

BIBLIOTEKA JUTARNJEG LISTA
Najveća djela

20

Moliere
IZABRANE KOMEDIJE

Sadržaj: Tartufje; Mizantrop

Naslov izvornika: Le Tartuffe; Le misanthrophe

Prijevod: Slavko Ježić

*Izdavač: Globus media d.o.o.
Odranska 1/1, Zagreb*

Tiskara: Vjesnik d.d.

Uvez: Grafički zavod Hrvatske

Dizajn knjige: Halid Malla

ISBN 953-7160-88-2

Moliere

IZABRANE
KOMEDIJE

S francuskog preveo
Slavko Ježić

Predgovor

Evo komedije oko koje se diglo mnogo buke, i koja je bila dugo vremena progonjena; i ljudi koji su u njoj prikazani pokazali su, uistinu, da su u Francuskoj moćniji od svih onih, koje sam prikazivao do sada: markizi, kaćiperke, rogonje i liječnici ustrpljivo su podnosili da ih se prikazuje, i još su se pričinjali kao da ih zabavljaju, baš kao i sve ostale, slike što sam ih o njima načinio; ali licemjeri nisu razumjeli šalu, oni su se uzburili najprije i našli su neobičnim da sam se usudio iznijeti na pozornicu njihovo cerenje, da sam htio izvrgnuti ruglu zvanje u koje je toliko čestitih ljudi. To je zločin, koji mi ne mogu oprostiti; oni su se oboržali protiv moje komedije strahovitim bijesom. Pazili su da ne napadaju s one strane s koje su bili ranjeni, zato su suviše pametni i znadu suviše dobro živjeti, a da bi otkrili dno svoje duše. Prema svome hvale vrijednom običaju, oni su svoje interese pokrili interesima Boga; i Tartuffe je prema njihovim riječima komad koji vrijeđa pobožnost. On je od početka do kraja pun ogavnosti, i sve, što se tamo nalazi, zaslužuje da bude bačeno u vatru. Svaki slog je tamo bezbožan; čak i geste su zločinačke; i najmanji pogled, najmanji pokret glave, najmanji korak nadesno ili nalijevo, sve je to puno tajna koje oni uspijevaju objasniti na moju štetu.

Uzalud sam ja to izložio mojim prijateljima i sudu sviju: učinio sam ispravke, koji su bili mogući; spomenuo sam sud kralja i kraljice, koji su vidjeli ko-

mad; odobravanje velikih prinčeva i gospode ministara, koji su predstavu počastili javno svojom prisutnošću; svjedočanstvo valjanih ljudi, koji su nalazili da je komad vrijedan; sve to nije koristilo ništa. Oni neće odustati od svoga; i još i danas i svakoga dana dadu da u javnosti viču zanešenjaci, koji me pobožno vrijeđaju i milostivo proklinju.

Ja bih se malo brinuo za sve to njihovo govorkanje kad oni ne bi vješto radili na tome da mi stvore neprijatelje kod ljudi, koje ja poštujem, i da privuku na svoju stranu uistinu čestite ljude, koje oni dovode u zabludu, i koji u brizi za interese neba lako podliježu dojmovima koji im se nameću. Eto, to me sili da se branim. Ja se želim opravdati pred iskreno pobožnim ljudima zbog izvedene moje komedije; i ja ih zaklinjem od sveg srca da ne osude stvari prije nego što su ih vidjeli, da se oslobode svake predrasude i da ne služe strastima onih kojih cerenje ih obeščaćuje.

Ako se tko potruđi da s čistom namjerom ispita moju komediju, vidjet će, bez sumnje, da su moje namjere posvuda nevine, i da ona nema nakane izvrnuti ruglu stvari što ih treba poštovati; da sam je ja pisao sa svom pažnjom što ju je zahtijevala delikatnost predmeta; i da sam ja uložio svu svoju umjetnost i svu moguću brigu u to da dobro razlučim ličnost licemjera od ličnosti pravog pobožnog čovjeka. Ja sam zato upotrijebio čitava dva čina da priprelim dolazak moga zlikovca. On ne drži niti časka slušatelja u sumnji; odmah ga upoznaš po znakovima, što sam mu ih ja dao; i otpočetak pa do kraja on ne veli ni riječi, on ne čini ni jednog djela koje ne bi čitaocu oslikalo značaj lošeg čovjeka i ne bi tim jače istaknulo značaj pravoga čestitog čovjeka, kojega stavljam njemu nasuprot.

Dobro znam da mi zauzvrat ta gospoda nastoje podmetnuti, da se ne govori u kazalištu o ovakvim stvarima; ali neka mi dopuste da ih upitam na čemu se osniva ta lijepa tvrdnja. To je samo pretpostavka, koju ničime ne dokazuju; a ne bi im zbilja bilo teško dokazati da se

komedija u starini razvila iz religije i da je bila dio svih obreda; da naši susjedi Španjolci u svaku svečanost upleću i komediju; i da je čak i kod nas ona rođena u krilu jedne bratovštine, kojoj još i dana s Hotel de Bourgogne; da je to mjesto bilo određeno za prikazivanje najvažnijih misterija naše vjere; da se još i sada nalazi komedija štampanih gotskim slovima, koje nose ime jednog doktora Sorbonne; pa da ne tražimo dalje, da su i u naše vrijeme igrani komadi o svecima, što ih je napisao gospodin Corneille, i koji su zadivili čitavu Francusku.

Ako je svrha komedije da ispravlja ljudske mane, ne vidim s kojega bi razloga bilo povlaštenih izuzetaka. To bi dovelo u državi do puno opasnijih posljedica nego sve drugo, a vidjeli smo da kazalište utječe mnogo na popravak ljudi. Najljepše crte ozbiljne moralne pouke često mogu manje učiniti od satire; i ništa ne djeluje na većinu ljudi jače nego crtanje njihovih pogrešaka. Veliki je udarac za mane kad ih izložimo smijehu čitavog svijeta. Čovjek lako podnosi prigovor, ali teško podnosi ruganje. Spreman je da ga smatraju zlim, ali nipošto neće da ga smatraju smiješnim.

Prigovaraju mi da se moj varalica služi pobožnim riječima i izrazima. Ali zar sam to mogao spriječiti ako sam htio dobro prikazati značaj licemjera? Dosta je, mislim, da pokažem zločinačke motive koji su ga naveli da te stvari govori, i da sam uklonio one posvećene izraze koje bi bilo teško slušati u lošoj upotrebi. — Ali on iznosi u četvrtom činu pogubne moralne zasade! — Ali zar nije njegova moralna nauka nešto što svi otklanjaju? Treba li se bojati da će stvari koje svi uopće mrze učiniti kakav dojam na duhove? Da ih ja činim opasnima kad ih prikazujem na pozornici? Da one dobivaju neki ugled u ustima zlikovca? To nije nimalo vjerojatno; zato je potrebno odobriti komediju *Tartuffe* ili uopće osuditi sve komedije.

To se od nekoga vremena svom žestinom nastoji; i nikad se nije vodila takva borba protiv kazališta. Ne mogu nijekati da nije bilo crkvenih otaca koji su osuđivali komediju; ali mi nitko ne može poricati da je bilo onih koji su s njome postupali i nešto blaže. Prema tomu je ugled, na koji se poziva kritika, uništen ovom diobom; i sve, što se može iz toga zaključiti jest da su oni gledali na komediju s različitoga gledišta: da su je jedni gledali u njenoj čistoći, a drugi u njeno pokvarenosti, pa su je onda pomiješali sa svima ružnim prikazivanjima koja se s pravom zovu prikazivanja rugobe.

Pa kad treba raspravljati o stvarima, a ne o riječima, a većina protivština dolazi od nesporazuma, budući da ista riječ znači različite stvari, treba skinuti koprenu s dvoznačnosti i gledati što je komedija u sebi, da se vidi treba li je osuditi. Onda će se uvidjeti bez sumnje da, kako je ona samo dosjetljiva pjesma koja ugodnim lekcijama ispravlja pogreške ljudi, nema razloga da se nepravedno

č/606/4- gaa laArom'a (ltu>-o rlti m r i o r j / AvAn' o f o r i v i o v j vuuji v v z o t.lix

vremena, ona će nam reći da su najznamenitiji filozofi hvalili komediju, pa i oni, koji su vrlo strogo sudili i koji su neprestano korili grijeh svoga doba. Ona će nam pokazati da je Aristotel brižno bdio nad kazalištem i da se trudio kako bi utvrdio pravila za gradnju komedija. Ona će nas naučiti da su i najveći ljudi i najviši u častima, smatrali svojom slavom da i sami pišu komedije; da ih je bilo koji nisu prezirali u javnosti recitirati one što su ih sastavili; da je Grčka prikazivala svoje štovanje toj umjetnosti slavnim nagradama i veličanstvenim kazalištima, kojima ju je počastila; i da je čak i u Rimu ta umjetnost doživjela iznimne časti: ne velim u razuzdanom i raspuštenom Rimu za vrijeme careva, nego u Rimu punom stege za mudre uprave konzula i u ono vrijeme kad je rimska vrlina bila na vrhuncu snage.

Priznajem daje bilo vremena kad se je komedija i pokvarila. A što se na tom svijetu ne kvari svakog dana? Nema tako nevine stvari za koju ljudi ne bi našli neku krivnju; nema tako spasonosne umjetnosti kojoj ne bi mogli po-

dmetnuti zle namjere; nema ništa tako dobro samo po sebi što se ne bi dalo iskvariti lošom upotrebom. Medicina je korisna umjetnost, i svaki je štuje kao jednu od najizvrsnijih stvari što ih imamo; pa ipak je bilo vremena kad je postala vrlo omražena, a često su od nje učinili znanost za trovanje ljudi. Filozofija je dar neba, ona nam je dana da našu dušu uzdigne do poznavanja Boga promatranjem prirodnih čude-
sa; pa ipak svatko zna koliko puta je krivo upotrije-
bljena, da javno podupire bezbožnost. I najsvetije stvari nisu sigurne pred ljudskom pokvarenošću, pa tako često vidimo zlikovce kako iskorišćuju pobo-
žnost i služe se njome u svojoj zloći za najveće zlo-
čine. Ali zato nitko ne propušta dobro razlikovati što treba razlikovati. Ne smije se loše suditi dobra stvar ako je kvari zločestoća kvaritelja. Uvijek tre-
ba dijeliti lošu upotrebu od namjere; pa kako se ne brani medicina za to jer je bila prognana iz Rima, niti filozofija jer je bila javno osuđena u Ateni, tako se ne može niti zabraniti komedija jer je bila osuđe-
na u neko vrijeme. Ta osuda je imala svojih razloga, koji više ne postoje. Ona se je ograničila na ono što je mogla vidjeti; i ne smijemo vući izvan granica, što si ih je sama dala, dalje nego treba i tako obuhvatiti nevinog i krivog. Komedija, koju je ta osuda stigla, nije komedija koju mi hoćemo braniti. Ne treba ih zamjenjivati. To su dvije osobe sasvim protivna mo-
rala. One nemaju jedna s drugom ništa slično do imena; bila bi zato golema nepravica da osudimo čestitu ženu Olimpiju zato jer je postojala i jedna Olimpija koja je bila razvratnica. Kad bismo tako postupali, to bi dovelo do velikog nereda u svijetu. Tako bi se moglo sve osuditi; pa kad se takva stro-
gost ne primjenjuje na toliko stvari koje se dnevnicе zloupotrebljavaju, mora se zaista ista milost podije-
liti i komediji, te odobriti one kazališne komade, u kojima vlada pouka i čestitost.
Znam da ima duhova čija osjetljivost ne može tr-

pjeti nikakve komedije i koji vele da su najčestitije baš najopasnije; da su strasti u njima prikazane to dirljivije što ima u njima više vrline, i da se duše raznježuju takvim prikazivanjima. Ne vidim, kakav je to zločin, ako se čovjek raznježi videći čestitu strast; i vrlo je visok stupanja vrline ta neosjetljivost do koje bi oni htjeli dići našu dušu. Sumnjam, da tako veliko savršenstvo leži u granicama ljudske prirode. Ne znam nije li bolje nastojati popraviti i ublažiti ljudske strasti nego htjeti ih potpuno uništiti. Priznajem da ima mjesta koja vrijedi više posjećivati nego kazalište; pa ako treba kудiti sve stvari koje nisu izravno u vezi s Bogom i s našim spasom, jasno je u a onda treba kудiti i komediju kao i sve ostalo; ali uzmimo, a to je i istina, da između vršenja pojedinih pobožnih čina može biti razmaka, i da ljudi imaju potrebu katkad se i pozabaviti; tvrdim da nema bezazlenije zabave od komedije.

Malo sam predaleko zašao. Svršimo riječju jednog velikog princa o komediji *Tartuffe* (Conde). Osam dana pošto je ta komedija bila zabranjena, prikazivali su pred dvorom komad pod naslovom *Scharamouche pustinjak* i kralj je, izlazeći, rekao spomenutomu velikomu princu: »Rado bih znao zašto oni ljudi koji se toliko sablažnjuju nad Moliereovom komedijom ne vele ni riječi protiv *Scharamouchea*«. A na to je princ odgovorio: »Razlog je u tome što komedija *Scharamouche* izvrgava ruglu nebo i vjeru, a za to se ta gospoda malo brinu, ali Moliereova komedija izvrgava ruglu njih same; to ne mogu podnijeti«.

Prva molba

predana kralju, o komediji »Tartuffe«, koja još nije bila prikazivana pred javnošću.

Sire,

budući da je zadaća komedije da popravlja ljude zabavljajući ih, mislio sam da u mom zvanju nema ništa bolje raditi nego napasti smiješnim crtanjem mane moga vremena; a kako je licemjerstvo bez sumnje jedna od onih koje su najobičnije, najnezgodnije i najopasnije, ja sam, Sire, pomislio, da ću iskazati nemalu uslugu svima čestitim ljudima Vašega kraljevstva ako napišem komediju koja bi upozorila na licemjere i istaknula, kako treba, sve proučene postupke tih pretjerano čestitih ljudi, sve prikrivene lopovštine ovih pobožnih krivotvoritelja novca, koji hoće privući ljude hinjenom revnošću i lažnom dobrotvornošću.

Ja sam tu komediju načinio, Sire, sa svom pomnjom, kako mislim, i sa svim obzirima što ih je mogla zahtijevati delikatnost predmeta; i da im više sačuvam poštovanje i čast, koju dugujemo pravim pobožnim ljudima, ja sam od njih razlikovao, što sam više mogao, karakter, koji sam obradio; nisam ostavio nikakve sumnje; maknuo sam sve što bi moglo pobrkati dobro i zlo, i kod svog crtanja služio sam se samo izrazitim bojama i bitnim crtama po kojima se smjestu prepoznaje pravi i istiniti licemjer.

Međutim, sve su moje mjere opreza bile beskorisne. Iskoristili su, Sire, osjetljivost Vaše duše u stvarima vjere i znali su osvojiti Vas na jedinom mjestu gdje ste osvojivi, a to će reći u poštivanju svetih stvari. Tartuffei su znali spretno naći milosti kod Vašeg Veličanstva; i originali su uspjeli istisnuti kopiju ma kako ona nevina bila i ma kako je smatrali sličnom originalu.

Premda je to bio osjetljiv udarac za mene, kad se zabranilo to djelo, moja nesreća bila je ipak ublažena načinom na koji se Vaše Veličanstvo izrazilo o ovom predmetu; i ja sam mislio, Sire, da zbog toga nemam pravo tužiti se, budući da ste bili tako dobri i izjavili da ne nalazite ništa čemu biste prigovorili u ovoj komediji, koju ste mi zabranili javno prikazivati.

Ali, unatoč toj slavnoj izjavi najvećega i najprosvjetlijenijega kralja na svijetu, unatoč odobravanju gospodina legata i najvećeg dijela naših prelata, koji su svi, pošto sam im privatno čitao moje djelo, bili složni s osjećajima Vašeg Veličanstva; unatoč svemu tome, velim, vidi se neka knjiga, koju je sastavio župnik..., koja glasno opovrgava sva ta uzvišena svjedočanstva. Ništa ne vrijedi što veli Vaše Veličanstvo; niti što gospodin legat i gospoda prelati sude o mome djelu; moja komedija, koje taj župnik nije ni vidio, đavolsko je djelo, i moj mozak je đavolski; sam živi đavao preobučen u čovjeka, slobodni mislilac, bezbožnik, koga treba podvrći egzemplarnom mučenju. Nije dosta da ja na lomači javno ispaštam svoj grijeh, prejeftino bih prošao; dobrostiva revnost toga plemenitog čovjeka ne staje kod toga; on neće ni da mi se Bog smiluje, već zahtijeva bezuvjetno da budem proklet, jer to je za njega riješena stvar.

Ta knjiga, Sire, bila je predložena Vašem Veličanstvu; i Vi bez sumnje i sami sudite kako je to neugodno da budem svakog dana izložen napadima te gospode; kakvu će mi krivicu učiniti u svijetu te klevete ako se budu morale trpjeti; i koliko je meni stalo da se operem od tog podmetanja i da pokažem općinstvu da moja komedija nije ništa manje nego ono što hoće biti.

Neću Vam govoriti, Sire, što bih trebao tražiti zbog svoga dobrog glasa, te da opravdam pred svima nevinost moga djela; kraljevi prosvijetljeni poput Vas ne trebaju da im se označi želja; oni vide, kao što i Bog vidi, što nam treba, i znadu bolje od nas što nam smiju dopustiti. Dosta je da svoje interese stavim u ruke Vašeg Veličanstva i da od njega čekam s poštovanjem što će izvoljeti da zapovijedi.

Druga molba

predana kralju, u taboru pred gradom Lille u Flandriji, od gospode La Thorilliere i La Grange, glumaca Njegova Veličanstva, drugova gospodina Molierea, zbog zabrane, koja je bila izdana 6. kolovoza 1667., da se ne smije prikazivati »Tartuffe« do nove zapovijedi Njegova Veličanstva.

Sire,

vrlo je smiono, što dolazim smetati velikoga vladara usred njegovih slavnih osvajanja; ali u položaju u kojem se nalazim, gdje ću naći, Sire, zaštitu nego tamo gdje je sada tražim? I koga mogu moliti za pomoć protiv vlasti, koja me pritište, nego izvor vlasti i moći, nego pravednog izdavača bezuvjetnih naloga, nego vrhovnog suca i gospodara svih stvari.

Moja komedija, Sire, nije se mogla okoristiti dobrotom Vašeg Veličanstva. Uzalud sam je ja iznio pod naslovom *Varalica* i preobukao glavno lice kao čovjeka iz društva. Uzalud sam mu dao mali šešir, velike kose, veliki ovratnik, mač i čipke po cijelom odijelu; uzalud sam ublažio više mjesta i izbacio pažljivo sve što sam smatrao kadrnim da baci makar samo sjenu izlike glasovitim originalima portreta što sam ga izradio; sve to nije koristilo ništa. Spletka se započela na samu pomisao što su je oni stvorili o toj stvari. Oni su našli načina da zateku duhove, koji u svakoj drugoj stvari vrše visoku zadaću, da se ne dadu zateći. Moja komedija, jedva što je izašla, već je bila smrvljena

od vlasti, koju treba poštivati; i sve, što sam mogao načiniti da sama sebe spasim od udarca te oluje bilo je da sam rekao da mi je Vaše Veličanstvo dobrostivo dopustilo predstavu, pa da sam mislio da ne trebam moliti dozvolu i kod drugih vlasti, budući da ste Vi sami prije bili izdali zabranu.

Ne sumnjam, Sire, da ljudi koje prikazujem u mojoj komediji ne čine sve moguće napore kod Vašeg Veličanstva i služe se, kao što su to već i prije učinili, uistinu čestitim ljudima, koje je tim lakše prevariti što sude druge ljude po sebi. Ma što oni rekli, njih ne pokreće interes Boga, to su oni pokazali, jer su trpjeli, da se taj interes prikazuje u mnogim komedijama toliko puta, a da nisu ni riječi prigovorili. Ali te su komedije napadale samo pobožnost i vjeru, a njima je do toga vrlo malo stalo; a ova napada njih i izvrgava ih ruglu, a to ne mogu trpjeti. Ne mogu mi oprostiti što otkrivam njihovu lažljivost pred očima sviju; zato neće propustiti reći Vašem Veličanstvu da su se svi sablažnjavali nad mojom komedijom. Ali istina je, Sire, da se čitav Pariz sablažnjavao nad zabranom te komedije; da su i najsavjesniji smatrali da je njezina predstava korisna, i da su se ljudi čudili što su ljudi poznate čestitosti toliko poštovanja pokazali prema ljudima koji bi trebali biti na užas svima i toliko su protivni pravoj pobožnosti koju ističu kao svoje zvanje.

Očekujem s poštovanjem odluku što će je Vaše Veličanstvo donijeti o ovoj stvari; ali sigurno je, Sire, da više ne mogu ni misliti na to da pišem komedije ako tartuffei budu imali prednost. Jer će oni iz toga stvoriti sebi pravo da me progone više nego ikada, i htjet će da prigovore i najnevinijim stvarima koje bi mogle izaći ispod moga pera.

Neka me Vaša dobrota, Sire, zaštiti od njihova otrovnog bijesa; i neka mi bude moguće da Vaše Veličanstvo, nakon povratka s tako slavne bitke, uzmognem odmoriti od umora Njegovih osvajanja, dati Mu nevine užitke iza tako plemenita napora i nasmijati vladara pred kojim drhće čitava Evropa.

Treća molba

predana kralju 5. veljače 1669.

bife,

jedan vrlo čestiti liječnik, čiji bolesnik biti imam čast, obećaje mi i spreman je na to se obvezati pred bilježnikom, da će me pustiti živjeti još trideset godina, ako mogu kod Vašeg Veličanstva za njega izmoliti jednu milost. Kad mi je to obećao, rekao sam mu da ne zahtijevam toliko i da ću biti zadovoljan obveže li se da me neće ubiti. Ta milost, Sire, je kanonikat Vaše kraljevske kapele u Vincennesu, koji je ispražnjen smrću...

Smijem li se usuditi da još tu milost zamolim od Vašeg Veličanstva, upravo na dan velikog uskrsnuća *Tartuffea*, uskrslog Vašom dobrotom? Ovom prvom milošću ja sam se pomirio s pobožnjacima, a drugom ću se pomiriti s liječnicima. Za mene je to, bez sumnje, suviše milosti najedanput; ali možda nije suviše za Vaše Veličanstvo; i ja očekujem s nešto malo nade, pune visokog poštovanja, odgovor na moju molbu.

TARTUFFE

Komedija u pet činova
(1664.-1669.)

Osobe:

Gospođa PERNELLE, *mati Orgonova*

vy IV\j vyi ^ j onj/i JLULIII-VI fefi-

ELMIRA, *fena Orgonova*

DAMIS, *sin Orgonov*

MARIJANA, *kćerka Orgonova,*

zaljubljena u Valerija

VALERIJ, *zaljubljen u Marijanu*

ПАННОПЫ
^И^И^УН I Lj, surjUK vj^ gürüv ——— ...

TARTUFFE, *lažni pobožnjak*

DORINA, *pratilica Marijanina*

Gospodin LOYAL, *sudski stražar*

Policijski činovnik

FLIPOTA, *služavka gospođe Pernelle*

Događa se u Parizu, za vlade Luja XIV.

Prvi čin

PRIZOR 1.

*GOSPOĐA PERNELLE I FLIPOTA, NJENA
SLUŽAVKA, ELMIRA, MARIJANA, DORINA,
DAMIS, CLEANTE*

GOSPOĐA PERNELLE:

Požuri se, Flipo, brzo treba ići!

ELMIRA:

Sto jurite strašno, ne mogu vas stići!

GOSPOĐA PERNELLE:

Pustite to, snaho, jer, tako mi neba,
Ne volim taj način, niti mi ga treba.

ELMIRA:

Vršimo tek dužnost, vi to dobro znate.
No zašto nas, majko, sad već ostavljate?

GOSPOĐA PERNELLE:

Jer to što se radi kod vas, gledam s bolju,
A na moju nitko i ne pazi volju.
Da, svem tomu čudu malo se veselim,
Svaki radi drugo nego što mu velim;
Nema tu štovanja, buka ta ne valja,
Ko da si na dvoru ciganskoga kralja.

DORINA:

Kad...

GOSPOĐA PERNELLE:

Družice draga, molim malo tiše,
Lajavi ste odveć, a drski još više.
Vaše mnijenje nikad ne smje da nas mine.

DAMIS:

No...

GOSPOĐA PERNELLE:

A vi ste glupan, al' baš potpun, sine:
To vam veli baka i bistro i glasno;
A vašem sam ocu stoput rekla jasno,
Da se od vas dobru nikakvu ne nada,
Jer ćete mu zadat još stotinu jada.

MARIJANA:

Mislim...

GOSPOĐA PERNELLE:

Oh, ta seja na riječi je kratka,
Ne pača ni u šta, e, baš da je slatka!
Ali tiha voda najgore je vrste,
I vi svoje tajno svud miješate prste.

ELMIRA:

Ali, majko...

GOSPOĐA PERNELLE:

Snaho, ne bilo vam krivo,
Vladanje vam moram da pokudim živo:
Trebali bi njime primjer djeci dati,
Kako je to znala pokojna im mati.
Rastrošni ste mnogo, laka vam je ruka,
Kneževsko vam ruho, gledat ga je muka,
Hoće l' se za muža žena da udesi,
Čemu da toliko kiti se i resi?

CLEANTE:

Al', gospođo, ipak...

GOSPOĐA PERNELLE:

Da, pred bratom njenim,
Koga vrlo volim, poštujem i cijenim,
Kažem: da sam sin moj, a muž ove žene,
Moje biste dveri našli zatvorene.
Od mudrih vam riječi sve nas hvata tmuša,
Jao poštenjaku koj' će da vas sluša.
Možda malo oštro velim mnijenje svoje,
Al' što mi na srcu, na jeziku to je.

DAMIS:

Vaš gospodin Tartuffe mora sretan da je.

GOSPOĐA PERNELLE:

Čestit je to čovjek, čestit savjet daje.
I tu mora svatko ispravan da plane,
Kad mu takva luda prigovarat stane.

DAMIS:

Zar da mirno gledam toga himbe sina,
Gdje u kući vlada poput tiranina,
I nevinu svaku zabavu da smeta,
Ako tom gosparu nije dosta sveta?

DORINA:

Njegove maksime ako čovjek sluša,
Od zločina samih prljava nam duša.
Izbjeći se ne da njegovu pogledu.

GOSPOĐA PERNELLE:

Gdje on nadzor vrši, tu je sve u redu.
On vas želi povest put nebeskih dvora,
A ljubiti ga sin moj naučiti vas mora.

DAMIS:

O ne, bako draga, ništa i nikada
Nagnati me neće da volim tog gada.
Puklo bi mi srce, da ne velim tako,
Na sve njegve čine raspalim se lako.
Slutim, jednog dana doći će do loma,
Ako toga hulju ne bacim iz doma.

DORINA:

Pa onda već i to ogorčenje stvara,
Da neznanac taj nam igra gospodara;
Gol i bos je došo, od dronjaka rpa,
Sve je na njem bilo samo jedna krpa,
I taj odrpanac sad se zaboravlja,
Povrh svih nas volje svoju volju stavlja.

GOSPOĐA PERNELLE:

E, tako mi Boga, i bolje bi bilo
Kad bi njegovoj volji sve se pokorilo!

DORINA:

Svecem su ga vaša proglasila usta,
Ali sve što radi, tek je himba pusta.

GOSPOĐA PERNELLE:

Jezičino gadna!

DORINA:

On i njegov sluga
Dvije ptičice fine, pravi drug uz druga.

GOSPOĐA PERNELLE:

Ne marim za slugu, niti znadem tko je,
Ali za čast gazde dajem jamstvo svoje.
A vama je mrzak, nabirete čelo,
Jer istinu svakom u brk kaže smjelo.
To je njegva krivnja, eto to vas ljuti,
Sto vam kazat želi gdje su neba puti.

DORINA:

Da, al' zašto onda, ima vrijeme neko,
Tko god k nama dođe, svakog gleda prijeko?
Zar to nebu treba, čim nam tko pokuca,
Da on diže viku, te nam glava puca?
Hoćete l' nam reći i tu mnijenje vaše?
Ljubomor je, mislim, zbog gospode naše.

GOSPOĐA PERNELLE:

Pazite na riječi što ih govorite.
Al' i drugi kude te vaše vizite:
Sav taj metež, buku što je gosti dižu,
Te kočije silne što pred vrata stižu,
A posluga uz njih obilna i vješta,
Susjedstvo o svemu naklapa koješta.
Ja znam, zla tu nema, al' već i to zlo je
Da jezike o vas ljudi bruse svoje.

CLEANTE:

Gospodo, a tko će svijetu jezik skratit?
Zato, jer će ljudi praznu slamu mlatit,
Zar ćemo se plašit njihovih glupih riječi,
Prijatelja dobrih zbog njih se odreći?
Al' i sve da bismo učinili i to,
Ljudi bi nas ipak stavljali na sito.
Ogovoru ljudskom nema drugog lijeka,
Nego da ga čista savjest naša čeka;
Nastojmo da život ne prljamo grijehom
I klevetu mirno odbit ćemo s smijehom.

DORINA:

Susjedica Dafne i njen mužić dragi,
Nisu l' oni možda kritici nam blagi?
Kad se netko vlada sam nadasve smiješno,
Naći će kod bližnjeg prvi nešto griješno;
I kad sklonost spazi, makar i najmanju,
On će naći blata, da se baci na nju,
Veselo će pričat svakomu što vidi,

Izmisliti k tomu sve što mu se sviđi.
 Vlastitu kad dadu tuđem činu boju,
 Misle tim ublažit i krivicu svoju;
 I u lažnoj nadi da je sve to slično,
 Nevinim prikazat što su krivi lično,
 IP se bar uklonit kojoj oštroj strijeli
 Da javnosti prijekor ne stigne ih cijeli.

GOSPOĐA PERNELLE:

Mudrovanje sve to malo smisla ima,
 Život je Orantin pravi uzor svima;
 Tek za nebom čezne; a čula sam od ljudi

H. v. r. u. o. p. r. r. r. v. t. a. i. l. r. c. k. v. - r. l. L. - r. a. j. j. l. i. c. i. v. u. i. v. v. k. u. m. >

DORINA:

Primjer vam je divan; to je krasna dama!
 O tom nema sumnje, baš je krepost sama.

AP godine ovdje ipak nešto znače,

T U J V VII 11111 VJ L. a. m. u. r. g. i. l. i. Š. C. p. i. v. i. e. a. g. c.

Štovatelje dok je vuklo lijepo lice,
 Slasti je uživat znala neštedice.

A1' očiju sjaj kad gasnuti je stao,
 Svijet ostavi, koji nju je ostavljao.

Na uvelih čara nemoć tako vajnu
 Koprenu vrline baca veličajnu.

Gledati se — to je što je najveć dira —
 Napuštenom od svih brojnih kavalira,

I u toj tjeskobi stare namiguše
 Što će, već da zvanje bira poštrkuše,

Ko čestita žena zato sada ona

Kritikuje oštro svakog bez pardona;

Svačijem životu naći će se mrlja,

Od zavisti puke svakog ona prlja,

I mrzi užitke, što su drugom dati,

A godina breme što ih njojzi krati.

GOSPOĐA PERNELLE:

Gle priče za djecu! Pa kad vam se mile! ...

AT što mene, snaho, šutjet kod vas sile?
Jezik ove žene kan' da kraja nema.
Al' sad mi je dosta slušat kao nijema:
Znajte, sina mi je nadahno Duh Sveti,
Kad odluči sveca pod krov tog uzeti;
Poslalo ga nebo da iz ove tmuše
Izbavi te vaše zabludjele duše;
Za spasenje vaše slušati ga treba,
Sto on kori, to je kao ukor neba.
Ti posjeti, igre, brbljanje i sijelo
Nečistog su duha izumi i djelo;
Čuti svete riječi nijedne tu nije,
Sve ćaskanje prazno, pjesme, tričarije.
Ogovorom znance tu crnite često,
Nevinoga bližnjeg mijesite ko tijesto.
Gluposti je zbrka društvo vaše prava,
I pametnom lako smotat će se glava;
Bljezgarija tisuć' u tren tu se ori,
I s pravom vas zato propovjednik kori,
Babilonskom kulom društvo vaše krsti,
Komu svud se mora da upletu prsti.
Zato čujte sada njegve riječi prije...

Pokazuje Cleantea.

Ali gle, gospodin već se tomu smije?
Tražite vi sebi drugdje svoje lude
I... Al' zbogom, snaho; to nek' zadnja bude!
A dom vaš mi pola manje vrijedi samo,
I dugo će proći dok se vratim amo.

Pljusne Flipotu.

Hej, ti, što tu blejiš i prodaješ zjake?
Bogami, za uši treba bene take!
Marš, prljavi gade!

PRIZOR 2.

CLEANTE, DORINA

CLEANTE:

Al' ja tamo neću,
Još da dalje psuje, kakvu imam sreću!
I ta stara baba...

DORINA:

Ah, koje li štete,
Da ne čuje kako sad je milujete;
I da vam otkreše, što vas oko vara,
Jer po godinama još da nije stara.

CLEANTE:

Kako se je samo napurila danas,
I zbog svog Tartuffea razbjesnila na nas!

DORINA:

O, to nije ništa, kad mislim na sina,
Kraj njega bi rekli: to je još milina.
Za pobuna prošlih razborit je bio,
Svom vladaru hrabro služiti je htio,
Ali ko da ludu sada vidiš pravu,
Otkako mu Tartuffe ušao u glavu.
Naziva ga bratom i ljubi tog sveca,
Stoput mu je draži no žena i djeca.
I najveće tajne povjerava njemu,
A ovaj ga mudro svjetuje u svemu.
Njega nježno mazi; ljubavi toliko
Ni ljubovci svojoj neće pružit niko.
Na počasnom mjestu kraj stola ga sjeda,
I gdje za šest jede, sa užitkom gleda.
Najljepše komade sve pred njega stavlja,
Podrigne l' se, veli: »Bog vam dao zdravlja!«,

Ma ko lud je za njim, on mu je božanstvo,
Na djelu i riječi pravo veličanstvo;
I najmanji čini njegovu su čudesu,
A riječ proročanski glasovi nebesa.
Ovaj opet pozna svojega bedaka,
Da ga za nos vuče igra mu je laka.
S pobožnošću lažnom novce od njega prima,
Ogovara sve nas, koliko nas ima;
Čak i naduvenac, koji mu je sluga,
Uči nas poštenju i još nam se ruga.
Predike nam drži i bijesno nas gleda,
Trga vrpce, ruž nam i madeže ne da.
Neki dan mu žrtvom pao ruku kletih
Rubac što ga nađe u Životu svetih;
Razdera ga vičuć' da je to zločinstvo
Od Boga i đavla tražiti jedinstvo.

PRIZOR 3.

*ELMIRA, MARIJANA, DAMIS, CLEANTE,
DORINA*

ELMIRA:

Baš je vaša sreća da ostali tu ste,
Na vratima govor da jošte ne čujete.
AT svog muža vidjeh; sad baš kreće amo;
Ja ću poći gore, čekat ću ga tamo.

CLEANTE:

Ja ostajem ovdje da, u dva-tri časka,
Pozdravim ga brzo prije svog odlaska.

DAMIS:

0 udaji sestre natuknite nešto,
Slutim da se Tartuffe tom opire vješto,
1 vodi mog oca putevima krivim,

A ja želim brak taj s interesom živim,
Jer Valerij dok mi sestru žarko ljubi,
Za njegovom sestrom srce ja izgubih;
Da treba...

DORINA:

Već tu je.

PRIZOR 4.

ORGON, CLEANTE, DORINA

ORGON:

Zdravo da si, brate!

CLEANTE:

U*:- 1-1- J- ~J _____ -1> ...
Vidjeh, gdje se vraćaš; sela već ti dosti?

ORGON *Cleanteu:*

Dorino... Moj suro, malo tek oprosti!
Pričekaj, da pitam da li novo što je,
Je li sve u redu, kako ostalo je?

Dorini:

U ta dva se dana ništa nije zbilo?
U kući sve zdravo, ko što je i bilo?

DORINA:

Gospođu prekjučer groznica potrese,
Jedva živu glavu od boli iznese.

ORGON:

A Tartuffe?

DORINA:

Zar Tartuffe? On — da je divota!
Sav se sja i širi od dobra života.

ORGON:

Jadni čovjek!

DORINA:

A kad spustilo se veče,
Nju trga u glavi, u utrobi peče,
Ni mrvica hrane okusila nije.

ORGON:

A Tartuffe?

DORINA:

Taj smaza jarebice dvije,
I još doda k tomu, nije se ni stresio,
Od ovčjega buta isjeckano meso.

ORGON:

Jadni čovjek!

DORINA:

Zatim te čitave noći
Gospođa ni časka nij' sklopila oči;
Vrućice su tresli mlazovi je vreli,
Do ranog smo jutra uz krevet joj bdjeli.

ORGON:

A Tartuffe?

DORINA:

Sav trom već od obilna jela,
Glava mu s ramena opasti je htjela,
U krevet se baci, i san ga uhvati,
Spavao je čvrsto sve do kasnih sati.

ORGON:
Jadni čovjek!

DORINA:
Jedva nama da popusti,
Da otvori žilu, gospođa dopusti.
Bolest joj je smjesta krenula na bolje.

ORGON:
A Tartuffe?

DORINA:
On odmah, vrlo dobre volje,
Da ojača dušu nakon svih tih zala
I krv, što si pustit gospođa je dala,
Da naknadi, popi četir' kupe vina.

ORGON:
jadni čovjek!

DORINA:
Tartuffe zdrav je. Gospodina
Bolest prođe. Idem da joj javim sada,
Zbog bolesti njene očaj što vas svlada.

PRIZOR 5.

ORGON, CLEANTE

CLEANTE:
Brate moj, pa ona u brk vam se smije,
I premda vas ljutit namjera mi nije,
Iskreno ću reći da ima i pravo.
Ma recite, zete, koji vam je đavo?
Jesu li to zbilja čarolije kake,
Da pravite zbog njeg čine svakojake?

I kad ste iz bijede izvukli tog gosta,
Zar ste dotle došli...

ORGON:

Hej, moj Suro, dosta!

Vi ne znate onog o kom govorite.

CLEANTE:

Pa i ne znam, brate, ako baš želite,

AT kakav je čovjek, mislim, da to znati...

ORGON:

Trebalo bi prije njega upoznati,

I vi biste tad mu divili se dovijek.

To je čovjek... koj' ... ah!... čovjek... ali čovjek!

Iz lekcija njegovih blagi mir vam struji,

Sve je samo đubre što oko vas bruji;

Od njegovih riječi ja sam drugi posto,

Osjećaj sam svaki izgubio prosto.

Prijateljstva sva mi izbriso iz duše,

I da mi se žena, djeca, mrtvi sruše,

Ravnodušno ja bih gledao na sve to.

CLEANTE:

Osjećaji ljudski, zbilja, vidim eto!

ORGON:

Ah, da ste vidjeli, kako smo se sreli,

Ni zle riječi na njega ne bi reći smjeli.

U crkvi je dnevno klečo blaga lika

Baš nasuprot meni, s licem pokajnika.

Sve su oči bile uprte u njega,

Pobožni je žar ga obuzeo svega.

S uzdasima spleo zanose je svoje,

Bacao se k zemlji i cjelivo tlo je.

A kad van sam išo, trčo je preda me

I svetu je vodu pripravio za me.

Od njegova sluge, koj' mu živa slika,

Čuo sam o bijedi toga nesretnika,
Pa sam ga darivo, ali on mi skromno
Jedan dio uvijek vraćao je pomno.
»Odveć je za pola«, tako govoraše,
»Ja nijesam vrijedan samilosti vaše.«
Kako uzet natrag otklanjah mu vazda,
On sve moje dare sirotinji razda.
Pod moj krov napokon nebesa ga sklone,
I sve ko da procva sretne ure one.
Sve zna da popravi i, koje li sreće,
Čak na moju ženu svoju pažnju skreće.
Zna da mi prokaže udvarače njene,
Ljubomorana na nju više je od mene,
On granice ne zna svetom nastojanju,
Teškim grijehom smatra sitnicu najmanju.
Neki dan mi prizna da ga savjest peče,
Molitvi se bio baš predao, reče,
Kada, jao, buhu opazi gdje skače

I. ^_d r o h i i ^ p h i i p » c r » r ^ * 7 a r r r i i ^ V ^ f - o i c o r l

000

CLEANTE:

Do đavola, brate, ja sam sad na čudu:
II' ste ljudi, ii' me smatrate za ludu?
Sto ima da znači to brbljanje smiješno?

ORGON:

Na bezboštvo riječi mirišu vam grijeshno.
Slobodarstvo duh vam uprljalo gadno.
I jednoga dana svršit ćete jadno,
Bezbroj sam vam puta to već prorekao.

CLEANTE:

Ko i drugi slijepci, to sam dobro znao,
Da svi budu slijepi, i vi biste htjeli.
Imat dobre oči, to je grijeh moj cijeli;
Nije meni svecem tko se prenemaže,
I ne štujem svakog koji vješto laže.
Od tih vaših riječi meni straha nije;

A u srcu našem Bog već zna da štije.
Varati nas neće lažni pobožnjaci,
Kukavice iste ko lažni junaci,
Svatko od nas znade, da na polju časti
Svaki junak pravi bez riječi će pasti;
A pobožan čovjek, u ispraznoj želji
Da mu svijet se divi, taj se ne krevelji.
Zar da ne znaš vjera što je, što bezvjerstvo,
Sto pobožnost prava, a što licemjerstvo?
Pred jednim i drugim vi padate niče,
I častite masku ko i pravo lice.
Iskrenost je vama, što i himba lažna,
Pričina jednako ko istina važna.
Fantom vam je vrijedan, što i čovjek živi,
I pod pravi novac vi primete krivi.
Ljudi su većinom ipak nešto čudno,
Pravu svoju narav sakrivaju budno;
Svom razboru neće da poklone vjere,
I tjeraju stvari uvijek preko mjere;
Najveći ideal pokvarit će neko
Ako na svu silu ide predaleko.
To sve uzgred velim, bez zamjere, brate!

ORGON:

Da, ko doktor pravi vi govorit znate.
I sve znanje svijeta u vašoj je glavi,
Vama sve je jasno, vi ste mudrac pravi,
Čudovište, Katon; kraj vas svi su ljudi
Širom cijelog svijeta blesavi i ludi.

CLEANTE:

Doktorom se nisam, brate, nikad zvaao,
I sveg svijeta mudrost nisam pozobao;
Svakoga ja znadem cijenit po zasluži,
Klanjat se junaku ko i Božjem služi,
Ništa nije ljepše, plemenito više
No pobožnost kojom cijela duša diše.
AT mi isto tako ništa nije mrže

Nego himbenjaci što se sveto drže,
Nego šarlatani što se svuda kažu
I varljivim licem svemu svijetu lažu,
Rugaju se svemu, ni na što ne paze,
I svetinje naše nekažnjeni gaze.
Sve im to ne vrijedi ni pišiva boba,
Pobožnost im zanat, na prodaju roba.
Žele steći časti i ugled kod ljudi
Prevrćući oči, lupajuć si grudi.
Ljudi što ih snaga zanosa potresa,
Sto za blagom jure po stazi nebesa,
Puni svetog žara milostinju mole,
Svjetuju tišinu, a zabave vole,
I vrlinom znadu opačinu skriti,
Osvetljivi, lažni, besavjesni biti,
I ako im koga uništiti treba,
Svoju mržnju zovu interesom neba;
I što još je gore, kad ti propast snuju,
Oružjem se služe, što ga ljudi štuju.
I dok časnim plaštem prekrivaju strasti,
Posvećuju nože, od kojih će pasti.
Ti značaji lažni presilno se množe,
AT pobožnost prava poznati se može.
I baš naše doba obiluje tima,
Sto za primjer slavni mogu služiti svima.
Ariston je takav, pa i Perijandar,
Oront, Alsimadas, Polidor, Klitandar,
Pobožnošću svak' se odlikuje svetom,
AT se zato ipak ne prči pred svijetom.
Nema u njih onog naduvenog sjaja,
Pobožnost je puna ljudskog osjećaja.
Ne dozivlju na nas odmah kletvu s neba,
Ponosni što sami žive kako treba,
Drugima na riječi prepuštaju slavu,
A činom vrlinu pokazuju pravu.
Spoljašnost im nije optužiti drago,
Duša im je sklona druge suditi blago.
Spletku mrze isto ko nauke krive,

Cijela im je briga, da čestito žive.
Nije grijehnik onaj protiv kog' se bore,
Na grijeh tek će svoju mržnju da obore.
I neće da brane interese neba
Više no što samo smatra da to treba.
To su pravi ljudi, to je način pravi,
Primjer što za uzor svatko nek' si stavi.
AT vaš čovjek, brate, nema toga svega;
Znam, u dobroj vjeri vi hvalite njega,
Lažnim vam je sjajem zaslijepio oči.

ORGON:

Je l' gotovo sada? I mogu li poći?

CLEANTE: Gotovo je...

ORGON:

Zbogom...

Hoće otići.

CLEANTE:

Ali, dragi brate,

Pustimo te riječi. I vi valjda znate

Da Valerij čeka kad će zet vam postat?

ORGON:

Da.

CLEANTE:

Kod obećanja vi ćete i ostat?

ORGON:

Naravno.

CLEANTE:

Pa zašto odgađat na dugo

ORGON: Ne znam.

CLEANTE:

Valjda sada ne mislite drugo?

ORGON:

Možda.

CLEANTE:

Zar vi svoje ne cijenite riječi?

ORGON:

To ne velim.

CLEANTE:

Onda, što može da spriječi
Da držite časno svoje obećanje.

ORGON:

Prema tomu...

CLEANTE:

Čemu sve to mudrovanje?
Valerij me k vama baš i šalje zato.

ORGON:

Hvala Bogu!

CLEANTE:

Dakle, što velite na to?

ORGON:

Sto god vam je drago.

CLEANTE:

Al' se ipak mora
Namjera iz vašeg čuti odgovora.

ORGON:

Božja nek' se vrši volja.

CLEANTE:

Ali eto,

Rec'te, je li vaše obećanje sveto?

ORGON:

Zbogom!

CLEANTE *sam*:

Za tu ljubav slabe su to nade.

Idem brzo k njemu, da pripaziti znade.

Drugi čin

PRIZOR 1.

npnmj JA A VTTAAAT A
vyivvjfvyf rfx< xJLUJ/i n/i

ORGON:
Marijano!

l<TArTTAAATA
ivimvurviNZ-\.

Oče!

ORGON:
Dodi bliže amo,
Da ti nešto kažem

MARIJANA:
Sto tražite tamo?

ORGON
gleda u susjednu sobicu:
Gledam, nema l' koga da nas prisluškuje.
U susjednoj sobi sve se lako čuje.
Sad je sve u redu. Ja sam, Marijano,
Blagost tvoje ćudi upoznao rano,
Uvijek si mi zato bila tako mila.

MARIJANA:
Velika vam, oče, na tom hvala bila!

ORGON:

Lijepo si to rekla. Da zaslužiš hvalu,
Na očeve želje svrati pažnju malu.

MARIJANA:

Zahvalna vam nikad neću biti dosta.

ORGON:

Sjajno! A što veliš za našega gosta?

MARIJANA:

Ja zar?

ORGON:

Pitanje je upravljeno na te.

MARIJANA:

Ah, pa ja ću reći sve što zahtijevate.

ORGON:

Pametno si rekla. A sad reci da je
Pun zasluga; od njih sva mu ličnost sjaje;
Da od sreće treptiš, što se zgoda pruža,
Da ga mojom voljom dobiješ za muža.
Jel?

MARIJANA:

Je 1?

Marijana uzmiče iznenađena.

ORGON:

Što je?

MARIJANA:

Molim?

ORGON:

Što?

MARIJANA:

Da l' dobro čujem?

ORGON:

Kako?

MARIJANA:

Ušima ja svojim ne vjerujem.
Za kog srce trepti, što se zgoda pruža,
Da ga vašom voljom dobijem za muža?

ORGON:

Za Tartuffea.

MARIJANA:

Nikad, to vam, oče, kažem.
Zašto ste me tako naveli da lažem?

AT ja hoću, da to i istina bude,
Čvrsta mi je volja da se tako zbude!

MARIJANA:

Vi hoćete...?

ORGON:

Time prilika je dana,
Da obitelj steče Tartuffea za člana.
On će muž ti biti, i zapamti to si,
Prigovora neću...

PRIZOR 2.

DORINA, ORGON, MARIJANA

ORGON:

Što vas amo nosi?

Vaša radoznanost ide predaleko,
Draga, prisluškiat sad sam vas zateko.

DORINA:

Uistinu ne znam, u toj cijeloj bruki,
Da l' se samo zucka, ii' je slučaj puki,
Govori se nešto: kćer vam se udaje,
AT ja dobro znadem, sve to laž tek da je.

ORGON:

Nevjerojatno zar u tom ima nešto?

DORINA:

Vi želite da nas nadmudrite vješto!

ORGON:

Da istinu velim, znat ćete iz čina.

DORINA:

Što pričati znate, baš da je milina!

ORGON:

Ali to će svatko vidjeti zamalo!

DORINA:

Bajke!

ORGON:

Baš do šale sad mi nije stalo!

DORINA:

Gospodin se otac svima nama ruga!

Ne vjerujte...

ORGON:

Ali...

DORINA:

Miso mi je druga,

Ali ovo nije.

ORGON:

Ja pucam od jada!

DORINA:

No, tim gore po vas, vjerujem vam sada.

Ta zar je moguće — oj, pameti, gdje si? —

Da tolika brada, gle, lice vam resi,

I tako ste ludi...

ORGON:

Slušajte vi, mala,

Meni je već dosta ovih vaših šala!

II' jezik za zube, ii' će biti svašta!

DORINA:

Nemojte se ljutit, gospodaru! Rašta?

Čemu sav taj komplot? Zar da svijet se smije?

Za tog bogomoljca vaša kćerka nije.

Za njega su posli sasvim drugi, sveti.

A i što će vam ta udaja donijeti?

Koji vam je đavo da kraj svega blaga

Hoćete prosjaka...

ORGON:

Tiho, moja draga!

Baš ga zato svatko s poštovanjem gleda,

Jer njegova bijeda čestita je bijeda.

Po tome je veći od svih veličina,
Jer mu nije stalo do bogatstva nj ina.
Svoje je zemaljsko izgubio blago,
Jer tek što je vječno, srcu mu je drago.
Moj kad mu imutak u pomoć priteče,
Moći će da svoja opet dobra steče,
Sto su cijelom kraju poznata po slavi,
Jer i on je, vidiš, plemić i sam pravi.

DORINA:

Da, bar on to kaže, jer tašt je i lakom;
To se slabo slaže sa svetošću takom.
Ako skroman život hvali svakom zgodom,
Čemu se hvalisat imenom i rodom?
Iskrena poniznost, što pobožnost prati,
Slavohlepljem neće zavesti se dati.
Čemu ta taština? ... Ali to vas vrijeđa,
Zborimo o njemu ko da nema pređa!
Zar vas ne bi možda ipak savjest pekla
Kad bi takva kćerka takvog muža stekla?
Ne bi l' bilo zgodno možda mislit malo
Sto iz takve veze rodit bi se znalo?
Kako može krepost da sačuva žena
Ako u brak ide silom prisiljena,
A namjera njena da čestita bude
Ovisi o mužu kojega joj nude.
I rogovi mnogi koji čelo rese
Bez ženine krivnje tamo nahode se.
Jer napokon nije vjernom biti lako
Ako vam je suprug presavršen jako,
I tko daje kćerku mužu koga mrzi
Odgovara nebu za pad njezin brzi.
Primate li na se grijeh taj, tu sramotu?

ORGON:

Svakako ću od vas učit se životu!

DORINA:

Bilo bi vam bolje slušati što velim.

ORGON:

S bajkama se vašim zabavljat ne želim.
Ja sam otac, kćerko, i najbolje znadem,
U čije da ruke sreću tvoju dadem.
Valerij je kockar, a kako sam čuo,
Za slobodne misli ima sklono uho,
I u crkvu ide samo rijetko kada.

DORINA:

Hoćete l' da tamo naiđe baš tada,
Kada svi ga vide, kako drugi čine?

ORGON:

Ta tko se za vaše mišljenje još brine! —
Onom drugom nebo svoju sklonost sprema,

A f A 10 of Totrir (-)
x' x' 1.0 j_ UO²UlnHVO AVV/AJLJLC4 1 Cx V i. A Cl AAV, A AAC.

U tom ćete braku svoju naći sreću,
Radost će vam pružit i slast od svih veću,
Zadovoljstvo tvoje ozarit će lice,
Bit ćete ko djeca, ko dvije grličice.
Nikad biti neće među vama spora,
I od njega nikad pokornijeg stvora.

DORINA:

Rogonja će biti da mu nema para.

ORGON:

Oho! Što to veliš?

DORINA:

Tata zgoda stvara.

Što u zvijezdama piše, mora biti tako:
Krepost vaše kćerke stradat će tu jako.

ORGON:

Prestanite jednom držat me za osla,
Ne turajte nosa gdje nemate posla.

DORINA:

Riječima vam mojim koristit tek želim.

*Ona ga prekida uvijek u času kad se obraća p
kćeri da je oslovi*

ORGON:

Hvala vam na brizi; šutite, kad velim!

DORINA:

Da vas ne volimo...

ORGON:

Neću da me vole!

DORINA:

Ali ja vas volim protiv vaše volje.

ORGON:

Ah!

DORINA:

I zato neću nikad mirno dati
Da peckanje čije čast vam vašu blati.

ORGON:

Hoćete li šutjet?

DORINA:

Moja savjest ne da
Da se takva veza mirna srca gleda.

ORGON:

Hoće li ta zmija jednom da ušuti?

DORINA:

Gle, pobožan čovjek pa se tako ljuti!

ORGON:

Da, žuč će mi pući od tolike zloće.

Šuti, dosta mi je tvoje bedastoće!

DORINA:

Dobro. Al' i šuteć' ja mislim jednako.

ORGON:

Misli, ako hoćeš, za to mi je lako,

Samo ne govori, ili...

Okrene se kćeri.

Slušaj sada!

Sve sam promislio.

DORINA:

Puknut ću od jada.

Da ne smijem govorit.

Zašuti kad se Orgon okrene.

ORGON:

Tartuffe kicoš nije,

Ali zato ipak...

DORINA:

U brk vam se smije.

ORGON:

Kad ga baš i ne bi voljela ko žena,

On darova ima...

Okrene se i stane pred Dorinom prekriženih ruku.

DORINA:

Baš je obdarena!

Bogme, kad na njenom ja bih mjestu bila,

Nekažnjena ne bi ostala ta sila.
Pokazala već bih prve dane braka
Da osvetu za to žena ima svaka.

ORGON:

Dakle, moje riječi, te ne vrijede ništa?

DORINA:

Ah, molim vas, zar sam vama rekla išta?

ORGON:

Nego komu?

DORINA:

E pa, ja govorim sebi.

ORGON:

Vrlo dobro. AT da zgodilo se ne bi
Da što opet rečeš, kaznit ću te, eto!

*Spremi se da joj opali ćušku, no Dorina se drži
potpuno mirno i tiho kad god pogleda prema njoj.*

A ti, kćerko, ocu svom odobri sve to...

Vjeruj, da taj suprug... što ga tebi spremam...

Zašto ne govoriš?

DORINA:

Ništa reći nemam.

ORGON:

Samo riječ još jednu!

DORINA:

Baš sad nemam volje.

ORGON:

Držim te na oku!

DORINA:

Pripazite bolje!

ORGON *kćeri:*

Za zahvalnost ocu zgoda ti se pruža,
Po izboru mome, uzmi sada muža.

DORINA *bježeći:*

Fućkam ja na izbor takvog bračnog druga!

Orgon je hoće ćušnuti, ali promaši.

ORGON:

Ova ženska, kćeri, baš je prava kuga.
Ispod moga smjesta nek' se nosi krova!
No sada mi treba opet snaga nova
Da nastavim dalje. Sav sam izvan sebe.
Kad prošetam malo, doći ću do tebe.

PRIZOR 3.

DORINA, MARIJANA

DORINA:

Zar ne znate danas zbilja ni zapeti,
Zar ulogu vašu moram ja uzeti?
Bismisleni plan se ovdje za vas kuje,
A od vas se ni riječ otklona ne čuje!

MARIJANA:

Kakve ocu mogu da učinim smetnje?

DORINA:

Boriti se treba protiv takve prijetnje!

MARIJANA:

Kako?

DORINA:

Rec' da sila mrža je od svega,
Da se udajete za se, ne za njega.
U prvom se redu tu o vama radi,
I muž vam se ne smije nikako da gadi;
I ako mu Tartuffe sviđa se toliko,
Nek' ga sebi uzme, neće žalit niko.

MARIJANA:

Štovanje spram oca suviše je jako,
Oprijet mu se nije, to priznajem, lako.

DORINA:

Valerij vas ljubi — bistro mi recite:
Ljubite l' vi njega ga ii' ne ljubite?

MARIJANA:

Krivica je teška, što me tako pitaš,
Barem ti, Dorino, u mom srcu čitaš,
Za tebe je On otvorena knjiga,
Ljubav, znadeš, kako mori ga i briga.

DORINA:

Ako vaša usta srcu tumač jesu,
Onda smijem pitat: osjećaji gdje su?

MARIJANA:

Sumnji tvojoj zbilja ovdje nije mjesto,
Ja sam ljubav svoju dokazala često.

DORINA:

Ljubite ga, dakle?

MARIJANA:

Najviše do Bogal

DORINA:

A i on vas ljubi od sveg srca svoga?

MARIJANA:

Mislim.

DORINA:

I oboje želite jednako,
Da budete svoji?

MARIJANA:

Želimo, dakako!

DORINA:

Za budućnost kakvu gajite sad nadu?

MARIJANA:

Ubit ću se ako drugomu me dadu.

DORINA:

Vidite, ja na to ipak ne bih došla:
Umrijet, pa je zbilja svaka briga prošla.
Divno da još netko i to reći može,
Kad to čujem, mislim: skočit ću iz kože.

MARIJANA:

Bože moj, Dorino, kakve si to ćudi?
Ta zar nemaš srca za nesreću ljudi?

DORINA:

Ne volim da ljudi brbljaju koješta,
A klonu kad treba da izvedu nešta.

MARIJANA:

Ali što ćeš ako u srcu mi strah je.

DORINA:

Ljubav treba srcu jakosti da daje.

MARIJANA:

Ali moje srce Valeriju bije;
Dobit me od oca, zar mu dužnost nije?

DORINA:

AT ako vam otac takove je ćudi
Da za tim Tartuffeom kao zvekan ludi
I zadanu riječ sad bez razloga krši,
Kako vaš vjerenik svoju da izvrši?

MARIJANA:

AT otklonom glasnim zar ću svijetu dati
Da vidjeti može što mi srce pati?
I ma kakvim sjajem da vjerenik blista,
Kći ću dobra ostat i obraza čista.
Stidljivost mi ne da da pred svijetom velim...

DORINA:

Ne, nemojte zbilja, to ni ja ne želim,
Uzmite Tartuffea, ne bi bilo pravo
Kad bi vam tko savjet protiv toga đavo.
Zašto da se borim s razlozima svima,
Sve prednosti za vas ta partija ima.
Gle, gospodin Tartuffe! Oh, koje li časti
Tom gosparu finom u naručaj pasti.
I vi ćete sada, kad vam je baš volja,
Postati Tartuffeu polovica bolja.
Svi ga krune vijencem neumrle slave,
Plemenit je vitez od pete do glave.
Malo je crvenih ušiju i nosa,
Ne ć'te znati kuda od silna ponosa.

MARIJANA:

Bože moj, što veliš...

DORINA:

Sreća vam se pruža...
Da budete ženom tako lijepog muža.

MARIJANA:

Zaklinjem te, stani, i ne gubi časa,
Već iz toga braka kaži put mi spasa!
Predajem se sasvim, ti me sada vodi!

DORINA:

Prvo je poslušnost onom koj' vas rodi
Uz majmuna makar hoće vas okovat.
Sudba vam je krasna, čemu jadikovat?
Kočijom će kroz grad s vama paradirat,
Ujaci, kuzeni, svi će vam hofirat,
Razgovor će umni s njima vas provodit,

WCAHJ_JLIVX Uf UOLVU oupiug GC VdO VUUTL, *rnn vT-/V/J-4-

Upoznati glave društvene elite,
Gospodi sudinji praviti vizite,
U sklopivom stolcu sjedit ćete moći,
A u karnevalu sigurno će doći
Ples i vatrogasci svirat će u roge,
I cirkus će biti, i zabave mnoge.
Pa ako vam suprug...

MARIJANA:

Ah, vidim, što smjeraš:

Ruganjem me svojim ravno u smrt tjeraš.

DORINA:

Ja sam sluga vaša.

MARIJANA:

Dorino, zaboga.

DORINA:

Treba vam za kaznu dati muža toga.

MARIJANA:

Draga...

DORINA:

Ne!

MARIJANA:

AT ipak, velim ti, da i ja

DORINA:

Ne. Tartuffe vam treba, i neka vam prija

MARIJANA:

Ti si uvijek bila moja uzdanica.

Daj...

DORINA:

Bit ćete, bogme, sad Tartifovica.

MARIJANA:

E, kad dobre riječi nema ti na usti,
Mom očaju mene sasvim sad prepusti!
Utjehu ću u njem nefaljeno steći,
Sklonište gdje nitko neće me doseći.

Hoće otići.

DORINA:

No, no, sad je dosta, ta ja se ne srdim,
Žalim vas, i ako moram da vas grdim.

MARIJANA:

Vidiš kako teškim mučena sam bolim',
Ako spasa nema, tad umrijeti volim.

DORINA:

Nemojte očajat, sve se može spretno
Riješit... Gle, Valerij ide... Bilo sretno!

PRIZOR 4.

VALERIJ, MARIJANA, DORINA

VALERIJ:

Oh, baš mi je drago što vas mogoh sresti,
Upravo sam čuo baš prekrasnih vijesti.

MARIJANA:

Što?

VALERIJ:

Da za Tartuffea kanite sad poći.

MARIJANA:

Ocu to iz glave izbit nije moći.

VALERIJ:

Otac vaš...

MARIJANA:

Od svoje odustaje riječi,
I s Tartuffeom želi kćerku da usreći.

VALERIJ:

Zar ozbiljno?

MARIJANA:

Sasvim ozbiljno i jasno,
Maločas pred nama reko je to glasno.

VALERIJ:

A što vaše srce — kaž'te otvoreno —
Reklo je...

MARIJANA:

Ja ne znam...

VALERIJ:

To je bar pošteno,

Vi ne znate?

MARIJANA:

Ne.

VALERIJ:

Ne?

MARIJANA:

Pa što mi je činit?

VALERIJ:

U sretnome braku s njime se sjedinit.

MARIJANA:

To mi svjetujete?

VALERIJ:

Da.

MARIJANA:

Zbilja?

VALERIJ:

Dakako.

Izboru se slavnom divit mora svako.

MARIJANA:

A ja savjet primam kad vam je to želja.

VALERIJ:

Primete ga srcem prepunim veselja.

MARIJANA:

Primam ga onako kako ste ga dali.

I vas će uputit u namjere moje:
Znam komu ću srce ponuditi svoje.

MARIJANA:

O tom nema sumnje: tako vrijedan čovjek...

VALERIJ:

Nemojte vrline isticati dovijek!
Ja ih imam malo, na moju sramotu;
Ali ja se ufam u tuđu dobrotu,
I znam nekog tko će raširenih ruku
Primit me i bol mi ublažit i muku.

MARIJANA:

Bol baš nije teška i vi ćete tako
Sa promjenom ovom utješit se lako.

VALERIJ:

Činit ću što mogu; poznato je svima,
Prezren treba barem ponosa da ima
Zaboravit onog tko mu zlo učini;
Ne može l' to ipak, onda bar da hini.
Tu slabost oprostit nitko ne bi htio,
Da ljubimo onog tko nas ostavio.

MARIJANA:

Uzvišeno čuvstvo plemenitog stvoril

VALERIJ:

Bez sumnje, i svatko odobrit ga moral
Ta zar biste htjeli da ljubav u duši
I dalje me muči, i dalje me guši,
Da gledam gdje tuđom postali ste ženom,
I ne tražim lijeka srcu pregaženom?

MARIJANA:

O naprotiv! Zašto? Ja to samo želim:
Sto brže to bolje, eto što vam velim.

VALERIJ:

Vi želite?

MARIJANA:

Dašto!

VALERIJ:

Uvreda je velja,

Ovog će se časa ispunit vam želja.

Čini korak kao da će otići, ali uvijek se vraća natrag.

MARIJANA:

Vrlo dobro.

VALERIJ:

Samo to si zapamtite:

Vi ste krivi, na to što me nagonite.

MARIJANA:

Da.

VALERIJ:

Što god uradim u očaju svome,

Vaš ću primjer slijedit.

MARIJANA:

Moj primjer? Dabome!

VALERIJ:

Služeni u pravo bit ćete baš doba.

MARIJANA:

Tim bolje.

VALERIJ:

Sad zbogom, zauvijek, do groba!

MARIJANA:
Bilo sretno!

VALERIJ *odlazi, ali kod vrata stane i okrene se:*
A?

MARIJANA:
Šta?

VALERIJ:
Niste li me zvali?

MARIJANA:
Vi niste pri sebi! Čemu ste sad stali?

VALERIJ:
Zbogom, dakle!

MARIJANA:
Zbogom!

DORINA:
Sad mi je već dosti.
Izgubiste razum u vašoj ludosti.
Dala sam vam brbljat u punoj slobodi,
Da napokon vidim kuda sve to vodi.
Al' sad dosta! Amo!

Primi ga za ruku i vuče, a Valerij se pravi kao da se strašno opire.

VALERIJ:
Sto to kaniš sada?

DORINA:
Ajte amo!

VALERIJ:

Ne, ne, puknut ću od jada.
Pusti me da činim što mi ona veli.

DORINA:

Stanite!

VALERO:

Ne, nemoj, ta ona to želi.

DORINA:

Je li?

MARIJANA:

Krivo mu je što me vidi često,
Najbolje će biti da napustim mjesto.

DORINA:

MARIJANA:

Pusti!

DORINA:

Natrag amo!

MARIJANA:

Ne, Dorino, neću, što da se svađamo?

VALERO:

Vidjet me ne želi, i gleda me prijeko;
Najbolje će biti da odem daleko.

DORINA *ostavlja Marijanu i trči k Valeriju:*

Opet? Tko je luđi, ne znam niti sama:
Pustite tu ludost, i — mir među vama!

Vuče ih jedno prema drugomu.

VALERIJ:

No, pa što sad kaniš?

MARIJANA:

Što će sve to reći?

DORINA:

Pomirit vas hoću i privedi k sreći!

Valeriju:

Koji vam je đavo, da vam pamet nesta?

VALERO:

Čula si da vrijeđat ni čas me ne presta.

DORINA *Marijani:*

Zar i vama mozak ispile su vrane?

MARIJANA:

Sav moj očaj nije mogo da ga gane.

DORINA *Valeriju:*

Gluposti! Ta ona tek se bori za to

Da se spasi za vas, prisižem vam na to.

Marijani:

Samo ljubav za vas glavom mu se mota,

Želi vas za ženu, tako mi života!

MARIJANA:

Zašto ste mi onda takav savjet dali?

VALERO:

Zašto u toj stvari savjet ste iskali?

DORINA:

Bože, što ste ludi! A sad amo ajte

Valeriju:

Ruku vašu!

VALERIJ *daje Dorini ruku:*

Čemu?

DORINA *Marijani:*

I vi vašu dajte!

MARU ANA *daje također ruku:*

Zašto sve to?

DORINA:

Bože! Sad dođite bliže!

Pitajte se dokle ljubav vaša siže.

VALERIJ *Marijani:*

Biste li me, molim, pitanje je drsko —

Pogledali malo, nije li vam mrsko.

Marijana okrene oči prema Valeriju; malo se nasmiješi.

DORINA:

Zaljubljeni ljudi zaista su ljudi!

VALERIJ:

Ali da se tužim, zar vas to još čudi?

I pravo da kažem, zar vas to ne boli

Takve reći stvari onom koj' vas voli?

MARIJANA:.

A neharnost vaša što u srce bode...

DORINA:

Ostavimo raspru tu do bolje zgrade,

I nesretni brak taj gledajmo omesti.

MARUANA:

Ne bi li tu splotku znala kakvu splesti?

DORINA:

Sve ćemo učiniti, da se svadba spriječi;
Sto vaš otac mota, to su prazne riječi.
AT za vas je bolje, za sve besmislice,
Da privole blago napravite lice.
A ako vam ipak do nevolje dođe,
Nastojte što više vremena da prođe.
Vremena tko ima, svemu nađe lijeka:
Katkad će vas spopast boljetica neka,
I zbog nje će trebat udaju odgodit.
Zloguk će se slučaj drugi put dogodit:
Lijes ćete s mrtvacem jednom zgodom spazit,
Ogledalo razbit, u snu blato gazit,
Uvijek treba tako tomu izbjeć' znati
Svoj pristanak drugom bilo kome dati.
Ali da se spriječi svaka spletku glupa,
Najbolje da nitko ne vidi vas skupa.

Valeriju:

Idite potražiti svoje prijatelje,
Da vaše podupru zagovorom želje.
Mi ćemo da njenog osvojimo strica,
A možda će uz nas biti i punica.
Zbogom.

VALERIJ *Marijani:*

AT ma što se dogodilo s nama,
Najveća mi nada ostaje u vama.

MARIJANA *Valeriju:*

Sto će otac htjeti, ja ne mogu znati,
Ali ruku neću nego vama dati.

VALERIJ:

Plivam sav u sreći. Makar što se zbilo...

DORINA:

Brljati vam ne bi nikad dosta bilo.
Nosite se, velim...

VALERIJ *počne korak, pa se opet vrati:*
Ali...

DORINA:

Sve već onamol

Gura za rame svakoga na svoju stranu.

Odlazite tamo, a vi ajte amo!

Treći čin

PRIZOR 1.

DAMIS, DORINA

DAMIS:

Neka grom me smjesta ubije gdje stojim
I neka med hulje najveće se brojim
Ako poštovanje i moć bilo koja
Izvršit me spriječi nastojanja moja.

DORINA:

Zaboga, tu vašu smirite žestinu,
Ta otac će svašta svome reći sinu;
Namjera se svaka ne da postignuti,
Od riječi do čina dugački su puti.

DAMIS:

Treba da se spletko gada toga spriječi,
I ja ću mu šapnut ljubaznih par riječi.

DORINA:

Sve polakol Njega i dragoga babajka
Uzet će na brigu mudra naša majka.
Čini se da Tartuffe njoj ugodit želi,
I sve rado sluša što mu ona veli.
Možda je tu srca slabost neka tajna.
O, kad Bog bi dao! Stvar bi bila sjajna!
Baš zbog teških jada, koji su vas stisli,
Pozvala ga amo, da čuje što misli,
I što činit kani, pa da onda kuša
Ne bi li ta sveta ganula se duša,
Da nesreću spriječi i tolike boli.
Sluga mi je reko da upravo moli,
Ali da će zatim odmah doći dolje.
A vi tada brzo očistite polje!

DAMIS:

Ja kod razgovora mogu biti treći.

DORINA:

Ne, nek' budu samil

DAMIS:

Ništa neću reći:

DORINA:

Nije nego! Nagli, kako ste! ... Al' i'te;

Inače bi mogli sve da pokvarite!

Ajdete!

DAMIS:

Kad velim, bit ću kao janje!

DORINA:

NToiCr"Q-fM"po
xT V.UUW.V.j Uj

·ijiv. v__z_0_/XAVV_-o

iiunj v

PRIZOR 2.

TARTUFFE, LOVRO, DORINA

TARTUFFE

opazivši Dorinu:

Lovro, bič moj metni kraj moje kostrijeti,

I Svevišnjeg moli, da ti duh prosvijetli!

Ako me tko traži, ja idem u uze,

Darove da dijelim i utirem suze.

DORINA:

Sto se prenemaže i hvališe drsko.

TARTUFFE

Što želite?

DORINA:

Reći...

TARTUFFE

vadi maramicu iz džepa:

Nije li vam mrsko,

Maramicu ovu uzmite od mene.

DORINA:

Zašto?

TARTUFFE:

Da se skriju grudi razgaljene.

Takve stvari dušu do propasti vode,

I griješne se misli često od njih rode.

DORINA:

Zar za put ste žensku vi toliko slabi?

I ćutila može napast da vam zgrabi?

Zar doista tako krv je vaša burna?

Za požudu nisam ja baš tako žurna.

I kad biste bili svučeni do kože,

Za mene to ipak napast bit' ne može.

TARTUFFE:

Pripazite malo, što vam jezik plete,

Ili ćete sami tu da ostanete.

DORINA:

O naprotiv, ja ću sad se preporučit.

Poruku tek malu imam vam izručit.

Gospođa će skoro doći amo dolje,

Moli da je dobre saslušate volje.

TARTUFFE:
O, to vrlo rado!

DORINA
u sebi:

Gle, sad je ko janje!
Ipak moja sumnja ima opravdanje!

TARTUFFE:
Hoće l' doći skoro?

DORINA:
Čujem je gdje ide.
Da, ona je. Odoh, da me tu ne vide.

PRIZOR 3.

TARTUFFE:
Neka vam nebesa, puna svetog slavlja,
I duši i tijelu uvijek dadu zdravlja.
Blagoslovom sreće nek vam život krune,
Svoga skromnog sluge želju da ispune!

ELMIRA:
Vaša sveta želja ispunja me srećom.
Sjed'te, s udobnošću čavrljajmo većom.

TARTUFFE:
Boljetica vaša da li vam već presta?

ELMIRA:
Odlanu mi odmah čim groznica nesta.

TARTUFFE:

Znam, molitve moje toliko ne važe,
Da mi nebo spremno milost tu ukaže,
AF svim žarom duše molit nisam stao,
Ne bi li vam Višnji opet zdravlje dao.

ELMIRA:

Pokazali odveć brige ste za mene.

TARTUFFE:

Vaše zdravlje za nas beskrajne je cijene.
Rado, da ga spasim, ja bih dao svoje.

ELMIRA:

Kršćanska vam ljubav prevelika to je.
Za molitve ove nemam dosta hvale.

TARTUFFE:

AF za vrijednost vašu sve su one male.

ELMIRA:

Povjerljivo s vama htjela bih govorit,
Bez svjedoka važne stvari dogovorit.

TARTUFFE:

Sretan sam, što mogu govoriti s vami,
Još sretniji, što smo oboje sad sami.
Od sveg mi na svijetu taj je slučaj draži,
Zalud milost ovu dosad s neba tražih.

ELMIRA:

Razgovarat s vama želja mi je živa,
AF da vaše srce ništa mi ne skriva.

TARTUFFE:

I ja vruće želim, u velikoj sreći,
Sto mi duša skriva, sve vam sada reći.
I priseć' da digoh cijelu onu buku

Protiv onih koje čari vaši vuku,
Te dolaze amo — ne iz mržnje kake,
Već me zanos digo nebu pod oblake,
I izgubih mjeru...

ELMIRA:

Nitko to ne spori.
Znam, za spas moj briga jedino vas mori.

TARTUFFE

stisne joj vrške prstiju:

Gospodo, bez sumnje, zabrinutost to je...

ELMIRA:

Ej, to boli!

TARTUFFE:

Sve to znak je brige moje.
Protiv zla ću svakog zaštitu vam naći,
Ja ću uvijek za vas...
Stavi joj ruku na koljeno.

ELMIRA:

A šta ovo znači?

TARTUFFE:

Tkaninu tu gladim, meku poput svile.
Ali to me škaklja! Dosta! Nema sile...
Odmiče stolicu, a Tartuffe svoju primiče.

TARTUFFE:

Bože, ova čipka prekrasno je djelo!
Sto se danas stvara, to je čudo cijelo;
Gdje su od tog bili nekoć naši stari!

ELMIRA:

Istina. AT ipak, vratimo se k stvari!
Vele, moj da suprug riječ pogazit želi
I kćer Marijanu udat za vas — je li?

TARTUFFE:

Tako nešto reče; sam se tomu čudim,
Jer nije to sreća za kojom ja žudim,
Na drugome mjestu ima divnih čara,
Za kojima srce plamenom' izgara.

ELMIRA:

Za vas čari samo imaju nebesa.

TARTUFFE:

AT i ja sam čovjek od krvi i mesa.

ELMIRA:

Uzdasi su vaši upravljani Bogu,
Zelje vaše ovdje ništa nać' ne mogu.

TARTUFFE:

Ljubav, što nas diže do vječnih ljepota,
Ne može ugasiti čar zemnih krasota.
Oči naše lako mogu naći čara
Na djelima divnim, što ih nebo stvara.
I ostale žene ljepotama sjaju,
Ali te u vama savršenstvo daju.
Ko rascvala ruža obrazi su vaši,
Oči vam se dive, srce vas se plaši.
I kad čovjek vidi gdje vam lice cvjeta,
Diviti se mora Stvoritelju svijeta.
I kleknuti mora pred najljepšom slikom,
Gdje se On zrcali svojim svetim likom.
Isprva mi bješe ko da plam taj žarki
Nije možda žrtva zloga duha varki,
I odlučih čvrsto bježati vam s puta,
Da me Božja ne bi kazna stigla ljuta.
Ali poslije spoznah: miso ta bje smiješna.
Jer ovaka ljubav ne može bit grijesna,
Kad se u njoj krepost i čistoća slože,
Pa da joj se srce prepustiti može.
Priznajem da smjelost prevelika to je,

Kad vam sada na dar srce pružam svoje.
Ja se svemu nadam od dobrote vaše,
Prem napora mojih slabosti me plaše.
Vi ste sve mi blago i nada najveća,
Uzrok mome jadu ili moja sreća.
Po odluci vašoj bit ću sretan čovjek,
IP ako vas volja, bit nesretan dovijek.

ELMIRA:

Izjava je vaša zaista galantna,
AT na svaki način suviše ženantna,
Trebali ste srcu željezni dat povoj
I razmislit bolje o odluci ovoj.
Tako sveti čovjek, a i svaki zna to...

TARTUFFE:

Ako sam i svetac, i čovjek sam zato.
A kad čovjek vidi te božanske čari,
Zarobljeno srce razmišijati ne mari.
Čudne su to riječi u ustima mojim,
No med' anđele se ni ja sam ne brojim.
Za osudu ako te su riječi moje,
Vi krivite tada samo čari svoje.
Otkad mi od sjaja njina srce strada,
Kraljicom ste mojom postali otada.
I pogleda vaših neizrečna dragost,
Nad oporim srcem rasula je blagost.
Svladala je suze, post i molbe da vas
Zaboravim; želje svratila je na vas.
Uzdasi su stoput i oči to rekle,
Sad su im i riječi u pomoć priteklye:
Ako blagim okom pogledate roba,
Koj' vam vjerno želi služiti do groba,
I dobrotom svojom utjehu mu date,
Do skromnosti njegovu spustiti se znate,
On će sve žrtvovati, o divote slavne,
Za odanost svoju, kojoj nema ravne.
Vašoj časti sa mnom opasnosti nema,

Sramota se za nju nikakva ne sprema.
Svi ti osvajači lakoumnih žena
Hvastaju se rado, nestaju ko pjena,
Uspjesima svojim pred svakim se diče,
Klepetavoj svraci brbljavošću liče,
Izdajom odanost, požrtvovnost plate,
I ljubavi oltar brbljavošću blate.
Ljudi ko što mi smo u potaji ljube,
I za dužnost nikad osjećaj ne gube,
Pa, jer nam je stalo do našega glasa,
Pogibli za ženu nema niti časa,
Zato žena ima, kad se nama dala,
Užitak bez straha, ljubav bez skandala.

ELMIRA:

Proizvode slušam rječitosti vaše,
Ti izrazi snažni dušu moju plaše.
A zar strah Vas nije da ću mužu reći
Ljubavnog vam žara uznosite riječi,
I možda bi vaše jurišanje smjelo
Priateljstvu njegovom naškoditi htjelo?

TARTUFFE:

Blagohotnost vaša htjet će da oprost
Izrazima smjelim moje odanosti;
Slabost ljudska rodi ove misli drske
I zanose strasne ljubavi vam mrske.
Razmislite l' malo o svojoj krasoti,
Lako ćete prostit svoj ovoj grjehoti.

ELMIRA:

Možda bi tko drugi postupao strože,
Ja ću bit najblaža, što se biti može.
O svem' tomu ništa mužu neću reći,
AT i vi mi pomoć morate obreći:
Nagovorit muža, pustiv sve na stranu,
Valeriju neka dade Marijanu;

A i vi se toga morate odreći,
 Na zlu tuđem svojoj temelj gradit sreći;
 I...

PRIZOR 4.

ELMIRA, DAMIS, TARTUFFE

DAMIS

izlazi iz sobice u kojoj se bio sakrio:

G / 0 - r / V 4 V \ , n | 7 i i v . k ' C ' L r - v . c o t ' c z r ' j

Ovdje sve sam čuo, to mogu priseći.
 Ko dobrota neba da mi pute vodi,
 Da taštinu kaznim hulje što mi škodi.
 Da pokaže put mi kako da se svetim
 Licemjerju drskom i lažima kletim;
 U dušu zločinca o ljubavi što zbori.

ELMIRA:

Ne, Damise, dosta da se sada kaje
 I zasluži milost, koja mu se daje.
 Kad mu već obećah, neka bude tako,
 Da uzbunu pravim, nije mi baš lako.
 Pametna se žena gluposti toj smije,
 Nikad muža time uzbudila nije.

DAMIS:

Razloga vi za to imat ćete svojih,
 AT da radim drukč'je, i ja imam mojih.
 Nitkova da štedim, za to nemam volje.
 Preuzetnost drska toga bogomolje
 Dražila je stalno bijes moj ponajljuci,
 Tugu nam i nemir širila po kući.
 Dušu svlada ocu podlac nepošteni,
 Valeriju sreću potkopa i meni.

Izbavit ću oca izdajice toga,
Sredstvo mi je sada poslano od Boga.
Za priliku ovu ja mu blagodarim,
Bila bi grijehota da je zanemarim.
I da mi izmakne, vrijedilo bi, bome,
Da se, kad je imam, ne poslužim njome.

ELMIRA:
Damise...

DAMIS:
Ne, molim, ja baš tako hoću,
I prepun sam sreće što ću kaznit zloću.
Riječi su uzalud što me sklonut kane
Osvete da slatke srce mi se mane.
Da ne časim časa, stvar ću sad iznijeti.
Ali evo onog koj' će da se sveti.

PRIZOR 5.

ORGON, DAMIS, TARTUFFE, ELMIRA

DAMIS:
Dolazak vaš, oče, želimo zasladit
Događajem koj' će sad vas iznenadit.
Za svu brigu vašu stigla vas je plaća,
Nagrade se krasne taj gospodin laća.
I njegova revnost nigdje kraja nema,
Pa sramotu tešku upravo vam sprema.
Zatekoh ga ovdje, gdje gospođi veli,
Neka griješnu ljubav s njime, svecem, dijeli.

TARTUFFE:
Ona ima narav blagu, osjećajnu,
Pred vama je htjela da tu skrije tajnu,
AT ja drskost takvu prešutjeti neću,
Da vam ne nanesem uvredu još veću.

ELMIRA:

Ja zaista smatram da to nema smisla,
Povećavat brigu što je muža stisla.
Da nećemo time čast da ukaljamo,
I dosta je za nas da se čuvat znamo.
Eto to ja mislim; i iskreno velim,
Te optužbe vaše slušati ne želim.

PRIZOR 6.

ORGON, DAMIS, TARTUFFE

ORGON:

Smijem li vjerovat ušima to svojim?

TARTUFFE:

Luci, ivu lAiiivaG; uiatt,,¹ tu piču⁴. tuuum atujim. —¹

Nesretni sam griješnik, pun sviju krivica,
Najveći zločinac ispred Božjeg lica.
Svaki čas mog žića prljav je, pun smrada,
On je samo rpa zločina i gada,
I ja vidim, nebo sad me kaznit hoće,
I ponizit teško zbog tolike zloće.
Ma za kakav zločin tko me tužit kani,
Ja nemam taštine da me od tog brani.
Vjerujte što vele pa me kao tata,
Ko zločinca teškog, bacite pred vrata.
I najteža kazna, bez sveg smilovanja,
Od krivice moje bit će uvijek manja.

ORGON

sinu:

Zar ćeš, podli stvore, smoći toliku zloću
Da vrline ove okaljaš čistoću?

DAMIS:

Zar će himba slatka licemjerstva jedna
Uvjerit vas moći...

ORGON:

Šuti, kugo gadna!

TARTUFE:

Slušajte ga samo; činite mu krivo —
Vjerujte, kad tako optužuje živo!
Suviše ste vjere meni dali na dar,
A znate li ipak što sam ja sve kadar?
Vi vanjštini mojoj vjerujete, brate,
A da li sam čestit, otkud vi da znate?
Jest, vi nasjedate izvanjskoj vrlini,
Al' ja sve sam drugo, no što vam se čini.
Veliki sam svetac u svih ljudi usti',
U istini ja sam ništarija pusti.

Prema Damisu:

Govorite, sinko, o meni kradljivcu,
O nitkovu, smetu, ubici, smutljivcu,
Saspite na mene sva ružna imena,
Neću da se branim: sva su zaslužena.
Sve ću to podnositi mirno i klečeći,
Jer zločini moji od kazne su veći.

ORGON

Tartuffeu:

Odviše je, brate.

Sinu:

Zar ćeš dalje plesti
Nit klevete...

DAMIS:

Zar vas to može zavesti...

ORGON
Šuti, gade!

Tartuffeu:
Brate, ustanite sada!

Sinu:

Podlace!

DAMIS:
Zar...

ORGON:
Šuti!

DAMIS:
Da pukneš od jada!

ORGON:
Samo jednu riječ još, slomit ću ti kosti!

TARTUFFE:
Brate, Bog to veli: uvredu oprosti!
I najtežu kaznu volijem za sebe
No da njega za me tko tek i ogrebe!

ORGON:
Sinu:
Nezahvalo!

TARTUFFE:
Milost! Na koljena pao
Rad bih, za njeg moleć'...

ORGON:
Tartuffeu:
Rugate l' se? Jao!
Sinu:

Gledaj!...

DAMIS:
AT...

ORGON:
Mir!

DAMIS:
Ja zar...?

ORGON:
Dosta mi je svega!
Znam koji je razlog da napadaš njega.
Svima vam je mrzak, vi duhovi tijesni,
Žena, djeca, sluge, sve na njega bijesni.
Sredstvom će se svakim služiti neštedice,
Da od mene progna ovo sveto lice.
AT dok mi ga hoće učiniti što mrzim,
Sve se jače borim, da ga tu zadržim.
Žurit ću se zato kćer mu svoju dati
I pakosti tako vašoj na put stati.

DAMIS:
Na silu zar sestra s njim da se zaruči?

ORGON:
Još večeras, dragi, možete svi pući!
Da, usprkos vama, ja ću, čil i bodar,
Pokazati svima, tko je tu gospodar.
A sada mi smjesta s očiju se nosi,
IP ničice padaj, oproštaj ga prosi!

DAMIS:
Ovoga zar hulju, koj' za svoje laži...?

ORGON:
Oprijet zar se hoćeš i još vrijeđat?
Kaži! Batinu ovamo!

Tartuffeu:

Pustite me sada!

Sinu:

Iz kuće nek moje nestane tog gada,
Iz očiju neka skriva mi se svuda!

DAMIS:

Izaći ću, ali...

ORGON:

Gubi se otuda!

U nasljedstvo neću ni soua ti dati.
Povrh svega kletva nek' te moja prati!

PRIZOR 7.

ORGON, TARTUFFE

ORGON:

Na osobu svetu tako zar se laje?

TARTUFFE:

Oprosti mu, Bože, bol što mi je daje.

Orgonu:

O da znate, kako trpim zbog te zloće,
Sto pred mojim bratom ocrnit me hoće!

ORGON:

Jao!

TARTUFFE:

Već kod misli na tu tužnu buku
Moja duša trpi strahovitu muku...
Sve me užas hvata... Srce mi se kida,
Govorit ne mogu, umrijet ću od stida.

ORGON

*sa suzama u očima trči prema vratima, kuda
istjerao svoga sina:*

Huljol Sad se kajem što te pomilovah,
I što ne zatuče desnica te ova,
Smirite se, brate, ostavite tugu!

TARTUFFE:

Pustimo stvar ovu, prihvatimo drugu!
Kada gledam smutnije kojim' uzrok postah,
Volijem otići, svega mije dosta.

ORGON:

Sto? Zar rugate se?

TARTUFFE:

Tu me mrzi svako,
I dušu vam sumnjom zatrovat će lako.

ORGON:

Neće! Srce moje od sebe ih tjera.

TARTUFFE:

Jednog će se dana pokolebat vjera.
Jer oni će dalje nastaviti tako,
Kleveti se oprijet neće biti lako.

ORGON:

Ne vjerujte, brate!

TARTUFFE:

Kada žena hoće,
Muž će povjerovat i najveće zloće.

ORGON:

Ne, ne!

TARTUFFE:

Pustite me, da pokupim tralje,
Da nemaju zašto napadat me dalje.

ORGON:

Ne, vi ostajete, ću ja umrijeti.

TARTUFFE:

Za spas vaš sam spreman i sve zlo podnijeti.
Ipak, kad bi htjeli...

ORGON:

Nel

TARTUFFE:

Pa neka bude!

A ja znam već, kako da umirim ljude.

Čast je nježna biljka, paziti se mora,

Od žene vam bježat, kloniti se tome..

ORGON:

Ne, usprkos svima, družite se s njome!

Neka ljudi bjesne, bit će mi veselje,

Nek vas vide skupa, eto moje želje.

I da im pokažem da ih se ne bojim,

Baštinikom vas ću učiniti svojim.

I baš sada idem darovnicu pisat,

Sav ću svoj imutak na vas sad prepisat.

Prijatelj kog zetom imat mi je želja,

Draži je od sina, žene, roditelja.

Hoćete li primit što vam nudim sada?

TARTUFFE:

Neka volja Božja svima nama vlada!

ORGON:

Hajdemo da brzo načinimo pismo,

Neka zavist puca. što im žrtve nismo!

Četvrti čin

PRIZOR 1.

CLEANTE, TARTUFFE

CLEANTE:

Svi govore o tom, i tako mi časti,
Dosta će sramote na vaš obraz pasti.
Zato sam i došo, htio bih vam reći,
Sto ja o tom mislim, u dvije, u tri riječi.
Ne marim da pitam što se tamo zbilo,
Možda da i ništa loše nije bilo.
Uzmimo da Damis nije dobro čuo;
Nevina da grdnjom on vas obasuo:
AT kršćanin pravi zar će kaznu tražit,
Oproštaj zar neće osvetu ublažit?
Možete li trpjet da zbog vaše svađe
Sin se ispod krova svog istjeran nađe?
Ponavljam vam opet, iskreno sasvime,
I mlado i staro zgraža se nad time.
I vjerujte meni, najbolje bi bilo,
Kad bi se sve s dobra u red postavilo.
Pred Bogom će bit vam proštena krivina
Ako sada s ocem pomirite sina.

TARTUFFE:

Vjerujte mi, ja bih od srca to htio,
Ta na njega ljutit nikad nisam bio.
Opraštam mu rado i bez prigovora,

Kako čista duša i oprost mora.
 AT se protiv toga nebo mora dići:
 Dode li on amo, moram ja otići.
 Poslije onog čina, i to je strahota,
 Svaka veza s njime bila bi sramota.
 Tad bi tek nas usta svaka bila puna,
 Rekli bi da radim sve to iz računa,
 I da samo zato, jer se ćutim krivim,
 S tužiteljem svojim zajedno sad živim.
 Da ga štedim zato jer ga se i bojim,
 Ušutkat ga želim zagovorom svojim.

CLEANTE:

Kad je korist za vas, vi ste vrlo budni,
 Razlozi su vaši za nas nešto čudni;
 Briga su vam silna interesi neba,
 AT da krivca kazni, što vas ono treba?
 Prepustite samo osvetu vi njemu,
 Slušajte, kad veli praštati u svemu,
 Nemojte toliko starat se za ljude,
 Nek' vam milost Božja u tom uzor bude!
 Zar da puka miso što će ljudi reći
 Slavu dobrog djela može da zapriječi?
 Ne, ne; nalog Božji neka svaki sluša,
 Drugom mu se brigom nek' ne mori duša!

TARTUFFE:

Rekoh od sveg srca da mu praštam svoga,
 To učinit znači poslušati Boga.
 AT sablazan danas i ta tužba glupa —
 Ne, nebo ne želi da živimo skupa!

CLEANTE:

Al' prihvatit spremno, da l' to nebo želi
 Sto mušica puka ocu činit veli,
 Kad imutak čitav na dar on vam dava,
 A vi baš ni zere nemate na nj prava?

TARTUFFE:

Tko me pozna, znat će da ja sve to primam
Ne da korist kakvu ja od toga imam,
Jer sve dobro svijeta malo meni vrijedi,
I sjaj njegov lažni duša mi ne slijedi;
Već ako odlučih dar taj prihvatiti,
Baštinikom kad me htjede učiniti,
Bilo je to, znajte, tek iz brige puke,
Da ne padne dobro to u loše ruke;
Jer bi ljudi mnogi, kad bi gazde bili,
U sramotne svrhe novce potrošili;
Pobrali ga ne bi, ko što ja sam pobro,
Sve na slavu Boga i bližnjega dobro.

CLEANTE:

Ta bi briga mogla na čast da vam služi,
Baštinik da pravi na vas se ne tuži.
Dopustite dakle, bez smetnje ma koje
Nek' na svojoj brizi posjeduje svoje.
Pa čak da ga kadgod i zlo upotrijebi,
Zbog prevare na vas tužio se ne bi.
Ja se samo čudim da ste tako lako
Darivanje htjeli primiti ovako.
Ima li pobožnost i takvo načelo
Po kom bi se druge opljačkati smjelo?
I ako je tako zbilja volja neba,
S Damisom da vama razići se treba,
Ko osoba sveta, ne bi l' bilo krasno,
Da iz ove kuće otidete časno,
I da vaša toga ne gleda vrlina,
Gdje iz doma svoga otac tjera sina?
Vjerujte, poštenju bila bi tu data
Više...

TARTUFFE:

Gle, što vidim: tri su i po sata;
Neka dužnost sveta sad me gore zove,
Ostavit vas moram još minute ove.

CLEANTE:

Ah?

PRIZOR 2.

ELMIRA, MARIJANA, DORINA, CLEANTE

DORINA:

Za Boga, ona s nama sad vas moli,
Jer će joj se srce raspući od boli,
Spriječite tu vezu, što je otac smjera,
Koja je u očaj nesretnicu tjera;
On će sada doći, i što hoće stvorit,
Silom ili milom nastojmo oborit
Namjeru tu ludu glave nesmotrene!

PRIZOR 3.

*ORGON, ELMIRA, MARIJANA, CLEANTE,
DORINA*

ORGON:

Milo mi je, što vas vidim okupljene.

Marijani:

Ugovor je ovdje koj' te vodi k sreći,
A ti dobro znadeš što ja hoću reći.

MARIJANA

na koljenima:

Zaklinjem vas Bogom, koj' zna moje boli,
Zaklinjem vas svime, što vam srce voli,
Ostavite svoju očinsku upornost,
Nemojte mi ljubav silit na pokornost!
Ne dajte, da k nebu vapaj mi se vije,

Što me mladu k sebi uzelo već nije!
I taj život, jao, što ste mi ga dali,
Čemerom ga zašto sad ste otrovali?
Ako slatku nadu, što je ljubav hrani,
Tvrda volja vaša oteti mi kani,
Dajte, neka barem umanje se jadi
Da ne uzmem onog koji mi se gadi.
Ne dajte u očaj crni meni pasti,
Očinskom se služec' protiv mene vlasti!

ORGON *svladava ganuće*:
Čvrsto budi srce! Čuvaj se slaboće!

MARIJANA:
Neka drag vam bude, ako vam se hoće:
Dajte mu vrh toga cijelo svoje blago,
Dodajte i moje, ako vam je drago;
Pristajem od srca, poklanjam ga rado;
AT ne dajte na dar tijelo moje mlado!
U samostan radije dajte da se skloni,
Dok mu smrtna ura tužnom ne odzvoni.

ORGON:
Svetice su prave što u kloštar bježe
Ljubavni kad polet roditelj im steže!
Ustaj! Što se srce više od tog krati,
Na nebu se većoj nadat može plati.
Sva umrtvi čula, pa ćeš naći sreću,
Ja ni riječi o tom više slušat neću.

DORINA: Ašta! ...

ORGON:
Tiho! Ovdje za vas nije mjesto;
I jezik za zube, rekoh vam već često.

CLEANTE:
Ako iskren savjet može tu da hasni...

ORGON:

Savjeti su vaši uvijek bili krasni:
Promišljeni dobro, ja se divim tome;
Dopustite, ipak, da radim po svome.

ELMIRA

svome mužu:

Ja sve gledam; ne znam je l' to šala jedna?
Zaslijepljenost vaša divljenja je vrijedna.
Znači slijepac biti kraj očiju zdravih,
Ne vidjet što cilj je svecu tomu pravi!

ORGON:

Ja sam sluga vaša koj' se laži kloni;
Mome hulji sinu vi ste vrlo skloni,
Nećete, preda mnom da bi krivac bio,
Jadnika što tog je ocrniti htio.
Da je bilo tako, tko bi mogo kriti?
I vi zar bi tako mogli mirni biti?

ELMIRA:

Zar priznanje puko ljubavnoga žara
Časti našoj mora uzbunu da stvara?
Zar da odgovaram, čim tko šta izusti,
S plamenom u oku, s uvredom na usti'?'
Ja se tomu smijem, i to mi je dosta,
Svaka vika o tom od mene vam prosta.
Razbor neka blagost u pomoć dozivlje;
Ja ne volim one poštrkuše divlje,
Čija čast se brani pandžama; zbog trice
Zubima će grist vas i ogrepst vam lice.
Bog me brani onih koji tim se diče!
Ne volim vrlinu koja uvijek viče.
I mislim da otklon odlučan bez muke
Može odbit napast tiho i bez buke.

ORGON:

Znam u čemu stvar je — ne smatram ga krivim.

ELMIRA:

Čudnoj toj slaboći ponovno se divim.

AT nevjera vaša što bi na to rekla

Kad na svoje oči sigurnost bi stekla?

ORGON:

Svoje oči? ...

ELMIRA:

Da.

ORGON:

Ah!

ELMIRA:

Pa da pokušamo,

Da pred vama samim dokaz tomu damo? ...

ORGON:

Priče!

ELMIRA:

Kakav čovjek! Ne traži vas niko

Da nam vjerujete tek na riječ toliko;

Ali zgodno mjesto ako ipak tu je,

Otkud sve se vidi i sve dobro čuje,

Sto bi onda rekli, da ste tamo skriti?

ORGON:

Rekao bih... ništa, jer ne može biti,

Da što loše vidim...

ELMIRA:

To predugo traje

I riječima mojim biljeg laži daje.

Nemojmo oklijevat, jer ja sada želim

Da budete svjedok onog što vam velim.

ORGON:

Držim vas sad za riječ. Upnite sve znanje,
Da možete svoje držat obećanje.

ELMIRA *Dorini*:

Neka Tartuffe dođe!

DORINA:

Prevejan je jako,
Iznenadit možda neće bit ga lako.

ELMIRA:

Zaljubljena za nos nije povuć' muka,
U mrežu ga pasti samoljublje nuka;
Neka samo siđe!

Cleanteu i Marijani:
Vi nas ostavite!

PRIZOR 4.

ELMIRA, ORGON

ELMIRA:

A vi tu pod stolom oprezno se skri'te!

ORGON:

Kako!

ELMIRA:

Da vas skrijem, mnogo mi je stalo.

ORGON:

Zašto pod tim stolom?

ELMIRA:

Slušajte me malo!

Ja svoj plan već imam, taj će dobar biti.
Ajte amo, velim, i kad ste već skriti,
Paz'te da vas nitko nit vidi nit čuje.

ORGON:

Priznajem, užitak velik biti tu je;
AT se iz te zbrke izlaz naći mora.

ELMIRA:

Nadam se da neće biti prigovora.

Mužu, koji je pod stolom:

Razgovor ću čudan s njime započeti,
Al' vi niti ganut nećete se smjeti.
Makar što ja rekla, ja to s planom činim,
Uvjerit vas hoću i moram da hinim,
Da govorim slatko, što on rado sluša,
Da odloži masku licemjerna duša.
Polaskati moram ljubavi mu mrskoj
I slobodu pustit smionosti drskoj.
Ja ću hinit ljubav da mu smotam glavu
I da sliku svoju pokaže nam pravu.
Sve to činim zato da ga progledate,
I ići ću dotle dokle vi mi date.
Prekinite prizor kad budete htjeli!
Ugasite plamen ljubavi mu vreli,
Ne dajte da žena dalje mora poći,
Već što treba, da vam otvore se oči.
Sve će biti tako kako udesite...
On već ide. Tiho, i dobro se skri'te!

PRIZOR 5.

TARTUFFE, ELMIRA, ORGON
sakriven pod stolom

TARTUFFE:

Rekli su da amo dali ste me zvati.

ELMIRA:

Da, jer ima tajna što vam treba znati.

AF zatvor'te vrata prije no se reče,

Pn^ifp rio niflr A-Eli noc no r/atoro-
x u/3i ev. v-u rutivv eu uuo aa\ _ pu.

Nepriliku sličnu kao malo prije

Potrebno doživjet jamačno nam nije.

Onaj prepad danas suvišan je bio.

Damis me je zbog vas silno uplašio.

Vidjeli ste dobro sa koliko truda

0 miiii li ga iljcuun ua ne pjavī ūūua. .. · y 1

Doduše, u buci tako sam se smela,

Da ga u laž tjerat ipak nisam htjela,

Ali, nebu hvala, sve je dobro prošlo,

Sigurnijim za nas sve je putem pošlo.

Sad je bura prošla, jer vas muž moj štuje

I ni sjeni sumnje na vas ne vjeruje.

Da presječe silom govorenja glupa,

Hoće da što više vidimo se skupa.

I tako bez straha mogu ovdje sama

Zatvorena biti sad u sobi s vama.

To mi snage daje srce vam otvorit,

Odveć spremno možda vašem odgovorit.

TARTUFFE:

Shvatit ove riječi mogu jedva silom,

Drukčijim ste prije govorili stilom.

ELMIRA:

Zbog otklona ako bjesnite na mene,

Kako loše srce poznajete žene!
Malo onda znate što vam reći kani
Kad se tako slabo od napasti brani!
Stidljivost nam ne da da u času tomu
Pustimo slobodu osjećaju svomu.
I ma kako ljubav opravdana bila,
Nikakva uklonit stid ne može sila.
Branimo se uvijek; al' naše držanje
Raspoznati daje ljubavi priznanje.
Sto želimo, usta tek naslutit daju,
Al' otkloni ovi sve obećavaju.
Priznanja su ovo možda riječi mnoge,
Stidljivost sam eto bacila pred noge.
Ali kad već jednom postala sam smjela,
Damisa obuzdat, zašto sam to htjela?
I recite, molim, kako je moguće,
Da saslušah mirno izjave vam vruće?
Otkuda bih blagost mogla smoći prije
Ponuda mi vaša po volji da nije?
I kad sam vas prije malne prisilila
Brak da otklonite o kom riječ je bila,
U toj vrućoj molbi zar vidjeli niste
Interes u meni što ga probudiste?
I zbog veze ove nije mi se htjelo
Da podijelim srce što ga hoću cijelo.

TARTUFFE:

Slast je to bez sumnje, gospodo, najveća,
Iz ljubljenih usta kad vam stiže sreća;
Žilama mi svima struji poput meda
Užitak, što riječ' ma opisat se ne da.
Jedina mi težnja svidjeti se vami,
U sklonosti vašoj blaženost je sva mi.
Ali ima nešto što mi srce priječi
Povjerovat sasma velikoj toj sreći.
Kako mogu znati da tu zamke nema,
Da prekinem vezu koja sad se sprema?
Ako reći smijem iskreno i kratko,

Vjerovat ću moći što zborite slatko
Samo kad mi djelo potvrdi donekle
Sto su usne vaše o ljubavi rekle,
I kad ljubav svoju tako potvrdite,
Da mi draži vaše spremno poklonite.

ELMIRA

zakašlje da upozori muža na te riječi:
Vi jurite, bogme, hitnjom nedoglednom,
Svu polučit nježnost hoćete odjednom]
Mučim se da svladam što mi stida osta,
Ali vama ni to ipak nije dosta.
K cilju zar polako ne možete stići,
Do krajnosti odmah zar vam treba ići?

TARTUFFE:

Sto si manje vrijedan više želiš sreće;
Riječi same želju utažiti neće.
U toliki uspjeh sumnja mora doći.
Tek nakon užitka vjerovat ću moći.
Tako malo vrijedan ja sam, Bože prosti,
Da vjerovat ne sm'jem svojoj smionosti,
I vjerovat neću, to neka se znade,
Dokle stvarnost čista dokaz mi ne dade.

ELMIRA:

Bože, ljubav vaša baš je tiran pravi,
Čudnu neku smutnju u dušu mi stavi!
Ona srcem vlada strahovitom snagom,
Silom hoće, riječju što se ne da blagom.
Pred progonom vašim gdje da čovjek stane,
Vremena da nađe, časak da odane?
Je li to u redu, tako strogo htjeti,
Bez odgode, stvari što ih nije smjeti?
Iskoristit tako, u žestini ćudi,
Slabost što je za vas pokazuju ljudi?

TARTUFFE:

AT ako vam sklonost moju pažnju prati,
Zašto vam je teško i dokaze dati?

ELMIRA:

Ali nebo, uvijek što ga dozivate,
Kako ćete o tom račun da mu date?

TARTUFFE:

Ako je na putu nebo cilju mome,
Preпустите meni svu brigu o tome,
Tu ne treba ništa više da vas plaši!

ELMIRA:

Ali srdžba neba mene jako straši.

TARTUFFE:

Ne bojte se, ništa u tom nema griješnog,
Znadem kako straha riješit ću vas smiješnog.
Na neke užitke nebo krivo gleda;

Sa zločinačkim izrazom:

Ali stvar to nije što se riješit ne da.
Kako kada treba, čovjek mora znati,
Gdje savjesti međe potrebno je dati.
U našem djelu ima l' kakva zloća,
Svetost će mu dati namjere čistoća.
U tajnama tima ja ću vas podučit,
Trebа samo spremno i poslušno učit.
Ispunite, dakle, želju što je imam,
Odgovaram za sve, i svu krivnju primam.
AT vas kašalj hvata.

ELMIRA:

Da, hvata me muka.

TARTUFFE:

Hoćete li soka sladićeva struka?

ELMIRA:

To je težak kašalj, sve me nešta peče,
Svi sokovi svijeta ovdje pomoć neće.

TARTUFFE:

Neprijatno zbilja!

EEMIRA:

Još da znate kako!

TARTUFFE:

Dakle, savjest vašu umirit je lako.
Tajna ovdje zaklon siguran imade;
Zlo je samo onda kad se za zlo znade.
Sablazan je ono što nas krivim čini:
To ne znači grijешit — grijешit u tišini.

ELMIRA

*pošto se opet nakašljala. govori T.-u riječi namijenjene
mužu:*

E, sad ipak vidim da mi druge nema,
Želji vam pokorit moram se posvema.
I ovaj ću dokaz morati prinijeti,
Možda će se onda vjerovat mi htjeti.
Žalim što i do tog moralo je doći,
Vidim, dokaz biti samo to će moći.
Ali kad su ljudi tako tvrde glave,
Ne smatraju riječi za dokaze prave,
Svjedočanstvo hoće da još jače bude,
E, pa onda treba zadovoljit ljude.
A privola ako dokazom je zloće,
Tim gore po one koji tako hoće.
Griješ sigurno neće na mojoj bit strani

TARTUFFE:

Ne, gospođo, neće, i ako tko kani...

ELMIRA:

Otvorite vrata, pogledajte prije,
Da mi muž gdje možda na hodniku nije!

TARTUFFE:

Ne treba nam zbog njeg gledati po kući,
Taj se čovjek lako za nos daje vući.
On sastanke naše smatra još za sreću,
A ja ga o drugom uvjeravat neću.

ELMIRA:

Pogledajte ipak; izađite malo,
Da sigurna budem, mnogo mi je stalo.

PRIZOR 6.

ORGON, ELMIRA

ORGON

izlazi ispod stola:

To je, priznat moram, potpuna gnjusoba!
Snaći se ne mogu, vrti mi se soba.

ELMIRA:

Sto! Već ste izašli? Sigurni ste sada?
Vratite se pod sto, ima jošte kada!
Da znadete stalno, čekajte do kraja!
Zar dokaza ima i bez zagrljaja?

ORGON:

Crnje duše od njeg nema ni sam pako.

ELMIRA:

Nemojte se predat samo tako lako!
Dok dokaza nema sigurnoga prije,
Nemojte vjerovat, da zabuna nije.

Sakrije muža iza sebe.

PRIZOR 7.

TARTUFFE, ELMIRA, ORGON

TARTUFFE:

Možemo govorit o sretnomu danu:
Bacio sam pogled po cijelomu stanu,
Nikog nigdje nema, i mi ćemo moći...

ORGON:

Hej, polako! Ljubav zastrla vam oči,
A strast je već ljude prevarila mnoge.
Ti mi, svece, hoćeš da nabiješ roge! ...
Napastima dušu imaš satrvenu:
Uzimaš mi kćerku, a zavodiš ženu!
Mišljah da se šališ kad udvaraš ženi,
Čekah dugo, dugo da se ton promijeni.
AT čekanja toga sada mi je dosta,
I sad više neću slušat moga gosta!

ELMIRA

Tartuffeu:

Učinit mi ovo nije bilo lako,
Prisiljena bijah da postupam tako.

TARTUFFE

Orgonu:

Zar mislite zbilja...

ORGON:

Molim, samo tiše!
Gubimo se otud, i ni riječi više!

TARTUFFE:

Namjera mi...

ORGON:

Ne znam sa riječima kud ću;
Trebada sada smjesta ostaviti kuću!

TARTUFFE:

Vi ćete, a ne ja, otići za vazda;
Ta je kuća moja, ja sam u njoj gazda.
I to ću pokazat da vas dobro kaznim
Sto tražite kavgu izlikama raznim.
Nisam ja tek tkogod da se vrijeđat dadem,
Nepoštenje vaše otkriti ja znadem,
Osvetit ću nebo, neka se vesele
Oni što iz kuće izbacit me žele.

PRIZOR 8.

ELVIRA, ORGON

ELMIRA:

Sta te riječi znače? Gdje tu ima grijeha?

ORGON:

Sav sam smućen, bogme, nije mi do smijeha.

ELMIRA:

Zašto?

ORGON:

Jer sam luda nerazumna bio,
Darovnicu nisam izdati mu smio.

ELMIRA:

Darovnicu?

ORGON:

Da, da; stvar ta svršena je.

AT još nešto veće brige mi zadaje.

ELMIRA:

Što to?

ORGON:

Uza sve me mori briga i ta:

Je l' moja kasete jošte gore skrta?

Peti čin

PRIZOR 1.

ORGON, CLEANTE

CLEANTE:
Kud bježite?

ORGON:
Jaol Ne znam ni sam.

CLEANTE:
Zato
Trebalo bi ipak misliti i na to,
Sto bi se učinit u toj zgodi dalo?

ORGON:
Do svega mi tako dragog nije stalo,
Samo zbog kasete zlo me teško čeka.

CLEANTE:
Ta kasete, dakle, to je tajna neka?

ORGON:
Prijatelj moj Argas, što ga vlasti gone,
Dao mi kasetu i papire one,
S povjerenjem u me; a sve mi se čini,
Kako to razabrat mogoh u brzini,
Život mu i blago ovisе o tome.

CLEANTE:

Kako sad da drugi gospodari njome?

ORGON:

Savjesti je slučaj razlog tomu bio.
Izdajici mome stvar sam povjerio,
Razlozima svojim uvjerit me znao,
Te kasetu njemu čuvati sam dao;
Do istrage kakve ako ipak dođe,
Bez pogibli svake da za mene prođe,
Da mi savjest bude tako posve čista,
Laž da priseć' mogu na raspetog Krista.

CLEANTE:

Loš bje savjet; moje to je uvjerenje;
I ta darovnica i to povjerenje
— Da iskreno rečem, što se čini meni —
Koraci su vaši slabo promišljeni.
Pred čovjekom ovim sada ste na mucu,
Zalozima takvim drži vas u ruci;
Opasno je bilo otjerat ga s time
Spretnije se rasti trebali ste s njime.

ORGON:

Sto! Pod krinkom svetom ta pobožnost jadna,
Srce tako podlo, duša tako gadna!
Prosjaka ga nađoh i pozvah ga k sebi...
Sa svecima posla nikad više ne bih
Imat htio; nit' bih darove im đavo;
Od sad bit ću za njih gori no sam đavo.

CLEANTE:

Eto, gle i opet sad pretjeravate!
Ni u čemu mjere sačuvat ne znate.
I gdje treba razum da nam bude gazda,
Vi u pretjeranost zapadate vazda.
Uviđate grijeh svoj, i to vam je znato
Da je himba lašca dovela vas na to.

Ali čemu sada to da popravite,
U pogrešku veću da se zavalite,
I zašto da srce lažnog hulje bude
Mjerilo za druge i čestite ljude?
Stol Jer jedan podlac sad vas za nos vodi
I pod svetim sjajem vrline tu hodi,
Hoćete da svak je jednak mu posvema,
Pobožnosti prave da više i nema?
Neka libertinci ludost takvu čine,
Vi od ispraznosti lučite vrline,
Poštovanje svoje ne dajte prelako,
I sredine u svem držite se tako.
Gledajte se čuvat i ne nasjest laži,
AT poštuju svetost, kako se to traži;
I ako već u tom tkogod grijehit stane,
Bolje s ove druge da pogriješi strane.

PRIZOR 2.

DAMIS, ORGON, CLEANTE

DAMIS:

Je l' istina, oče, da će nitkov htjeti
Za sva dobra vaša da vam sada prijeti,
I u podlom bijesu, za kog riječi nema,
Od dobrote vaše oružje si sprema?

ORGON:

Da, moj sinko, bol me hoće da uguši.

DAMIS:

Pustite me, ja ću odsjeći mu uši.
Pred drskošću njegovom uzmaknuti neću,
I u jednom trenu vratit ću vam sreću,
Pred vama ću mrtva u prah ga oborit.

CLEANTE:

Da, ovako znade samo mladost zborit;
Stišajte žestinu! Smirite se oba,
Živimo pod vladom i u takvo doba
Kad žestina može sve tek da pokvari.

PRIZOR 3.

*Gđa PERNELLE, MARIJANA, ELMIRA, DORINA,
DAMIS, ORGON, CLEANTE*

GOSPOĐA PERNELLE:

Sto to čujem? Strašne zbivaju se stvari.

ORGON:

Stvari, što na oči vidio sam svoje,
Biižljivosti mojoj sad nagrada to je.
Čovjeka sam našo u najvećoj bijedi,
Uzeo ga k sebi, da uz mene sjedi,
Dobročinstvom dnevno obasuh ga svega,
Kćerkom i imutkom još nadarih njega,
Da u isto vrijeme ova podla duša
Vlastitu mi ženu na grijeh zavest kuša;
Ali svime time nezasićen, potom
Drsko mi se prijeti vlastitom dobrotom,
I sad hoće ono da mi propast bude
Iz sklonosti što sam predao mu lude;
Iz kuće me baca, do toga sad stigoh,
Onamo me tjera otkud njega digoh.

DORINA:

Jadan čovjek!

GOSPOĐA PERNELLE:

Sinko, budi pri pameti:

Takvo što učinit on ne može htjeti!

ORGON:
Kako?

GOSPOĀA PERNELLE:
Čestit čovjek zavidnika ima.

ORGON:
Sto hoćete, majko, riječ' ma reći tima?

GOSPOĀA PERNELLE:
Način vaš života da mi vrijeđa oko,
I znam da ga ovdje mrze svi duboko.

ORGON:
Sto s tim ima posla, što je učinio?

GOSPOĀA PERNELLE:
Rekla sam ti, sinko, kad si malen bio:
Krepost ljudi gone, i loše je sreće,
Zavidnik će umrijet, ali zavist neće.

ORGON:
Sta te riječi znače poslije ovog svega?

GOSPOĀA PERNELLE:
Sto su glupih laži skovali na njega.

ORGON:
Na vlastite, velim, vidio sam oči.

GOSPOĀA PERNELLE:
Klevetnika zloba razum često koči.

ORGON:
Nemojte me na grijeh tjerat. Kad vam kažem,
Na vlastite oči vidjeh sve, zar lažem?

GOSPOĐA PERNELLE:

Otrovan će jezik uvijek sipat jeda,
Ništa se na svijetu od njega braniti ne da.

ORGON:

Kako da se boriš s besmislicom pravom?
Vidjeh ga, kad velim, vidjeh ja sam, glavom,
Vidjeh, vidjeh, vidjeh — ma, tako vam spasa,
Zar se derat treba iza svega glasa?

GOSPOĐA PERNELLE:

Bože moj, mogućnost zabune je dana:
Ne smijemo suditi ljude tek izvana!

ORGON:

Puknut ću od bijesa!

GOSPOĐA PERNELLE:

I I zabludi moođi

Zlo tumačiti ljudi i dobrotu mnogu.

ORGON:

Zar je znak to brige, a ne krajne zloće,
Kad mi nitkov ženu obljubiti hoće?

GOSPOĐA PERNELLE:

Da se ljudi tuže, treba razlog jaki,
Trebali ste dokaz stalan pričekati.

ORGON:

Do đavola! Kako, dokaze još jače?
Trebao sam, dakle, pričekati, pače,
Dok mi ženu... Ne, ne, još ću glupost reći.

GOSPOĐA PERNELLE:

Ja ne mogu ipak uvjerenje steći
Da s toliko žara svetoga bi duša
Tako griješne stvari htjela da i kuša.

ORGON:

Dosta je i bogme, da mi niste mati,
Grdnih bi se riječi mogli naslušati.

DORINA:

Gospodaru, sve se na tom svijetu plaća:
Nevjera ste bili, njom vam sad se vraća.

CLEANTE:

Nemojmo se svađat za sitnice puke.
Obranu pripremit bit će dosta muke.
Kada hulja prijeti, treba biti spreman.

DAMIS:

Sto, zar još i dalje išla bi ta neman?

ELMIRA:

Da i dalje tjera, koja mu je hasna?
Nezahvalnost njegva i odveć je jasna.

CLEANTE:

Ne vjerujte toga; zlo je sada za vas
Sto imade čime da napada na vas;
I manje od toga spletku će da rodi,
U nezgode teške čovjeka da vodi.
I opet vam velim: uz oružje tako,
Sto ga ima, vi ste pretjerali jako.

ORGON:

Istina je, al' što? Njegvo nepoštenje
Beskrajno izazva moje ogorčenje.

CLEANTE:

Od srca bih rado, ako bi se dalo,
Da spor izgladimo, pa makar i malo.

ELMIRA:

Da sam išta znala o oružju kakvom,

Ne bih dala zgođe uzbudenju takvom.

Ja bih...

ORGON:

Sta on hoće? Pitajte ga za sve!

Već sam dosta hrabar i spreman sam na sve.

PRIZOR 4.

*Gospodin LOYAL, gđa PERNELLE, ORGON,
DAMIS, MARIJANA, DORINA, ELMIRA,
CLEANTE*

G. LOYAL:

Dobar dan vam želim, moja sestro mila!

Je l' gospodar ovdje?

DORINA:

Nije valjda sila;

On je baš u društvu, ne želi bit smetan.

G. LOYAL:

Ja ne mislim biti nezgodan ni štetan,

Niti njemu smetat imam kakve želje;

To, zbog čeg sam ovdje, bit će mu veselje.

DORINA:

Vaše ime?

G. LOYAL:

Kaž'tc, za korist mu samo,

Gospodin me Tartuffe šalje sada amo.

DORINA

Orgonu:

Tu je jedan čovjek, koji zbori slatko,

Da ga Tartuffe šalje k vama, veli kratko,
I u korist vašu.

CLEANTE:

Dragi brate, dajte,

Tko je i što hoće čovjek, pogledajte!

ORGON:

Zbog pomirbe stiže, ja se barem nadam,
Kako da se, rec'te, prema njemu vladam?

CLEANTE:

Ogorčenje svoje pomno treba kriti,
I ponudi mir li, treba prihvatiti.

G. LOYAL:

Gospodine, pozdrav! Bilo nebo s vama!
Želim, da vas od njeg milost čeka sama!

ORGON:

Ljubazni taj uvod samo dobro znači,
Mislim da će izlaz povoljan se naći.

G. LOYAL:

Sva obitelj vaša mila mi i sveta,
Služio vam ocu pred mnogo sam ljeta.

ORGON:

Oprostite, molim, da vas smetam time,
AT iskreno žalim, što vam ne znam ime.

G. LOYAL:

Ime mi je Loyal, rođen sam Normanac,
Ključar sam kod suda, lopovima znanac,
Četrdeset ljeta, hvala Bogu, krasno
Ovu vršim službu pošteno i časno.
Pa tako i sada, s vašim dopuštenjem,
Došao sam amo sa sudskim rješenjem.

ORGON:

Sto, zar...

G. LOYAL:

Gospodine, molim samo ti'o
Zasad samo poziv ja sam dostavio,
Nalog, vi i vaši da se pokupite,
I drugima mjesto tu da očistite;
Zakonu se treba pokoravat slijepo.

ORGON:

Ja da odem otud?

G. LOYAL:

Da, molit ću lijepo.

Ova kuća vama više ne pripada,
Već gospodin Tartuffe vlasnik joj je sada.
Odsad vaša dobra pripadaju njemu.

ORGON:

Ugovor je ovaj poklonio sve mu,
A on je u redu, nema prigovora.

DAMIS:

Drskost nema mjere, priznati se mora.

G. LOYAL:

Mišljenje me vaše ništa se ne tiče,
A gospodin ovaj miran je, ne više,
I dužnost će svoju odveć dobro znati,
A da bi se pravdi htio opirati.

ORGON:

Ali...

G. LOYAL:

Gospodine, znam, za sve na svijetu,
Ne biste si htjeli bunom praviti štetu.

Pa ćete sa svoje i vi pomoć' strane
Da izvršit mogu naloge mi dane.

DAMIS:

Batina bi mogla doseći Normanca,
Sudskoga ključara, lopovskoga znanca.

G. LOYAL:

Naložite sinu šutjet ii' otići,
Jer još kao kazna moglo bi vas stići
Da zapisnik s njime načinim tu prije.

DORINA

za sebe:

Taj gospodin Loyal lojalan baš nije.

G. LOYAL:

Otmjenima ljud'ma ja sam naklon jako,
I na stvar se ovu ne odlučih lako,
AT veselje vama učinit sam htio,
I da spriječim drugog, koj' bi surov bio,
Kom' birano društvo ne bi bilo drago,
I koj' ne bi htio postupati blago.

ORGON:

Zar što gore ima no tjerati ljude
Iz vlastitog doma?

G. LOYAL:

Da vremena bude,
Pričekat ću rado do sljedećeg jutra,
I ovaj ću nalog izvršiti sutra.
Ja ću samo doći noć da tu provedem,
Sa sobom ću deset ljudi da dovedem;
Vi ćete pred spanjem, tek zbog forme, znate,
Sviju vaših vrata ključe da mi date.
Pobrinut ću ja se, da spavate mirno,
I dopustit neću da bi vas tko dirn'o.

AT ujutro rano treba spreman biti
 Do stvarčice zadnje kuću isprazniti.
 A moje sam ljude izabrao jake,
 U pomoć da stave čvrste svoje šake.
 Mislim da se bolje postupati ne da
 I uslužnost moju ispravno tko gleda,
 Prihvatit će rado tako mnogo sreće,
 U dužnosti mojoj smetati mi neće.

ORGON

tiho:

Od svega bih srca sto lujdora dao,
 Koji sve su blago što sam spremić znao,
 Da od srca mogu na tu gadnu njušku
 Iz sve svoje snage opaliti ćušku.

CLEANTE

tiho Orgonu:

UVlcU-lcljtc 5C; Uldlc: 1_____x._i

DAMIS:

Velika je muka

Ovdje se svladavat kad me svrbi ruka.

DORINA:

Ta široka leđa našega Loyala
 Stapom bi sad fino izmjerit se dala.

G. LOYAL:

Prostačke te riječi može kazna stići,
 A i ženske mogu u buharu ići.

CLEANTE:

Svršimo sad s time, gospodine, id'te,
 Dajte nam taj papir, pa nas ostavite!

G. LOYAL:

Do viđenja: milost neba nek vas jača!

ORGON:

Grom ubio tebe i tvog pošiljača!

PRIZOR 5.

*ORGON, CLEANTE, MARIJANA, ELMIRA,
gđa PERNELLE, DORINA, DAMIS*

ORGON:

Sad vidite, majko, imam li ja pravo?
Sudite po tome, kakav je to đavo,
I priznajte podlost vašega junaka!

GOSPOĐA PERNELLE:

Ne mogu se snaći, padoh iz oblaka.

DORINA:

Vi nemate pravo, korite ga s krivom;
Svetosti mu ovo potvrdom je živom:
Za bližnjega sreću ljubav mu se stara,
A svjetovna dobra duši čine kvara,
Zato smetnju svaku hoće da uguši
I odnosi napast, koja škodi duši.

ORGON:

Ta daj šuti! Uvijek to ti treba reći.

CLEANTE:

Razmislimo, kako zlu ćemo uteći.

ELMIRA:

Objasnite vlasti, što taj drznik radi,
Na prevari kako sav svoj uspjeh gradi,
Kakva nelojalnost na teret mu pada,
Uništiti to će uspjeh kom se nada.

PRIZOR 6.

*VALERIJ, ORCON, CLEANTE, ELMIRA,
MARIJANA*

VALERIJ:

Gospodine, glasnik znam da nisam mili,
Ali me opasnost na to teška sili.
Prijatelj mi jedan, koji dobro znade
Kakvu za me važnost život vaš imade,
Malo prije dođe te mi tajnu reče,
Povjerljivim putem što je i sam steče,
Svrati moju pažnju da vam nema spasa,
Van da pobjegnute ne časeći časa.
Hulja, što vas dugo varati je znala,
Maločas je kralju tužbu na vas dala,
Tvrdeć' da vladaru radite o glavi;
I kasetu neku, koju kod vas spravi
Teški neki krivac, njemu tad predade,
U njoj tajna važnih mora da imade.
Ne znam kakav zločin u tomu se skriva,
AT je nalog izdan uhvatit vas živa,
A on sam, u želji kralju se dodvorit,
Dopratit će onog koj' će vas zatvorit.

CLEANTE:

Oružja mu eto, kojim pravo brani,
Vaš si to imutak osigurat kani.

ORGON:

Kakvo li stvorenje okrutno i zlobno!

VALERIJ:

Zakašnjenje svako može biti kobno.
Kočija već spremna pred vratima stoji,
I tisuću luja ovdje vam nabrojih.
Zurite se sada, brzo lete čaši,

Od udarca ovog bijeg će da vas spasi.
Za sigurnost svaku ja ću da vas pratim,
Na sigurnu mjestu ostavit vas zatim.

ORGON:

Vaša nježna briga sad me prati tužna!
AT zahvalnost moja neće ostat dužna;
Siguran sam, Bog će brzo zgodu dati
Plemenitost vašu kako da naplati.
Zbogom, pripazite...

CLEANTE:

Zurite se samo;

Sto nam činit valja, svi mi dobro znamo.

PRIZOR 7.

*POLICIJSKI ČINOVNİK, TARTUFFE, VALERIJ,
ORGON, ELMIRA, MARIJANA itd.*

TARTUFFE:

Hej, polako samo, ne jurite tako;
Ležaj ćete naći danas vrlo lako,
U kraljevo ime hajd' u zatvor sada.

ORGON:

To je zadnji udar, huljo, što mi zada.
Njim si me napokon dotuko posvema,
I izdajstva krunu ovaj čin ti sprema.

TARTUFFE:

Uvredama vašim ja pozlijeden nijesam,
Za nebo pretrpjet navikao sve sam.

CLEANTE:

Skromnost mu je silna, to priznati valja.

DAMIS:

Ustima on nebo besramnima kalja.

TARTUFFE:

Sve bjesnilo vaše ne dira me ništa,
Dužnost želim vršit više nego išta.

MARIJANA:

Ovaj čin vam služi na veliku slavu,
Zadaću ste ovdje našli sebi pravu.

TARTUFFE:

I ne može biti drugo nego slava,
Kad ovamo šalje sve me vlasti glava.

ORGON:

A nikad ti nije ni na pamet palo
Kakvo te je dobro ovdje dočekalo?

TARTUFFE:

O, ja dobro znadem kako je tu bilo,
AT mi dobro kralja još je više milo;
Te dužnosti svete uzvišena snaga
Guši u mom srcu sva sjećanja draga,
Zrtvovat bih mogo od njezina plama
Prijatelje, ženu, rod i sebe sama.

ELMIRA:

Varalica!,

DORINA:

Kako znade spretno eto,
Napravit ogrtač od sveg što je svetlo

CLEANTE:

AT ako taj plamen dužnosti vas tjera
I na take čine gdje se krši vjera,
Kako da se istom pojavio tada

Kad zavest mu ženu prevari vas nada;
I zašto ste onda sjetili se vlasti,
Kad vam s lica maska morala je pasti?
Ne spominjem zato, da bi se odrekli,
Poklon sveg mu dobra što ste varkom stekli;
AT kad ste ga krivcem učinili svega,
Kako da ste dar taj primili od njega?

TARTUFFE

činovniku:

Ne znam, što su svi se svadat ovdje stali,
Izvršite nalog koji su vam dali!

ČINOVNIK:

Dugo sam bez sumnje i čekao na to,
Pa sad ovu zgodu i prihvaćam zato;
Strogi imam nalog da vas vodim smjesta
U tamnicu; tamo bit će za vas mjesta.

TARTUFFE:

U tamnicu? Mene?

ČINOVNIK:

Vas, da!

TARTUFFE: Zašto?

ČINOVNIK: Neću

Objašnjavat vama, ali njima reć' ću.

Orgonu:

Uzbuđenost vaša, znam, smirenje traži.
Živimo pod kraljem dušmaninom laži.
To je vladar koji i u srcu čita,
Prevarit ga neće svih lažaca svita.
Umnim razaznanjem prodirno mu oko
U srca zaronit znade svim duboko;
Ništa njegovu dušu zavarati neće,
Po svom oštrom umu pravom stazom kreće.

Ljudima on vrijednim vječno daje slavu,
AT taj trud mu neće prevariti glavu.
Za čestite ljubav neće ga zaslijepit,
Varalice pred njim vijek će morat strepit.
Ovaj ovdje nije nadmudrit ga mogo,
I bistriji zalud namučē se mnogo.
Na prvi ga pogled prozreo je bio,
I podlosti što ih u srcu je skrio.
Tužeći vas, svoje odao je tajne:
Kralj je bistrim okom pravičnosti krajne
Varalicu odmah u njem prepoznao,
Pod imenom drugim za koga je znao.
Ljudima je mnogim taj zadavo brige,
O tom bi se mogle napisat i knjige.
Ukratko, jer vladar mrzi nelojalnost,
Zgadila mu bila ta se nezahvalnost.
Zločini su drugi s ovime u srodstvu;
I njegovu kralj me podvrgao vodstvu,
Da se vidi dokle drskost će mu ići
I pravedna kazna da ga može stići.
Sve papire uzet tome slugi neba
I u vaše ruke predati mi treba.
Suverenom vlašću obvezu kralj ništi
Darovnice koja srce vaše tišti.
I kasete tajnu oprašta vam k tomu,
Prijetelju pomoć' jer ste htjeli svomu.
Milosti nek ovo znak vam bude mali,
Sto za kralja krv ste boreći se dali.
Dobro djelo tako on će, ko i sada,
Nagradit kad čovjek najmanje se nada.
I pokazat dobro kako dobrim vraća,
Kako zločin kazni, a čestitost plaća.

DORINA:

Bogu budi hvala!

GOSPOĐA PERNELLE:

Lakše dišem sada!

ELMIRA:
Spašeni smo!

MARIJANA:
U čas kad već nesta nada!

ORGON
Tartuffeu:
A ti, izdajice...

CLEANTE:
Za miloga Boga,
Nemojte se spuštati do podlaca toga.
Preпустite, brate, nitkova sudbini,
Sa savješću svojom neka račun čini.
Poželite da bi suđeno mu bilo
U vrline sretne da se vrati krilo.
Opačinu mrzeć', čestitost da traži.
I vladara pravdu tako da ublaži.
I vi ćete pred njim na koljena pasti
Sto kraljevskom danas spasio vas vlasti.

ORGON:
Tako je. Sad hajdmo pasti mu pred noge,
Ponizno zahvalit za dobrote mnoge.
A kad dužnost ovu svršimo najpreču,
Tada i na drugih sjetimo se sreću:
Nek Valerij svoje proslavi vjenčanje,
I za vjernu ljubav dobije priznanje!

MIZANTROP

Komedija u pet činova

(1666.)

Osobe:

ALCESTE, *štovatelj Celimenin*

PHILINTE, *prijatelj Alcesteov*

ORONTE, *štovatelj Celimenin*

CELIMENA, *Alcesteova ljubav*

ELIJANTA, *kuzina Celimenina*

ARSINOJA, *prijateljica Celimenina*

ACASTE, *markiz*

CLITANDRE, *markiz*

BASQUE, *Celimenin sluga*

STRAZAR Francuskog maršalata

DU BOIS, *Alcesteov sluga*

Događa se u Parizu, u kući Celimeninoj.

Vrijeme: XVII. stoljeće

Prvi čin

PRIZOR 1.

PHILINTE, ALCESTE

PHILINTE:

Sto vam je? No što je?

ALCESTE:

Ta, dajte mi mira!

PHILINTE:

AT recite ipak, što vas tako dira?

ALCESTE:

S očiju mi smjesta gubite se, velim!

PHILINTE:

Čujte bar u miru što vam reći želim!

ALCESTE:

Ali ja se ljutim, neću da vas slušam.

PHILINTE:

Tu zlu volju vašu ja objasniti kušam,
I prem u vam gledam prijatelja svoga —

ALCESTE:

Prijatelja? Vašeg? Nema više toga!

Iskreno sam dosad vama odan bio,
AT što vidjeh, ne bih još doživjet htio;
Otvoreno velim: prijateljstvo presta,
U lažljivu srcu ja ne želim mjesta.

PHILINTE:

Toliki sam, dakle, krivac sad pred vama?

ALCESTE:

Ajte, umrijet biste trebali od srama;
O isprici za vas nema niti zbora,
Svaki častan čovjek stidjet vas se mora.
S nekime se ovdje bratski cjelujete,
Nježnosti mu krajne tu iskazujete,
Prisižete vječnu jedan drugom vjeru,
U ljubljenju svaku prelazite mjeru;
A kad poslije pitam ime žrtve ove,
Vi ne znate pravo ni kako se zove.
Čim vam ode s vida, vašeg žara nesta,
Ravnodušno o njem govorite smjesta.
Do vraga, stvar podla, nedostojna to je:
Poniziti tako osjećaje svoje.
Kad bih, ne daj Bože, ja do toga došo,
Od stida bih taj čas objesit se pošo.

PHILINTE:

Za vješala, mislim, nije slučaj zrio;
Dopuštenje zato molit bih vas htio,
Da u sudu svome budem nešto blaži,
I ne objesim se, ko što drug moj traži.

ALCESTE:

Neukusna šala! Dosta mi se gadi!

PHILINTE:

No, ozbiljno! Sto tu treba da se radi?

ALCESTE:

Treba biti častan, iskren od sveg prije,
I ne reći riječi što od srca nije.

PHILINTE:

Kad vas čovjek grli u radosti čistoj,
Platiti mu valja u moneti istoj,
Vratiti mu ljubav, što najbolje znate,
Nek mu dari dare, riječi riječi plate.

ALCESTE:

Toj se nikad neću pokorit metodi,
Prem se njome služe svi ljudi po modi.
Mrzim kad se tako krevelje i cere,
O dubini svoje prisižu vam vjere,
Grle vas i ljube, kao da vas vole,
I brbljaju glupost, da vas uši bole.
Ljubaznošću svojom obasiplju tako
Pametna i glupa, obadva jednako:
Sto vam vrijedi sve to, da vam netko laska,
Na što sva mu pažnja, ljubav, vjera, paska,
Čemu hvalospjevi svakom vašem činu
Ako sve to veli i prvom fakinu?
Ne, čestita duša slabo za to haje,
Sto ko bludna žena svakomu se daje.
I najljepši poklon malu vrijednost ima,
Kad jednako dijeliš svakom ga i svima.
Tko me štuje, taj će nešto ipak znati
Štovanja mi više nego drugom dati.
Sad, tu modu spremni prihvatit li vi ste,
E, Boga mi, za me prijatelj vi niste.
Ja otklanjam spremnost ugoditi svakom,
I zaslugu svaku smatrati jednakom;
Tko me štuje, od svih nek me štuje prije,
Prijatelj svih ljudi moj prijatelj nije.

PHILINTE:

Hoćeš li u društvo pozivat se dati,

Red je ipak nešto pristojnosti znati.

ALCESTE:

Ja, naprotiv, tražim da se oštro kazni
Himba kojom ljudi sad se služe razni.
Čovjek treba biti i u svakoj zgodi
Raditi onako kako srce vodi;
Njemu treba dati osjećaje reći,
A ne skrivat miso iza praznih riječi.

PHILINTE:

Ima zgoda kada otvorenost puna
Ludosti bi samo smiješnoj bila kruna;
I neka mi proste stroga vam načela,
Nije dobro dati čitat misli s čela.
Ne bi dobro bilo, lijepo ni pošteno
Svakom odmah reći: prezirem te, beno!
I kad nekog mrziš ii' se nad njim gadiš,
Valjda nećeš odmah da se s njime svadiš?

ALCESTE:

Hoću.

PHILINTE:

I vi biste Emiliji rekli

Da ste loše mnijenje o njoj zato stekli
Sto se tako kiti sve kraj sijede kose?

ALCESTE:

Svakako.

PHILINTE:

Dorilu, da ga vrazi nose,

Sto na dvoru priča, ne mirujuć časa,
Da je velik junak i otmjena rasa?

ALCESTE:

Baš tako!

PHILINTE:

Ta nije!

ALCESTE:

Velim da je tako,

Istinu će pravu čut od mene svako.
Kuda pogled bacim, na dvor ii' po gradu,
Srdžbi mojoj povod sve te stvari dadu.
Ja postajem bijesan i jadim se jako
Gledeć ljude živjet među sobom tako.
Svuda vidim podlost i laskanje tamo,
Nepravdu, interes i izdajstvo samo.
Podnijet to ne mogu, bijesan sam i hoću
Tešku povest vojnu na tu ljudsku zloću.

PHILINTE:

O moj filozofe, nešto ste mi divlji,
Gle, od bijesa izraz postao vam življi.
Čini mi se baš smo jedan drugom dika,
Onoj braći »Škole za muževe« slika,
Što...

ALCESTE:

Ah, poredba je jeftina i
prosta!

PHILINTE:

AT ozbiljno, sad je ludorija dosta!
Nastojanje vaše svijet obratit neće.
Iskrenost toliko kad vam čini sreće,
Iskreno ću reć' vam da ta bolest vaša
Posvuda vam sprdnju i ruglo donša;
Protiv običaja tko vijek isto gudi,
Taj se čini smiješnim pred toliko ljudi.

ALCESTE:

Do đavola, sjajno! To je sve, što tražim,
Ta to divan znak je, nad njime se blažim.

Od tih ljudi svih mi ništa nije mrze,
Krivo bi mi bilo da me mudrim drže.

PHILINTE:

Vi mrzite, dakle, strašno ljudsku narav?

ALCESTE:

Strašno mi se gadi čitav svijet taj varav.

PHILINTE:

Zar smrtnika svakog i bez izuzetka
Sve do groba goni ova mržnja rijetka?
I u naše doba, zar mora da bude...

ALCESTE:

Ne, bez izuzetka ja sve mrzim ljude:
Jedne jer su zlobni i zlo čine svima,
Druge što obzire imaju sa njima
I što ih ne mrze iz dna srca svoga
Mržnjom što je ćuti poštenjak za zloga.
Obzirima tima opravdanja gdje su
Za zločinca toga s kim sam u procesu?
I unatoč masci, izdajicu vidiš,
Znaš mu podlost, trebaš da se njega stidiš;
Sto prevraća oči i govori slatko,
Imponira onom tko ga zna tek kratko.
Prostačina ova, mjesto da se krije,
Uvući u društvo žacala se nije.
Gledajuć' mu život sjajem okruženi
Zasluga se ljuti, a krepost crveni.
Ružno o njem sude kuda god se kreće
I obranit čast mu nitko bijednu neće;
Nazovite lašcem, huljom toga stvora,
Svi se s time slažu, svi bez prigovora.
Ipak licemjerstvo svud mu dobro dođe,
Primaju ga s smiješkom, svud može da prođe.
Ako splotkom treba bilo šta doseći,
Čovjeka će časnog uvijek on preteći.

Ej, do vruga, to me na smrt teško vrijeđa,
Vidjet da se zloći ne okreću leđa,
I katkada čežnja u meni se budi
Pobjeći u pustoš, daleko od ljudi.

PHILINTE:

Bože, čemu tako običaje kudit,
Zar naravi ljudskoj želimo naudit?
Ta nemojmo biti suci odveć strogi,
Blaži će izgledat prijestupci nam mnogi.
Prema svijetu treba i obazriv biti,
To će da nam mudrost od prijekora štiti.
Zdrav se razum kloni pretjeranog svega,
Pravu mjeru naći dika je za njega.
Ta kruta vrlina nekadašnjih dana
Našemu životu suviše je strana,
Jer od ljudi traži savršenstvo neba;
Slijedit vrijeme svoje bez otpora treba,
I ludost je silna, kojoj ravne nema,
Ako se tko sav svijet popraviti sprema.
Ko i vi, ja vidim dnevice sto stvari
Sto bi bolje bile da ih svijet ne kvari.
AT ma što me stiglo na svakom koraku,
Ne padam u srdžbu nikada prelaku.
Ja uzimam ljude prosto, kakvi jesu,
Učim svoje misli neka ih podnesu.
Moja flegma bolje od te vaše žuči,
Da budem filozof, mene eto uči.

ALCESTE:

AT tu flegmu tako što filozofira
Zar baš ništa nema što je jače dira?
Niti da vas izda prijatelj na riječi,
II' da vaše dobro drugi želi steći,
Da o vama netko same laži širi,
Zar vas sve to neće ni da uznemiri?

PHILINTE:

Sve te mane teške, što vam oči bodu,
Mislim da su ljudskom prirodene rodu.
Zato duh moj ništa više i ne pati,
Sto su ljudi podli, nitkovi i tati,
Nego kada vidi na strvini vrane,
Ili gdje se kolju vuci radi hrane.

ALCESTE:

Zar da gledam gdje me izdaje, gdje laže,
Krade, pa da... K vragul Sto tu da se kaže?
Imade li smisla reći tu još išta?

PHILINTE:

Pa i bit će bolje ne govorit ništa!
Na protivnu stranku galamite manje,
I pažnjom procesu popravite stanje!

ALCESTE:

S moje strane stvari, gdje su, neka budu!

PHILINTE:

Ali tko će za vas govoriti sudu?

ALCESTE:

Tko? Pa moje pravo, zakon i poštenje!

PHILINTE:

A utjecat tko će na sudačko mnijenje?

ALCESTE:

Nitko. Je 1' stvar moja krivična kliska?

PHILINTE:

Ne, nije. AT spletko podla je i niska,
I...

ALCESTE:

Ne, nikad neću. To odlučih kruto:
I' sam prav i' krivac.

PHILINTE:

Varate se ljuto!

ALCESTE:

Ne mičem se nikud.

PHILINTE:

Protivnik će na to
Mirovanje vaše spletkom...

ALCESTE:

Ništa
zato!

PHILINTE:

Varate se.

ALCESTE:

Neka! Čujmo što će biti!

PHILINTE:

Al'...

ALCESTE:

Bilo bi zgodno proces izgubiti!

PHILINTE:

Ipak...

ALCESTE:

Baš da vidim u toj cijeloj priči
Dokle ljudi mogu u drskosti ići.
I dopustit duše te podle i gadne,
Presuda za mene krivična da padne.

PHILINTE:

Kakav čovjek!

ALCESTE:

Velim, gotovo bih htio,
Kad bih kraj sve pravde proces izgubio.

PHILINTE:

Vjerujte, Alceste, smijo bi se svako,
Da vas čuje o tom govoriti tako.

ALCESTE:

Tim gore po njega!

PHILINTE:

AT ispravnost ova,
Sto tražite trajno svud je, uvijek s nova,
Iskrenost u svemu, da govorim blago,
Ima l' i kod onog što vam sicu uiago?
To me ipak čudi, kada ste se tako
Vi sa ljudskim rodom zavadili jako,
I kad vam je mrzak do tolike mjere.
Još me više čudi, ne bilo vam žao,
Na koga je izbor vašeg srca pao.
Elijante skromne srce vam se preda,
Stidna Arsinoja na vas nježno gleda,
Al' njihovu žaru zatvara se duša,
Samo Celimenu osvojiti kuša,
Premda je, koketa, ogovara rada,
I divno se slaže s duhom koji vlada.
I makar ga mržnja vaša goni ljuta,
Sve izgleda ljepše kraj ženskoga skuta.
Zar to kod nje više ni pogreške nijesu?
Vidite l' ih? Za to isprike vam gdje su?

ALCESTE:

Nije ljubav moja za udovu mladu
Slijepa za sve mane što se naći dadu;

I ma kakvim srce za nju plamti žarom,
S najvećim ih ono osuđuje marom.
Ipak, ma koliki prigovori bili,
Ja priznajem: slab sam, ona mi se mili:
Kraj svih njenih mana, kraj sve moje kudnje,
Predmetom je ipak najveće mi žudnje.
Car je njezin jači; ali sumnje nema,
Od tih ću je mana izliječit posvema.

PHILINTE:

Uspi je li, to će veliko bit djelo.
Ljubi li vas ona?

ALCESTE:

O, ljubi, zacijelo!
Ljubio je ne bih, da ne mislim tako.

PHILINTE:

AT ako joj ljubav razabrat je lako,
Suparnici zašto toliko vas jade?

ALCESTE:

Zaljubljeno srce uvijek boli znade.
I upravo dođoh da joj rečem sada
Zbog ljubavi za nju kako srce strada.

PHILINTE:

Sto se mene tiče, da mi srce pati,
Samo Elijanti htjelo bi se dati,
Štovanje je njeno iskreno i čisto,
I njezin bi izbor za vas bolje pristo.

ALCESTE:

Da, i to mi razbor svakog veli dana,
AT razborom ljubav nije upravljana.

PHILINTE:

Sve se bojim za vas, i velika nada
U tu ljubav...

PRIZOR 2.

ORONTE, ALCESTE, PHILINTE

ORONTE:

Dolje baš doznadoh sada,
Da je Celimena s Elijantom tamo;
A tu da ste gore vas dvojica samo;
Pa se popeh amo, i srcem poštenim
Želim da vam kažem koliko vas cijenim.
I već dugo želim, zbog štovanja toga,
Da mi ime date prijatelja svoga.
Srce moje znade da zaslugu cijeni,
Prijateljstvom želi privezat vas meni.
Prijatelja vjernog moga kvaliteta
Odbaciti, mislim, da bi bila šteta.
Molim, to su vama upravljene riječi.
Aiceste, očito rastresen, i ne sluša Oronteove riječi.

ALCESTE:

Meni, zar?

ORONTE:

Da, vama. Imate 1' što reći?

ALCESTE:

Ne, al' ja sam zbilja iznenađen tako,
Da se u toj časti ne znam snaći lako.

ORONTE:

Moje poštovanje ne smije vas zateći,
Kad ste kod svih ljudi umjeli ga steći.

ALCESTE:

Gospodine...

ORONTE:

Nikog u državi nije,
Vrijednošću što s vama poredit se smije.

ALCESTE:

Gospodine...

ORONTE:

Od svih ljudi niti jedan
Poštovanja nije tolikoga vrijedan.

ALCESTE:

Gospodine...

ORONTE:

Neka ubije me strijela,
Ako bi vas izdat čuvstva moja htjela!
Otvorena srca ja vam, eto, velim,
Prijateljem vjernim postati vam želim.
Evo moje ruke. Ona znak vam daje
Prijateljstva moga...

ALCESTE:

Gospodine ...

ORONTE:

Šta je?

ALCESTE:

Gospodine, to je odveć časti meni,
Prijateljstvo živi skromnije, u sjeni,
Čini mi se da mu oskvrnjuje ime
Tko se odveć lako nabacuje njime.
Pomno treba birat ovu svetu vezu,
Kod sklapanja njenog biti na oprezu;
Ta možda smo tako različite ćudi,
Da bi taj nam pazar mogo da naudi.

ORONTE:

Boga mi, to znači pametno govorit,
Zato ću vam srce još više otvorit:
Pustimo da vrijeme poveže nas bolje,
Ja ću dotle za vas radit drage volje.
Trebali na dvoru da vam pristup stvorim,
Ja mogu i s Kraljem za vas da govorim,
On me rado sluša; i tako mi vjere,
Poštuje me zbilja do najveće mjere.
I u svemu drugom stojim vam na službu;
Pa da lijepo počnem ovu našu družbu,
Citat ću vam sonet, što ga tek učinih,
A vi ćete reći kakav vam se čini,
Je li dosta dobar da izađem s njime.

ALCESTE.

Gospodine, ja vam ne bavim se time,
Nemojte to tražiti

ORONTE:

Zašto?

ALCESTE:

Ja znam reći

Više puta stvari što mogu zapeći.

ORONTE:

Iskrenost i tražim; bilo bi mi žao
Otvoreno zborit s vama kad bih znao
Da mišljenje svoje prikriivate kako.

ALCESTE:

E, kad vam je pravo, neka bude takol

ORONTE:

Sonet... To je sonet. *Nada...* To je dama
Sto je dala nade titraju mog plama.
Nada... To vam nisu neke bučne fraze,
Stihovi se ovi ljupko, nježno maze.

Prekida se i pogledava Alcestea.

ALCESTE:

Vidjet ćemo.

ORONTE:

Nada... Sto se tiče stila,
Ne znam je li sreća tu mi sklona bila,
Hoće li izbor riječi pravi dojam dati.

ALCESTE:

Vidjet ćemo valjda.

ORONTE:

I to treba znati,
Da za četvrt sata već sam gotov bio,

ALCESTE:

To ništa ne čini. Bih li čuti smio?

ORONTE:

Nada može da nas tješi,
Da nam boli malo blaži,
Ali, Filis, ona traži
Sreću, što se stalno smiješi.

PHILINTE:

Moram da se divim kako je to lijepo!

ALCESTE:

Zar se hvalit smije samo tako slijepo?

ORONTE:

Bili ste mi skloni nešto,
Ali ni to niste smjeli,
Ako poslije niste htjeli
Da me nada muči vješto.

PHILINTE:

Ah, galantne riječi što ste naći znali!

ALCESTE:

Podlače, zar tako glupost da se hvali?

ORONTE:

Ako treba, da do vijeka
Moja ljubav sreću čeka,
Smrt će meni donijet spas.
Srce mi je puno jada;
Lijepa Filis, ova nada
Očaj nosi svaki čas.

PHILINTE:

Stihovi su potkraj udivljenja vrijedni.

ALCESTE:

To vraga i s krajem ti lažliivčeg, biiedni!
Bar kad bi na kraju dobio po nosu!

PHILINTE:

Od stihova sviju ponajljepši to su.

ALCESTE:

Vraga!

ORONTE:

Laskate mi, ali mi je milo...

PHILINTE:

To laskanje nije.

ALCESTE

hitro:

Nego što bi bilo?

ORONTE:

Ali što je s vama? Ugovor naš znate,
I iskreni sud vaš treba da mi date.

ALCESTE:

Gospodine, stvar ta nije baš za šalu,
Kad je riječ o duhu, svatko voli hvalu.
Ali jednom rekoh — sad svejedno komu
Stihove što spjeva po načinu svomu,
Od razumna stvora da se smiješ nadat,
Te će svoju želju za pisanjem svladat,
I znat gospodarit nastojanju svakom,
Da se diže buka zabavom ovakom.
Ako odveć želi djelima se hvalit,
Da postaje smiješan, lako će požalit.

ORONTE:

Hoćete li možda reći tim da želim,
AT da imam krivo...

ALCESTE:

Ne, toga ne velim.

Ali sam mu reko da dosada gnjavi,
I da ta slaboća zapreka je slavi;
Da i kraj vrlina čovjek ima mana,
A svi rado glede sa slabih ga strana.

ORONTE:

Prigovora l' ima sonetu u čemu?

ALCESTE:

Ne, toga ne velim; al' svjetovah njemu
Da prestane pisat, jer u vrijeme naše
Već nas mnogi ljudi ovom strasti plaše.

ORONTE:

Zar ja pišem loše ii' sam nalik njima?

ALCESTE:

Ne, toga ne velim, al' govorah svima:
Zašto kod vas pošast za pisanjem hara,
I koji vas đavo tjera do štampara?
I tek tad se ne smije loš pisac da krivi,
Ako je to bijednik koj piše da živi.
Vjerujte mi, napast treba svladat znati
I plodove takve ne u javnost dati.
Ne slušajte napast, makar bila krasna,
Ne gubite ime čovjeka vi časna,
Da primite možda od štampara koga
Ime pisca smiješnog, lošeg do zla boga.

UgjuVW1anv Tm\rrr\ jpax 1**>1rm1 muinu.

ORONTE:

To je vrlo lijepo, ja se divim tomu;
Ali u sonetu koju stvar ste lošu...?

Baš po duši: njemu mjesto je u košu.
Po uzoru slabom ravnali se vi ste,
I prirodni izraz nigdje našli niste.
Kakva nada boli naše malo blaži?
Nasmiješenu sreću kakvu svuda traži?

Sta to poslije niste smjeli,

Ili možda niste htjeli?

Šta to znači kada nada

Očaj nosi svaki čas?

Ovaj stil pun slika, koj taština hvali,
Nema pravog smisla, istina mu fali.
To je igra riječi, pretjeranost sama,
Tako narav nikad ne govori s nama.
Današnji loš ukus nije mi po volji,
Kod djedova naših on je bio bolji.
Sve moderno manje može cijene steći
Nego pjesma stara koju ću vam reći:

Kad bi kralj mi dao za to

Pariz, divni grad,

Pa da moram svoje zlato
Ostaviti mlad —
Ja bih reko: Kralju moj,
Evo tebi Pariz tvoj;
AT ja ne dam svoga zlata,
Ne dam svoga zlata, ojl

Rima nije bujna, stil je nešto stari,
Ali ipak, tko će za sve to da mari,
Kraj ukrasa vaših, gdje već smisla nesta,
Tu bar osjećaju čistom ima mjesta.

Kad bi kralj mi dao za to
Pariz, divni grad,
Pa da moram svoje zlato
Ostaviti mlad —
Ja bih reko: Kralju moj,
Evo tebi Pariz tvoj,
AT ja ne dam svoga zlata,
Ne dam svoga zlata, ojl

To će reći srce koje zbilja ljubi.
Da, moj prijatelju, tu se ukras gubi,
AT volijem ovo nego nakit lažni
Sto ga danas među ti pjesnici važni.

ORONTE:

Moj je sonet dobar, ja to ipak velim.

ALCESTE:

S razlozima vašim borit se ne želim.
Dopustite ipak, da ja mislim drugo
I da o tom ovdje ne raspravljam dugo.

ORONTE:

Kod drugih sam ljudi bolju imo sreću.

ALCESTE:

Drugi znadu hinit, ali ja to neću.

ORONTE:

Baš svu pamet svijeta pozobali niste.

ALCESTE:

Da vas hvalim, tad me umnim zvali biste.

ORONTE:

Bez vaše ću hvale lako živjet moći.

ALCESTE:

Da, bez moje hvale morat ćete proći.

ORONTE:

Baš bih htio vidjet što biste vi znali
Kad biste se i vi u pjesnike dali.

ALCESTE:

Mislim da se ne bih smio baš ponosit,
AT čuvao bih se pred ljude to nosit.

ORONTE:

Govorite smjelo, i malo me čudi...

ALCESTE:

Pohvale kod drugih zahtijevajte ljudi¹.

ORONTE:

Gospodine skromni, možda malo tiše...

ALCESTE:

Gospodine gordi, može se i više...

PHILINTE

stavi se između njih:

Ne, gospodo, tako; smirite se, molim.

ORONTE:

Imam krivo zbilja, stog otići volim.
Sluga vaš sam; moja divi vam se duša.

ALCESTE:

Vaš službenik u svem pokorno vas sluša.

PRIZOR 3.

PHILINTE, ALCESTE

PHILINTE:

Vidite li sada: tko istinu zbori,
Nezgodnu aferu brzo će da stvori.
Oronte je tek htio da laskanje čuje.

ALCESTE:

Šutitel

PHILINTE:

Ta zašto?

ALCESTE:

Kraj nek svemu
tu je!

PHILINTE:

Odveć...

ALCESTE:

Pustite me!

PHILINTE:

Ako...

ALCESTE:

Već je dosta!

PHILINTE:

Sto, zar...

ALCESTE:

Tiho

PHILINTE:

AT...

ALCESTE:

Mir!

PHILINTE:

Uvreda je prosta...

ALCESTE:

Pustite me., k vragu! Dosta se već iđdim.

PHILINTE:

Sto vam na um pada? Moram da vas slijedim.

Drugi čin

PRIZOR 1.

ALCESTE, CELIMENA

ALCESTE:

Otvoreno, gospo, sada reći mi je:
Vladanje to vaše po volji mi nije.
Na srce se slegla gorčina mi sama;
Vidim da ću morat prekinuti s vama.
Čemu da se varam i zatvaram oči,
Prije ili kasnije, prekid mora doći.
Tisuć put bih mogo obećat vam sreću,
Ali to održat ipak moći neću.

CELIMENA:

Dakle, da bi sa mnom svadati se smjeli,
Na svu silu kući vi ste sa mnom htjeli?

ALCESTE:

Ne mislim se svadat, samo prigovorit
Sto ste spremni dušu svakomu otvorit;
Štovatelja odveć srce vam opsjeda,
Pa me to žalosti; to se podnijet ne da.

CELIMENA:

Štovatelja mnoštvo kraj mene se viđa?
Zar je žena kriva što se mnogo sviđa?
Pa kad oni žele udvarat mi malo,
Zar bi ih se štapom najuriti dalo?

ALCESTE:

Pa ne treba odmah batinom lamatat,
Ali niti nježnim pogledom ih hvatat.
Da ste svuda lijepi, to i sami znate,
AT postupkom vašim vi ih ne puštate.

Vaša nježnost s onim koj vam srce daje,
Sve dok se ne preda, dotle ne prestaje.
Svakomu se pruža tako slatka nada,
Pa bez borbe spremno u mreže vam pada.
Suzdržljivost vaša da je malo jača,
Nestalo bi mnogih vaših udvarača.
Recite mi barem, što u sebi skriva
Clitandre, da sklonost toliku uživa?
Koja mu vrlina i zasluga koja
Za milosti vaše iskaze bez broja?
Je l' mu nokat dugi na malomu prstu
Pribavio vašu sklonost tako čvrstu?
Ili mu je možda u tom silna slava
Sto mu glavu krije ta perika plava?
Ljubite l' ga možda zbog dugih čipaka,
II' su možda vrpce ljepota mu taka?
Ili da to nisu široke mu hlače,
U kojima rob vaš nariče i plače?
II' su način smijeha, govor u falsetu,
Znali vašem srcu da nanesu štetu?

CELIMENA:

Nepavednom sumnjom ocrnjena stojim,
Ta vi uzrok znate obzirima mojim:
U mome procesu sve je veze svoje
Nagnao da brane interese moje.

ALCESTE:

Izgubiti proces manje zlo bi bilo
No mom suparniku smješkat se milo.

CELIMENA:

Ljubomorom sav svijet progonite slijepo.

ALCESTE:

E, pa kada sav svijet vi primete lijepo.

CELIMENA:

Baš bi to vam sumnje smirit moglo lako,
Što ja sklonost svima dijelim podjednako.
I to bi vam moglo prije biti krivo
Da sam samo jednom sklona odveć živo.

ALCESTE:

Ljubomora za me ako krivnju znači,
U čemu ću jamstvo za ljubav vam naći?

CELIMENA:

U sreći, da znate, da vam ljubav vraćam.

ALCESTE:

Da li ove riječi da ko jamstvo shvaćam?

CELIMENA:

Čini mi se, kad sam ove riječi rekla,
Da na vašu vjeru i pravo sam stekla.

ALCESTE:

AT gdje mi je jamstvo da trenutak prije
Iste riječi drugi od vas čuo nije?

CELIMENA:

Kompliment vam ovaj uspio je sjajno,
Postupate sa mnom, moram reći, bajno.
E, pa da vam briga srcem ne zavlada:
Sve što sam vam rekla, to poričem sada.
Ne treba vas varat ništa, već vi sami.
Nek vam bude pravo!

ALCESTE:

Bože, što je s vami?

O, da mogu srce istrć vam iz ruku,
Hvalio bih nebo, što mi skрати muku.
Činim sve moguće, i ne tajim toga,
Da okove skinem strašne s srca moga.

Bez uspjeha osta nastojanje svako,
To za grijeha moje trpim kaznu tako.

CELIMENA:

Zar doista ljubav tako vam je jaka?

ALCESTE:

Preslaba je za nju i poredba svaka.
Za njen opis zalud svaku riječ je gubit,
Više no ja ljubim, ne može se ljubiti.

CELIMENA:

Ta metoda može teško da se nađe,
Vi ljubite ljude jer ste željni svade.
Za svoj žar vi uvijek nađete riječ grku,
Još ne vidjeh nikad ljubav tako mrku.

ALCESTE:

Samo do vas stoji da gorčina prođe,
Prepirkama svima da već konac dođe,
Otvoreno reći, već vas dugo moli...

PRIZOR 2.

CELIMENA, ALCESTE, BASQUE

CELIMENA:

Što je?

BASQUE:

Tu je Acaste.

CELIMENA:

Pa neka izvoli¹.

PRIZOR 3.

CELIMENA, ALCESTE

ALCESTE:

Zar se s vama samom ne može da zbori?
Zar tolika čežnja za društvom vas mori?
I zar je to zbilja tako nemoguće
Da bar jednom sami budete kod kuće.

CELIMENA:

Zar bi bolje bilo da se svadam s njime?

ALCESTE:

Ti obziril Složit ne mogu se s time.

CELIMENA:

On mi toga ne bi oprostio nikad,
Da sam mu se s puta uklonila ikad.

ALCESTE:

Pa šta vam to znači i zašto vas smeta?

CELIMENA:

E, kad vam je nesklon, velika je šteta:
Ljudi su to koji znadu baš u horu
Udesit da riječ im čuje se u dvoru.
U svačije društvo uvlače se vješto,
Ne koriste ništa, ali škode često.
Ma da kakvu pomoć sa svih strana ima,
Čovjek ne smije nikad zavadit se s njima.

ALCESTE:

Dakle za kog bilo, takog-onakog,
Vi nađete razlog, da primite svakog.
Obazrivost vaša konačno će stić...

PRIZOR 4.

BASQUE, ALCESTE, CELIMENA

BASQUE:
Clitandre je ovdje.

ALCESTE:
Ja sad mogu ići.

CELIMENA:
Kud bježite?

ALCESTE:
Idem.

CELIMENA:
Ostanite!

ALCESTE:
Zašto?

CELIMENA:
Ostanite!

ALCESTE:
Neću.

CELIMENA:
Ja želim.

ALCESTE:
AT na što?

Razgovore takve ne mogu podnijeti;
Prevelik je zahtjev da ih slušam htjeti.

CELIMENA:
Ja to hoću, hoću.

ALCESTE:
To moguće nije.

CELIMENA:
E, ako je tako, nestajte čim prije!

PRIZOR 5.

*ELIJANTA, PHILINTE, ACASTE, CLITANDRE,
ALCESTE, CELIMENA, BASQUE*

ELIJANTA:
Evo dva markiza sad dolaze, znajte;
Jesu I' vam već rekli?

CELIMENA
Da. Stolice dajte!

Alcesteu:
A vi ste još ovdje?

ALCESTE:
Hoću, oprostite,
Za njih ii' za mene da se odlučite!

CELIMENA:
Šutite]

ALCESTE:
Još danas ja odluku želim.

CELIMENA:
Vi niste pri sebi.

ALCESTE:

Danas, to vam velim.

CELIMENA:

Ah!

3

ALCESTE:

Treba odlučit.

CELIMENA:

To je loša šala.

A T P C C T C . X L I .

Ne, sad zgoda vam se za odluku dala.

CLITANDRE:

Zbilja, ja iz Louvrea dolazim baš sada,
Gdje Cleante ko luda smiješna svim ispada:
Priatelj bai koji da ga, kanio sreće,
Pouči u društvu kako da se kreće.

CELIMENA:

Istina, u društvu vazda će zlo proći,
Već mu izgled važni upada u oči,
I ako par dana ljudi ne vide ga,
Naći će ga opet jošte smješnijega.

ALCESTE:

O ljudima ako riječ je čudna soja,
Malo prije stekoh ja iskustva svoja:
Damon, mudra glava, ne bilo vam krivo,
Čitav sat, na suncu, mudrost mi otkrivo.

CELIMENA:

Pričalac je čudan, uvijek zgodu nađe,
U rasprave duge, isprazne da zađe;
U riječima nema smisla niti zere,
I šum praznih riječi čovjek tek pobere.

ELIJANTA

Philinteu:

Nisu loše riječi, barem za početak,
Još će komu tomu crni svanut petak.

CLITANDRE:

A i Timante, gospo, karakter je bajni.

CELIMENA:

Od glave do pete on je prepun tajni.
Usput će vam bacit pogled rasijani.
Uvijek važan poso obaviti kani.
Svaka riječ značenje osobito ima,
Načinom je svojim dosadio svima.
Bez prestanka šuška, uvijek nešto krije,
A sve što god veli, to tajna i nije.
Od najmanje trice stvori čudo pravo,
U uho vam šapće i kad veli »zdravo«.

ACASTE:

A Geralde?

CELIMENA:

Sto o njem tom da rečem zgodom?
Posla ima samo s velikom gospodom.
U vezama sjajnim njemu kreće sve se,
Vojvode tek pozna, prince i princese.
I kao da zbori s odličnicim' tima,
Govori o lovu, konjima i psima;
»Ti« govori svima visokoga roda,
Kod njeg riječ »gospodin« nije više moda.

CLITANDRE:

Vele da s Beliseom na dobroj je nozi.

CELIMENA:

Sirotica suha, pomogli joj bozi!
Kada k meni dođe, muku pravu mučim,

Što mogu da kažem, ne znam da dokučim;
I svih riječi njenih ispraznost vam tada
Čini da razgovor svakog časa pada.
Pa da prekinete glupu šutnju ovu,
Uzalud sve fraze u pomoć se zovu,
Lijepo vrijeme, kiša, studeno i hladno
Za kratko se vrijeme iscrpljuju jado.
K tomu njezin posjet, dosadan užasno,
Nikad nema kraja i vuče se strašno.
Sve gledate na sat i zijevate prva,
Ništa ju ne dira, ko da je od drva...

ALCESTE:

A kakav je Adraste?

CELIMENA:

On je sav taština,

Umišljena to je neka veličina;
Po zaslugi dvor ga nikad ne nagradi.
Zato protiv njega dnevice se jadi.
Svaku službu, mjesto prihod koji
Drugom dan, krivicom on za sebe broji.

CLITANDRE:

A što biste rekli za Cleona mladog,
I najbolje društvo k njemu ide rado.

CELIMENA:

Za zaslugu treba kuhar da se pita,
Jer se dobrom stolu pravi ta vizita.

ELIJANTA:

Istina je, jela on odlična sprema.

CELIMENA:

AT bi bolje bilo da ih tamo nema.
Jer progutat treba i njegovu personu,
A to jelo kvari cijelu gozbu onu.

PHILINTE:

Ujak njegov Damis svud se mnogo cijeni;
Sto velite o njem?

CELIMENA:

Prijatelj je meni.

PHILINTE:

To je častan čovjek, koji mnogi važi.

CELIMENA:

AT odviše rado duhovitost traži;
Napirlitan odveć, on u svakoj riječi
Neobično nešto nastoji izreći.
Otkad učenost si zabio u glavu,
Sve proglasit lošim slast mu čini pravu.
U svem nađe mane, ma da što tko piše,
Jer tko duh je uman, hvalit ne sm'je više.
Uvijek mora svemu prigovora naći,
U divljenje i smijeh tek će glupan zaći.
Pa kad svako djelo suvremeno kudi,
Samim tim se diže iznad sviju ljudi.
Čavrljanje naše besmiso je pusti;
On je previsoko da se do njeg spusti.
I skrštenih ruku gleda sa visine
Samilosno dolje šta tko od nas zine.

ACASTE:

Poštenja mi, divna to je njegva slika.

CLITANDRE:

Crtanje je ljudi velika vam dika.

ALCESTE:

Bravo, samo naprijed, plemeniti druzi,
Perušajte hrabro svakog po zasluži:
No ako tko od njih dođe vam pred oči,
Zašto svaki brzo ususret mu skoči,

Te mu pruža ruku, grli ga i ljubi,
I u prisegama vjernosti se gubi?

CLITANDRE:

Zar na naša pada ovaj prikor leđa?
Prekorite gospu ako vas što vrijeđa!

ALCESTE:

O ne, vi ste krivi, vaše riječi kobne
Znadu iz nje izvuć ogovore zlobne.
I ruganju sklonost izazivlje nužno
Griješnom svojom hvalom laskanje vam ružno.
U tomu bi ona manje našla cara,
Da ga taj vaš pljesak umjetno ne stvara.
I laskavci za to odgovornost snose
Sto toliko mane ljudi rado nose.

PHILINTE:

Zašto na te ijude toliko galame,
Kad sve što imadu pogreške su same?

CELIMENA:

Gospodin će da nas prekoravat stane?
Zar na tako niske on da spadne grane?
Da obuzda ćud si, koja mora svuda
I svem prigovarati — to je odveć truda!
Tude mnijenje njemu nikad se ne sviđa,
Obrnuto tvrditi uvijek ga se viđa.
To bi za njega bilo i suviše prosto,
Kad bi iste misli bilo s kime osto,
Čežnja prigovarati toliko ga mori,
Protiv sama sebe da se često bori.
Osjećaj svoj pravi poreći će hrlo
Ako čije drugo izusti ga grlo.

ALCESTE:

Smijeh je mase uz vas, i to će sve reći,
Rugu se i dalje možete uteći.

PHILINTE:

Al' da duh vam vijek je — nećete poreći —
Oružan do zuba protiv tuđe riječi,
Da zla volja neka, koju i sam žali,
Ne da mu da ikog ni kudi ni hvali.

ALCESTE:

To je što su ljudi vazda skloni zlima,
I ta zla mi volja uvijek razlog ima,
Jer svi ljudi vole — to im vrijednost kvari —
Da odviše hvale ili kude stvari.

CELIMENA:

Ali...

ALCESTE:

Čemu riječ? Baš da smrt me čeka,
Moram vam osudit uživanja neka;
Šteta što vam sklonost neki ljudi bude
Za te iste mane što ih drugdje kude.

CLITANDRE:

Što se mene tiče, ja ne znam za mane,
Vidio sam dosad samo dobre strane.

ACASTE:

Ja toliko vidim ljepote i čara;
Ne mogu vjerovat da me pogled vara.

ALCESTE:

Al' uz čare ima i za mane mjesto,
I zbog njih sam korit morao je često.
Što je ljubav veća, to i manje laska,
Onom, što je loše, ne prašta ni časka.
Bila bi mi mrska svaka podla duša,
Spremna moje hire pokorno da sluša;
Što u svakoj zgodi kadit bi mi smjela,
Hirovitu ćud bi raspirivat htjela.

CELIMENA:

Znači, ako za vas srce naše bije,
Riječ nijedna lijepa dopuštena nije;
I ko čast se ima smatrati najveća
Što pogrde slušat pruža ti se sreća.

ELIJANTA:

Ljubav za taj zakon mnogo baš ne haje,
Ljubljenomu uvijek rado hvalu daje;
U kudnji se rijetko zaljubljeni gubi,
Sve izgleda lijepo onom koji ljubi.
Zaljubljen će mane savršenstvom zvati,
Pogreški će svakoj divno ime dati.
Ko cvijet je jasmina bljedolika žena,
Crna opasna je, smeđa božanstvena;
Mršava je vitka i poleta puna,
Debela se čini veličanstva kruna;
Loše odjevena, ružna do strahote
Imenom se zove nehaine lienote' i. /
Golemoj Dijane ime dati treba,
U sitnoj je odraz svih divota neba;
Ohola je vrijedna da se krunom kiti,
Podla će nam umnom, glupa dobrom biti
Brljavica silna tek čavrlja krasno,
Koja mukom muči, stidljiva je časno.
Zaljubljenik svemu diviti se mora,
I pogreške ljubi ljubljenoga stvora.

ALCESTE:

A ja tvrdim opet...

CELIMENA:

Sad je toga dosta,
Ja zabavit želim svakog svoga gosta.
Što? Zar vam se žuri?

CLITANDRE IACASTE:

Ali — tko to veli?

ALCESTE:

Da ostanu ovdje, srce vaše želi!
Gospodo, po volji; tek to ću istaći,
Istom poslije svih vas otud ću izaći.

ACASTE:

Osim ako gospa štogod drugo smjera,
Odavle me dužnost nikakva ne tjera.

CLITANDRE:

Ja se samo kralju pred spavanje spremam.
Drugog posla danas cijelog dana nemam.

CELIMENA:

Da pukneš od smijeha.

ALCESTE:

Baš bih rado znati
Hoćete li mene izbaciti dati.

PRIZOR 6.

BASQUE, ALCESTE, CELIMENA, ELIJANTA,
ACASTE, PHILINTE, CLITANDRE

BASQUE:

Gospodine, vani čovjek na vas čeka,
Ne može otići. Stvar je hitna neka.

ALCESTE:

Tekar štogod! Neka ide svojim putom.

BASQUE:

Na njemu je kaput s plisiranim skutom.
I sa mnogo zlata.

CELIMENA:

Pogledajte što je.

Ili neka uđe.

ALCESTE:

Da, najbolje to je.

Unidite, dakle.

PRIZOR 7.

STRAŽAR, ALCESTE, CELIMENA, ELIJANTA,

AnAGTK PT: TIT IA ZTV m JTAT | ir>VV 12 li v 1 · x v U

STRAŽAR:

Samo dvije riječi.

Ar .nj-A^i-iiO i i_.

Govorite glasno što imate reći.

STRAŽAR:

Gospoda maršali nalog su mi dali
Reć vam da su smjesta k sebi sad vas zvali.

ALCESTE:

Koga? Mene? K sebi?

STRAŽAR:

Baš vas.

ALCESTE:

Kud to smjera?

PHILINTE:

Sigurno s Oronteom ta smiješna afera.

CELIMENA:

Kako?

PHILINTE:

Oronte i on došli su do svade,
Neki sonet dobrim ne htjede da nađe.
Sada hoće stvar tu stišat u začetku.

ALCESTE:

Pri kraju će biti što i na početku.

PHILINTE:

AT zapovijed slušat treba, dakle, ajtel

ALCESTE:

Ja nagodbu neću prihvatiti, znajte!
Zar će ta gospoda moći me osudit
Stihova ljepoti njegovih se čudit?
Ne poričem ono, što sam jednom reko,
Stihovi su loši...

PHILINTE:

Ali kad bi neko...

ALCESTE:

Loši su, tko drukčije govori, taj laže.

PHILINTE:

Ali to se ipak daje reći blaže.
Hajdete.

ALCESTE:

I idem, ali nema moći,
Da drukčije rečem.

PHILINTE:

Ipak treba poći.

ALCESTE:

Osim ako kralj mi zapovijedi tako,
Pjesmu tu za dobru neću smatrat lako;
Lošom ću je krstit i izjavit s nova,
Da objesit treba onog koj' je skova.

Clitandreu i Acasteu, koji se smiju:

Da, gospodo, toga nisam bogme znao,
Da ću smiješan biti.

CELIMENA:

Kad vas sud je zvao,
Odlazite brzo.

ALCESTE:

Ja ću sada poći,
Ali ću vam opet brzo natrag doći.

Treći čin

PRIZOR 1.

CLITANDRE, ACASTE

CLITANDRE:

Moj markiže, vidim, zadovoljan ti si;
Sve te sad veseli, uznemiren nisi.
Misliš li da ničim zavarat se ne daš,
Razloga da imaš što vesel izgledaš?

ACASTE:

Boga mi, ja ne znam, kad se pravo pitam,
Zašto da u duši razlog brizi čitam.
Imućan sam, mlad sam, iz dobre sam kuće,
Familija moja nije tek od juče.
S pravom, što ga imam, mislim bar, po krvi,
Ja u svakoj službi mogu biti prvi.
Hrabrost, kojoj nije samo značaj mali,
Bez skromnosti smijem reć' da mi ne fali,
I više je puta, u pitanju časti,
Odluka od mene oštra znala pasti.
Duha imam dosta, a i ukus taki,
Da ne učim ništa, a sud dajem svaki;
Kod sviju premijera — a te obožavam —
Ja ko znalac vrsni sud konačni davam.
Gdje meteža treba, kakve galame,
U tomu se možeš osloniti na me.
Spretan sam i lijep sam, izgled mi je sjajan,

Prekrasni mi zubi i struk mi je bajan;
Obući se znadem, o tom se govori,
Teško si ga onom tko mi to ospori.
U znatnoj sam cijeni, baš kako i valja,
I kod krasnog spola i kod svoga kralja.
Mislim, moj markiže, kad je tomu tako,
Da bi na mom mjestu bio sretan svako.

CLITANDRE:

Da, al' kad tolike zaludiste krasne
Žene, čemu ovdje uzdisat bez hasne?

ACASTE:

Ja? Gle vraga! Nisam valjda takva luda
Da tu primim otklon, a pobjedu svuda?
To nesprenjak samo i vulgarne cijene
Trajno obožavat može stroge žene,
Ginuti kod nogu one koju voli,
Uzdahom i plačem blažiti si boli,
Ustrajnošću tako nastojat polučit
Sto mu vrijednost mala ne može dokučit.
Ljudi moga kova, markiže, ne daju
Ljubavi na kredit da se poslije kaju.
I ma kako cijenit ljepotice htjedni,
Mislim da smo i mi svoje novce vrijedni.
I kad čast im srca, ko moje, se dava,
Ne može to bogme biti zabadava.
Pa ako već trošak snositi se mora,
Onda svaki pola — drukčije nema zбора.

CLITANDRE:

Markiže, da drag si ovdje, misliš, jako?

ACASTE:

Mislim, ima zašto da to mislim tako.

CLITANDRE:

Mislim da tom bludnjom zavesti se ne daš:
Utvaraš si, dragi, krivo na stvar gledaš.

ACASTE:

Utvaram si zbilja, krivo gledam, eto.

CLITANDRE:

Ali po čem sudiš da je tako sve to?

,o>i ;nroj A i..-'. .

,.io .

ACASTE:

Utvaram si.

CLITANDRE:

Po čem zaključke te
stvaraš?

ACASTE:

Krivo gledam.

CLITANDRE:

Možda da se ipak varaš?

ACASTE:

Varam se.

CLITANDRE:

AT žene znadu kriti vješto,
Je l' ti Celimena priznala već nešto.

ACASTE:

Ne, ona me muči.

CLITANDRE:

Odgovori, molim!

ACASTE:

Odbija me.

CLITANDRE:

Salu takvu baš ne volim.
Obećanje kakvo da dobio nisi?

ACASTE:

Ne, ne, mene mrzi, a ljubimac ti si:
Osim odvratnosti ništa za se nemam
I baš ovih dana objesit se spremam.

CLITANDRE:

Dobro, dakle, ovo predložit ti mogu:
Ostavimo svađu i sklopimo slogu!
Koji od nas prvi dokaz za to dade
Da kod Celimene prednost on imade,
Njemu će se drugi odmah s puta maknut,
Ljepotice neće više se ni taknut.

ACASTE:

Ah, trista mu, eto, to su prave riječi.
U meni ćeš pravog saveznika steći.
Ali, pst!

PRIZOR 2.

CELIMENA, ACASTE, CLITANDRE

CELIMENA:

Još tu ste?

CLITANDRE:

Tu nas ljubav veže.

CELIMENA:

Kočiju sam čula ući ispod veže.
Znate li tko stiže?

CLITANDRE:

To ne.

PRIZOR 3.

BASQUE, CELIMENA, ACASTE, CLITANDRE

BASQUE:

Arsinoja.

Upravo je stigla.

CELIMENA:

Ao, muko mojal

BASQUE:

Elijanta s njome zabavlja se dolje.

CELIMENA:

Sto je amo nosi? Baš sam loše volje.

ACASTE:

Za nju misle svuda da pobožnost žarka
Poštrkuše prave...

CELIMENA:

Da, da, sve je varka:

U dnu duše svoje izmisliti sve će,
Da uhvati koga, al' je nitko neće.
Nenavisti pune oči njene glede
Udvarače vjerne, koji drugu slijede.
Njezina ljepota, koje više nema,
Na te slijepe ljude uvijek borbu sprema.
Stidljivosti velom ona pokrit hoće
Bijes koji je hvata zbog njene samoće.
I da čast bar spasi svojih bijednih draži,
U ljubavi caru ona zločin traži.
Al' za udvarača ne znam što bi dala,
Pa i na Alcestea jurišat je stala,
A što on me pazi, to uvredom zove,
I krađa su za nju sve mu pažnje nove;

Ljubomora njena, koju jedva skriva,
Na svakomu mjestu plamti uvijek živa,
Nešto tako glupo, toga više nema,
I njezina drskost uvijek nešto sprema,
Što bi...

PRIZOR 4.

ARSINOJA, CELIMENA

CELIMENA:

Koja sreća dovodi vas amo?
Kako ste nam, draga? Izvolite samo!

ARSINOJA:

Samo jedan savjet mali dat vam želim.

CELIMENA:

Ah, moj Bože, zbilja, kako se veselim!

ARSINOJA:

Baš u pravom času otišli su sada.

CELIMENA:

Izvolite sjesti!

ARSINOJA:

Ne, ne, nemam kada.

Prijateljstvo, gospo, mora se istaknut
U stvarima što će najviše nas taknut;
I kako na svijetu nema veće stvari
No pristojnost, što ih i čast priznat mari,
Dolazeć' o vašoj nešto časti kazat,
Želim prijateljstvo svoje vam dokazat.
Jučer sam kod ljudi ja čestitih pošla,
Te riječ po riječ tema i do vas je došla:

I vladanje vaše, to vam moram reći,
Nije mnogo hvale uspjelo tu steći.
Ovi mnogi ljudi, koji k vama stižu,
Susretljivost vaša, buka što je dižu:
Kritiku je na to digla družba cijela,
Moram reći strožu nego što bih htjela.
Možete i mislit, što sam bolje znala,
Pogreške sam vaše brzo branit stala;
Namjere su vama, rekoh, uvijek čiste,
I za vaše misli jamčila sam iste.
AT vi dobro znate da imade stvari
Sto ih nitko Božji opravdat ne mari;
Čovjek priznat mora, makar se i žaca:
Vaš način života sjenu na vas baca,
O njemu u društvu loše mnijenje niče,
I o tome čudne kolaju svud priče.
Kad bi na svoj život pripazili malo,
Povoda bi manje lošem sudu dalo.
Ne da bi tu bilo nečasnosti kakve,
Sačuvaj me, Bože, i pomisli takve!
Ali zlo vjerovat svijet je spreman do vijek,
I tu nije dosta da je čestit čovjek.
Zato mislim, gospo, da će bit vam drago
Sto vam moje srce sad svjetuje blago;
I da ćete shvatit da sve što vam rekoh,
Sklonosti je odraz što je za vas stekoh.

CELIMENA:

Gospođo, na svemu ja vam mnogo hvalim,
Ljubazni ste zbilja, nemam da se žalim,
Pa jer odmah želim zahvalnost iskazat,
Ja o vašoj časti nešto moram kazat;
I kad vidim tako da ste prija dobra,
Brbljarije koja sve o meni pobra,
Slijedit ću sad i ja primjer tako krasan,
Pa će vam sud svijeta o vama bit jasan.
Baš sam ovih dana u jednoj viziti
S ljudima se našla što ih krepost kiti;

O vrlini govor voditi se stao,
Pa je sve riječ po riječ tad i na vas pao.
Stidljivost se vaša i pobožnost nije
Smatrala za uzor koj' se hvalit smije.
Držanje to vaše usiljeno, važno,
Isticanje časti, koje zvuči lažno,
To zgražanje vaše povrh svake riječi,
Koja bi se mogla dvosmisleno reći,
Vaša gordost, što se sama sebi divi,
Samilost za svakog tko nije ko i vi,
Te lekcije vaše i kritike stroge,
Stvari što su čiste i nevine mnoge,
Sve to, ako reći istina se smije,
Nikomu se tamo svidjelo to nije.
Čemu, svi su rekli, ovo lice sveto,
Kada njeni čini oporiču sve to?
Sva molitva njena, ta pobožna šta će
Kada tuče sluge i ne da im plaće?
Na svetomu mjestu mnogo žara kaže,
AT da bude lijepa, svejedno se maže.
Golotinju slika premazati daje,
AT toliko više za realnost haje.
Ja sam vas, dakako, odmah branit stala
1 kleveti nisam da vas crni dala.
Ali sve se na to protiv mene diglo,
Svi su rekli manje da bi zlo vas stiglo
Kada biste druge puštali u miru,
A pravili reda u svome reviru;
Da je bolje sebe prije proučavat
Nego druge sudit ili poučavat;
Da uzoran život veću snagu ima
No što riječ ih daje savjetima svima.
I ako već treba savjet tražit koji,
Za to ima nebo službenika svojih.
Stoga i ja mislim da će bit vam drago
Čuti što vam veli srce moje blago
i da ćete shvatit da sve što vam rekoh
Sklonosti je odraz što je za vas stekoh.

ARSINOJA:

Koji kori, na sve spreman biti mora;
Ipak se ne nadah toga odgovora;
I ja po gorčini kojom ste to rekli
Vidim da su moji savjeti vas spekli.

CELIMENA:

Baš naprotiv, gospo, kad bi ljudi htjeli,
Istinu bi reći jedan drugom smjeli;
I tako se nitko bojavao bar ne bi
Da će sud on krivi imati o sebi.
A što nas se tiče, to prepuštam vama,
Da ostane uvijek tako među nama,
I jedna će drugoj, na to ću priseći,
Pravo svoje mnijenje sa užitkom reći.

ARSINOJA:

Ja o vama mogu tek najbolje suditi,
AT kod mene treba mnogo toga kudit.

CELIMENA:

Hvalit se i kudit iste stvari znaju,
Godine i ukus svakom pravo daju.
Ima vrijeme kad nam ljubav sve se čini,
Ima kad je zgodno klanjat se vrlini;
Pametno je katkad kreposnom se praviti,
Kad nam ljeta krate ljubav dalje slaviti;
Mnogi će nam poraz gorki to prištediti.
Ja ne velim jednom da vas neću slijediti,
Vrijeme nosi breme, al' s dvadeset ljeta
Poštrkušu glumiti, to bi bila šteta.

ARSINOJA:

Prednosti me takve odveć malo plaše,
Ističete strašno te godine vaše;
Al' godina koja više ili manje,
Za toliko nije razlog pouzdanje;
I zato se pitam, što je razlog tomu
Da želite naći kraj strpljenju momu?

CELIMENA:

I moja uzalud uzrok traži mašta
Svoj toj mržnji vašoj i pita se: rašta?
Sto me zla ta volja goni, kud sam živa?
Neuspjehu vašem zar sam ja sve kriva?
To što oko mene ljudi srce gube,
I što neprestance vele da me ljube,
A što vaše srce od očaja gine,
Nije moja krivnja da to tako čine.
Slobodno vam polje, ako još tko mari,
Da ga ovi bijedno vaši smame čari.

ARSINOJA:

Mislite li zbilja naivno toliko,
Da zbog kavalira zavidi vam iko,
I da nam to nije prosuditi lako,
Uz koju ih cijenu stječete i kako?
Zar mislite možda uvjeriti koga,
Da je vrijednost vaša pravi uzrok toga?
Za čestitu ljubav oni tek da znaju?
I za krepost vašu da vam udvaraju?
Zar da pamet gube od poraza samih?
Ljudi nisu glupi; ima ih med nami
Koje znadu nježna čuvstva da probude,
AT zadržat nisu kadre ipak ljude.
Iz toga se može zaključiti samo
Da držimo srca kad predujam damo;
Da za lijepe oči malotko nam haje
I platiti valja pažnju što se daje.
Ne trebate zato naduvati slavu,
Zbog uspjeha nekih što vam kruni glavu,
Obuzdajte malo blistavilo oka,
Ne gledajte ljude oholo svisoka,
Jer da smo na vašim pobjedama jalni,
Svi za uspjeh način poznajemo stalni:
Podašna tek budi, i eto ti čuda,
Smjesta udvarače naći ćemo svuda.

CELIMENA:

Pa neka vam budu, kada znate sve to;
Ovu tešku tajnu riješili ste, eto,
I bez...

ARSINOJA:

Molim sad je dosta takvih riječi,
Polet vašeg duha moramo presjeći,
I ja bih vam dugo odavle već pošla,
Da ne čekam kola, što nisu još došla.

CELIMENA:

Sto se mene tiče, ne morate ići,
Na svoj ćete poso još uvijek stići.
Ali ja vas neću zamarati dalje,
Upravo vam sreća bolje društvo šalje.
Gospodina slučaj u pravi čas posla,
Krateći vam vrijeme bar će naći posla.
Alceste, ja moram list pisati sada,
Da ga svršim, nisam imala još kada.
Ostanite ovdje; gospođa će rado
Ispričat me kad joj vas za društvo dadoh.

PRIZOR 5.

ALCESTE, ARSINOJA

ARSINOJA:

Hoće, da mi uz vas brže vrijeme prođe,
Čekajući dokle kočija mi dođe.
A i nije mogla ništa izmisliti,
Što bi mi od toga draže moglo biti.
Jer zaslužan čovjek, ko što svatko znade,
Poštovanje naše i ljubav imade.
Vi ste tako znali nekim tajnim čarom
Srce moje brižnim zagrijati žarom.

Htjela bih da oko dvor oštro imade
I da vašu vrijednost bolje cijenit znade.
Znam, čine vam krivo; čovjek bjesnit mora
Kada spram vas gleda tu nehajnost dvora.

ALCESTE:

Ali čemu, gospo? Na što imam pravo?
Zar usluge kakve državi sam đavo?
Koje sam to, molim, učinio stvari
Da se tužit smijem što za me ne mari?

ARSINOJA:

Ali to vam velim: ima mnogo takvih
Sto stvorili nisu djela bogzna kakvih;
Trebada dati zgode i prilike za to;
A i vrijednost vaša, ako gledam na to,
Trebada...

ALCESTE:

Ah, ta vrijednosti Pustite to, molim,
Time što bi dvor još bavio se volim.
Nema drugog posla, a i tko bi znao
Bi li čin koj' vrijedan iskopat se dao?

ARSINOJA:

Takva sjajna vrijednost otkriva se sama,
I mnoge sam hvale slušala o vama.
I jučer su na dva mjesta vrlo fina
Hvalili vas, da je bila baš milina.

ALCESTE:

U današnje vrijeme ljudi svakog hvale;
Zasluge su za to često vrlo male:
I o bilo komu govori se krasno,
Pa ako te hvale, nije odveć časno.
Toliko smo danas navikli na hvalu
Da i svog sam slugu našo u žurnalu.

ARSINOJA:

Sto se mene tiče, bilo bi mi milo,
Kad bi čast vam kakvu postić' drago bilo;
I da samo mala rodi vam se želja,
Našli bismo brzo dobrih prijatelja,
I sve bismo veze pokrenuli, zbilja,
Da biste što lakše došli do svog cilja.

ALCESTE:

AT ja ne znam, gospo, čemu se to želi?
Da od dvora bježim, moja ćud mi veli.
Nebo nije htjelo kad me na svijet dalo
Da bi mojoj duši do sveg toga stalo.
Moje su vrline, mislim, odveć male,
A da na tom poslu uspjeti bi znale.
Iskren uvijek biti, eto moga dara,
Ne varati ljude kad se razgovara.
A tko nema dara da zna misli skriti,
Boravak će loš mu u toj zemlji biti.
Istina, van dvora nema časti za nas,
Ni naslova onih što se traže danas;
Tko pregorjet može sva odličja taka,
Taj ne mora barem igrati glupaka.
Ne mora da trpi pregaranja svijeh,
Da stihove hvali loše makar čije,
Da laskati mora damama na dvoru
I glupost markiza trpjet za pokoru.

ARSINOJA:

Pustimo to, dvorski kad vas ljudi plaše,
AT vas žalit moram zbog ljubavi vaše.
I da odmah rečem što sudim o tome:
Treba srcu bolje gospodarit svome.
Vi ste vrijedni više, o tom nema spora,
Nego čaru podleć nedostojnog stvora.

ALCESTE:

Promislite ipak, ja vas molim jako,
Da o svojoj prijii govorite takol

ARSINOJA:

Da, al' ta se krivda ne može da gleda,
Savjesti se mojoj više trpjet ne da;
Ovo stanje vaše odviše me boli:
Izdaje vas ta što srce vam je voli.

ALCESTE:

Plemeniti poriv duše to vam kaže,
Ne može se za to hvale da nasmaže.

ARSINOJA:

Ma da mi je prija, to vam moram reći,
Da dostojna nije takvo srce steći;
I svu svoju sklonost ona samo hini.

ALCESTE:

Možda; čovjek sudi srce po vanjštini.
I od vašeg, mislim, da bi ljepše bilo
Da mi nije sumnjom dušu obranilo.

ARSINOJA:

Ako vam je draže prevaren bit tako,
Najbolje je šutjet, a to je bar lako.

ALCESTE:

U stvarima ovim, ma šta ljudi rekli,
Sumnjom su nas više no istinom spekli.
Zato mi je draže i jedino milo
Istinu čut pravu, makar teško bilo.

ARSINOJA:

Dobro, kad želite, onda neka bude;
Sto vam oči vide, o tom neka sude.
Zaključak vi sami znat ćete povući;
Sad mi dajte ruku, pa da odem kući.
Dokaze ću tamo pružiti vam nove
O nevjernom srcu ljepotice ove.
Možda će vam sretan slučaj se nasmiješit,
Pa se tkogod nađe te vas htjedne tješit.

Četvrti čin

PRIZOR 1.

ELIJANTA, PHILINTE

PHILINTE:

Ne znam, da l' se teže s kime drugim vlada,
AT da će popustit, uzalud je nada.

Kušali su s njime tako i onako,

Ne bi li ga možda umekšali kako.

Nikad tako čudna rasprava još nije

Pred ovom gospodom vodila se prije.

»Ne, gospodo«, reče, »ostajem pri svomu,

Slažemo se u svem, samo ne u tomu.

Ta uvreda gdje je? I što hoće reći?

Da pisanjem neće slave on doseći?

Na što moj će sud mu koj' ga tako ljuti?

Ne mora poštenjak pjesnički da ćutil

Ova stvar baš ništa ne tiče se časti,

Nipošto mu ugled zato neće pasti,

Ugledan i vrijedan i plemenit čovjek,

Sve to može biti — al' loš pjesnik dovijek.

Ako treba, ja ću hvalit mu noblesu,

I spretnost na konju, na maču, na plesu;

Al' stihove hvalit, te mu nikad neću.

I kad bolje pjevat čovjek nema sreću,

Ne smije pisat pjesme ni za koju svotu,

Pa da mu se radi o samom životu.«

Napokon sva milost i spremnost mu cijela

Poniziti teško s naporom se htjela
Do toga da reče kako smatra, blago:
»Da sam tako opor, to mi nije drago,
I sklonost mi za vas voljela bi jako
Da taj sonet nije našla lošim tako.«
Slijedila je na to poljubaca bura
i svršila tako sva se procedural

ELIJANTA:

On je zbilja čudan u postupku svomu,
Ali moram priznat da se divim tomu.
Ta iskrenost krajnja, koju on forsira,
Junačko je nešto, što nam srce dira.
Ta vrlina, rijetka današnjega dana,
Vrijedna je da bude svuda poštivana.

PHILINTE:

Sve se više divim što sam dulje gledo
Kako se loj strasti svim je sicensi pieau.
I kad ga je nebo stvorilo ovaka,
Ne znam otkud ljubav spopala ga taka;
Još je manje jasno da vašoj kuzini
Te iskaze stalne sklonosti si čini.

ELIJANTA:

Iz tog, eto, slijedi da za ljubav nije
Uslov da se čudi iste nađu dvije.
I sve lijepe priče što ih ljubav traži
Slučajem se ovim pokazuju laži.

PHILINTE:

Mislite l' po svemu da ga ona ljubi?

ELIJANTA:

U slutnjama čovjek tu se lako gubi.
Po čemu da sudiš kako ona čuti
Kad su njoj i samoj tamni srca puti:
Ono katkad ljubi da ne zna ni samo,
A gdje ljubiti misli, ništa nije tamo.

PHILINTE:

Prijatelja našeg, uz ovu kuzinu,
Mislim, neće jadi preteški da minu.
I kad bi za srcem mojim htio poći,
Na drugu bi stranu okrenuo oči.
Birao bi bolje, dopustite reći,
Da pokuša milost vašeg srca steći.

ELIJANTA:

Sto se mene tiče, čemu da se hiti,
U stvarima tima pažljiv treba biti.
Meni krivo nije što ljubi kuzinu;
Sa sklonošću pratim simpatiju nj inu;
I kad ovisilo sve bi tek o nama,
S ljubavlju ga njegovom spojila bih sama.
Ali da se desi da ga nada vara,
U ljubavi svojoj da se razočara,
Pa utjehu kad bi potražio drugu,
Ja bih možda htjela ublažit mu tugu.
I taj otklon, kad bi zaprosit me htio,
Nesklonosti mojoj ne bi uzrok bio.

PHILINTE:

Ja mu isto tako svaku želim sreću,
I dobroti vašoj protivit se neću;
On sam, ako hoće, može da vam reče,
Kako mu svjetovah, da vam ljubav steče.
Ali kad bi oni spojili se brakom,
Davši vam slobodu, u slučaju takom,
Sve bi moje želje trsile se tada
Predobit dobrotu što vam srce vlada,
I bio bih sretan na tolikoj časti
Kad bi tad vam izbor na me htio pasti.

ELIJANTA:

Šalite se, Philinte.

PHILINTE:

Ne, ozbiljno to je,
Govorim vam sada iz dna duše svoje.
Teška srca čekam, da sve ovo prođe
I za mene zgoda povoljna da dođe.

PRIZOR 2.

ALCESTE, ELIJANTA, PHILINTE

A T Z T C P I Z
JURILO 1. E.

Smilujte se, gospo, osvetit mi dajte
Uvreda što teško ranila me, znajtel

ELIJANTA:

Sto je? Sto vas moglo tako se je dojmit?

ALCESTE:

Umrijeti je lakše nego ovo pojmit.
Da prirodne sile sve se uznemire,
Sve bi manje bilo od te avantire.
Gotovo je... ljubav... I još reći htjeti...

ELIJANTA:

Nek nastoji duh vam malo da se sjeti!

ALCESTE:

O, nebesa, kako to ste mogla dati,
Da ljupkost toliku takva podlost prati?

ELIJANTA:

Ali što je...

ALCESTE:

Ah! To kraj je mojih sanja;
Izdan sam, ubijen sad bez smilovanja.

Celimena... Tko li to vjerovat može?
Nevjernica laže, vara me... o, Bože!

ELIJANTA:

Imate li razlog za mišljenje tako?

PHILINTE:

Da stvorena nije sumnja odveć lako,
Ljubomora vaša možda samo kvari...

ALCESTE:

Do vraga, u svoje miješajte se stvari!
Zar to samo sumnjom nazivate pukom,
Kad je dokaz ovdje, njenom pisan rukom?
Da, Oronteu ona pisala je pismo,
Iz kog vidim jedno da za drugo nismo.
I baš za njegov mišljah da opasan nije,
Za svakog bih drugog tom se nado prije.

PHILINTE:

Ali zavarat nas lako može pismo,
A krivcem načinit premda krivi nismo.

ALCESTE:

Pustite me, molim, i mira mi dajte,
Za svoje se radije stvari zanimajte!

ELIJANTA:

Smirite se malo, bolje pripazite...

ALCESTE:

Na vama je, gospo, da me utješite.
Srce moje k vama utječe se sada,
Da smirite bol tu koja njime vlada.
Osvetit se želim za tu ružnu varku,
Sto izdaje podlo ljubav tako žarku.
Osvetiti treba djelo tako gadno.

AIJN

ELIJANTA:

Ali kako?

ALCESTE:

 Srce ja vam nudim jadno.

 Primite ga mjesto one nevjernice.

 Osvetit se tako mogu nemilice:

 Ja je kaznit želim mojom službom vjernom,

 Ljubavlju dubokom, odanošću smjernom,

 Pažnjom uvijek brižnom ukazanom vama,

 Svjedočanstvom trajnim ljubavnoga plama.

ELIJANTA:

 Iskreno vas žalim, patnje vaše shvaćam,

 I s prezirom vašu ponudu ne vraćam;

 Ali zlo je možda manje no se čini,

 Pa osvete možda ne treba sudbini.

 Kad uvredu daje biće puno čara,

 Za ispriku čovjek sam se brzo stara:

 Baš da je za prekid razlog važan jako,

 Ljubeznici krivoj prostit ćemo lako.

 Sve zlo, što želimo, nestaje ko pjena,

 Zaljubljenog srdžba laka je ko sjena.

ALCESTE:

 Ne, gospođo, nije, nije tako tome,

 Uvreda je smrtna, i ja kidam s njome;

 Ništa više neće učinit me njenim,

 Sam bih bio krivac da je jošte cijenim.

 AT evo je. Srdžba sve me više guši,

 Crnoj ću se sada osvetiti duši.

 Laž ću joj predbacit, a onda ću znati

 Olakšano srce vama na dar dati.

PRIZOR 3.

CELIMENA, ALCESTE

ALCESTE:

Bože, hoću l' biti svog gospodar jada?

CELIMENA:

Ohol Kakvo zlo vas opet muči sada?

Što mi hoće reći ti uzdasi samo,

I pogledi mračni upereni amo?

ALCESTE:

Da su sve strahote, što ih zbore usta,

Perfidiji vašoj samo sjena pusta;

Da nebo i pako, u najvećem bijesu,

Nešto tako podlo još stvorili nijesu.

CELIMENA:

Udivljenja vrijedna laskanja to bjehu.

ALCESTE:

Nemojte se šalit, nije vrijeme smijehu.

Radije nek se vaša zarumene lica,

Jer dokaze imam da ste izdajica.

Nije to uzalud da nemir u duši

Sva mi ljubav nije mogla da uguši.

Sumnjama sam čestim — a bilo vam žao —

Nesreći toj teškoj izbjeć nastojao.

I ma da ste često pažnju hinit znali,

U kobi me mojoj niste zavarali.

AT nemojte mislit da će srca laka

Uvreda se podnijet poniženja taka.

Ja znam da na ljubav siliti se ne da,

Gdje se ona rađa, ni na šta ne gleda,

Da se srce nikad ne osvoji silom,

Pobjednik tu postat možeš samo milom.

Zato svaka tužba bila bi mi pusta,
 Da bez himbe vaša zborila su usta;
 I da nada mu se nikakva ne pruži,
 Moje srce ne bi smjelo da se tuži.
 Al' kad sklonost lažna žar mi je potakla,
 Tad izdaja to je, podlija od pakla,
 Tom nijedna kazna nije dosta jaka,
 Osveta se smije tu izvršit svaka,
 Da, teška će kazna takve stići čine;
 Ne znam više za se, pucam od ljutine.
 Udarac ste smrtni zadali mi sada,
 Nad činima razum ne može da vlada,
 Pravednim sam gnjevom usplamtio tako
 Da bih zlo učinit mogao vam lako.

CELIMENA:

A' otkuda, molim, bijesu tomu zamet?
 Recite, da niste izgubili pamet?

ALCESTE:

Jesam, jesam, otkad iz vaših se oči
 Ubojiti otrov u srce mi toči,
 Otkad po vjerovah iskrenost da neka
 U izdajnom čaru vašemu me čeka.

CELIMENA:

Sa kakva izdajstva korit me se dade?

ALCESTE:

To varljivo srce, što li hinit znade!
 A' svršimo s time! Dokaze sad amo!
 Čije je to pismo, pogledajte samo!
 Ovo vam otkriće teški poraz sprema,
 Jer na dokaz ovaj odgovora nema.

CELIMENA:

To je što vas tako žacnu nemilice?

ALCESTE:

Gledajuć to, zar vam ne crveni lice?

CELIMENA:

A s razloga koga treba da crveni?

ALCESTE:

Drskost neće oči zamazati meni:
Nijećete li možda, jer nema potpisa?

CELIMENA:

Čemu nijekat ono što mi ruka piša?

ALCESTE:

I vi govorite sve to tako mirno?
Zločin prema meni, taj vas nije dirno?

CELIMENA:

Vi ste, moram priznat, čudovište ludo!

ALCESTE:

A što ovaj dokaz? Kakvo je to čudo?
I ta nježnost, što tu za Orontea piše,
Nije sramna za me, a za vas još više?

CELIMENA:

Oronte! Ali da je za njeg, tko to znade?

ALCESTE:

Onaj koj' mi danas ovo pismo dade.
No uzmimo da je pisano i drugom,
Zar bi me to manjom ispunilo tugom?
Zar biste vi manje bili krivi zato?

CELIMENA:

AT ako je žena, kojoj pisah ja to,
Tad uvreda gdje je? I gdje ima grijeha?

ALCESTE:

Isprika je sjajna i dostojna smijeha.
Na to, priznat moram, nisam spreman bio,
I taj me je razlog posve uvjerio.
Lukavstvo je ovo grubo preko mjere;
Zar u drugih nema mozga niti zere?
A molim vas lijepo, kakova se lica
Dokazivat može ova smicalica?
Koja li to samo može biti žena
Kad je riječ tu svaka ljubav otvorena?
Objasnite molim, ja se slušat spremam,
Sto ću vam pročitat...

CELIMENA:

Te namjere nemam.

Šaljivo je malo tu žestinu slušat,
Sve to pod nos dobit i progutat kušat.

AT,CESTE:

Ne, ne, bez žestine, smirite se malo,
Možda bi se ipak što objasniti dalo.

CELIMENA:

Ni ne mislim na to, i ovoga puta,
Makar što vi rekli, neću biti ljuta.

ALCESTE:

Zadovoljan bit ću uspijete l' meni
Dokazat da pismo pisano je ženi.

CELIMENA:

Nije, već Oronteu, i vjerujte sve to:
Udvaranje njegovu raduje me, eto.
Divim mu se, štujem duha njegovu blago
I slažem se s njime u svem što vam drago.
A vi ajte putem svoje sreće prave,
Nemojte si više razbijati glave.

ALCESTE:

Bože, da l' pod suncem tvrđi tko još diše,
 I je P koje srce pretrpjelo više?
 Sto? Pravednim gnjevom protiv nje ja plamtim,
 A ona me grdi najljuće što pamtim!
 Sve što bol mi daje, što me muči njime,
 Pušta me vjerovat i hvali se time.
 A moje je srce kukavica sinja,
 Ne zna slomit lance, već za njom glavinja,
 I ne može smoći prezir niti snagu
 Da napusti ženu krivu, a i dragu.
 Ah! Kako vi znate ovu slabost moju,
 Nevjero, u korist okrenuti svoju,
 I kako me spretno umijete tući
 Ljubavlju tom kobnom, što me tako muči!
 Branite se barem od optužbe moje,
 Recite da tvrdnje sve ove ne stoje;
 Dajte dokaz krivnje da u pismu nema,
 Sklonost moja u tom pomoć vam se sprema,
 Uznastojte barem vjernost mi dokazat,
 A ja ću vam rado da vjerujem kazat.

CELIMENA:

Ajte, ljubomornost ta vas čini ludim,
 I da još vas ljubim i sama se čudim.
 Baš bih rado znala kakva bi to sila
 Nagnati me mogla da bih laža bila;
 I ako bi srce ljubav drugog stekla,
 Zašto vam to ne bih otvoreno rekla?
 Zar ljubavi moje iskreno priznanje
 Od tih vaših sumnja još vam vrijedi manje?
 Kraj takova jamstva što se još te hoće?
 Uvreda je za me tuđe slušat zloće.
 I kad mi je srce dotle doći htjelo,
 Da je svoju ljubav priznalo vam smjelo,
 Premda i čast spola, marimo li za nju,
 Opire se snažno našem priznanju.
 Kad štovatelj može toliko doseći,

Smije li bez kazne dvojiti nam o riječi?
I zar nije krivac, kad mu dosta nije,
Sto se nakon borbe teške reći smije?
Vaša sumnja zbilja gnjev moj zaslužuje,
I vi vrijedni niste da vas čovjek štuje:
Baš sam prava luda, jer to je sramota,
Da mi osta za vas tolika dobrota.
Morala bih drugom svoju ljubav dati,
Onda bi bar s pravom mogli uzdisati.

ALCESTE:

Nevjernice pusta, toliko vas volim,
Riječima ne mogu slatkim da odolim.
Ali što ću, sudbu svaki svoju slijedi,
Vaša riječ ko dokaz srcu mome vrijedi;
Vidjet ću do kraja što će sve me stići
I dokle će vaše izdajstvo još ići.

Vaša ljubav nije ipak kako treba.

ALCESTE:

Ah! Njoj nije ravno ništa ispod neba;
I u težnji da vam što vrednija bude,
Čak i proti vama želje stvara lude.
Da, ja volio bih da ste svima ružna,
Da zlo na vas vreba i sudbina tužna,
Da Bog, kad vas stvori, sve vam lijepo pobra,
Da nemate roda, ugleda ni dobra,
Pa da moga srca požrtvovnost živa
Sve popraviti može što je sudba kriva,
I da tako imam i radost i slavu,
Pa da vijencem sreće okrunim vam glavu.

CELIMENA:

Ovo znači zbilja čudno ljubiti ljude! ...
Ali gle, Du Bois naš sav uzbuđen juri.

PRIZOR 4.

DUBOIS, CELIMIENA, ALCESTE

ALCESTE:

Šta taj izgled znači? Kuda ti se žuri?

Što je?

DU BOIS:

Gospodine...

ALCESTE:

No...

DU BOIS:

Nešto je tajno.

ALCESTE:

Dakle?

DU BOIS:

Naše stvari ne stoje baš
sjajno.

ALCESTE:

No?

DU BOIS:

Smijem reći glasno?

ALCESTE:

Da, da, samo zbori!

DU BOIS:

Da tu koga nema?

ALCESTE:

Ma daj već govori!

Hoćeš li? ...

DU BOIS:

Gosparu, bježati nam treba!

ALCESTE:

Kako?

DU BOIS:

Nećete tu dugo gledat neba.

ALCESTE:

Zašto?

DU BOIS:

Velim, s ovog treba kidnut
mjesta.

ALCESTE:

Razlog?

DU BOIS:

Otputovat potrebno je
smjesta.

ALCESTE:

Ali što je razlog da mi brbljaš sve to?

DU BOIS:

Pakovati treba, to je razlog, eto.

ALCESTE:

Razbit ću ti glavu, da, tako mi spasa,
Ako se još ovog ne objasniš časa.

DU BOIS:

Čovjek neki, crn mu kaput, crno lice,
U kuhinju našu baci nemilice
Sav nadrljan papir i sprijeda i straga,
Tko ga čitat može, gori je od vraga.
To je za vaš proces, o tom nema fajde.
A ja put pod noge, brže k vama hajde.

ALCESTE:

Dobro, al' taj papir — šta on posla ima
S putom kuda tjeraš silama me svima?

DU BOIS:

He, to vam je tako: poslije jednog sata
Neki je gospodin banuo na vrata
— Onaj, koji često znade doći k nama —
Kad vas nije bilo, poslao me k vama,
Jer zna da sam vjeran, i poruke ove
Poslao vam... čekaj, ma kako se zove?

ALCESTE:

Pusti ime, k vragu, reci što je reko?

DU BOIS:

Napokon, od vaših znanaca je neko.
Reko je opasnost da vas otud tjera.
I da vas u zatvor udes bacit smjera.

ALCESTE:

Zar ti nešta bliže kazat nije znao?

DU BOIS:

Ne; onda sam papir i tintu mu dao,
Jer je pisat htio; i papirić mali
Reći će vam stalno što bi rado znali.

ALCESTE:

Daj ga amo!

CELIMENA:

Bogzna što na njemu piše?

ALCESTE:

Radoznao ja sam od vas još i više.

Samo da ga naći uspije tom volu!

DU BOIS

pošto je vrlo dugo prekapao po džepovima:

Boga mi, gospodar, osto je na stolu.

ALCESTE:

Zdravije i to mr>ar\

CELIMENA:

Nemojte ga tući,

Pohrlite radije sada sami kući.

AT/-"rOTT

Izgleda da usud uza sve mi trude,

Zakle se na smetnju da mi uvijek bude.

Zato moja ljubav to vas moli samo

Da se još večeras mogu svratit amo.

Peti čin

PRIZOR 1.

ALCESTE, PHILINTE

ALCESTE:

Odluka je čvrsta i bez opoziva...

PHILINTE:

Ali zar ta zgoda može biti kriva...?

ALCESTE:

Uzaludne biti vaše riječi sve će,
Od odluke moje odvratit me neće:
Pokvarenost danas tako svijetom vlada,
Da odlučih ljude ostaviti sada.

Sto? Na mojoj strani svatko vidjet može

Gdje poštenje, zakon i pravda se slože;

0 pravednoj stvari svud se mojoj sluša,

1 vjerujuć u to spokojna mi duša,

Al' se razočarah nad udarcem grubim:

Za mene je pravda, ali proces gubim!

Nitkova kom prošlost puna je skandala

Pobjednikom podlost učinit je znala!

Povjerenje tako uzmiče pred laži,

Pravedna me daveć, on pobjedu traži.

Licemjerje njegov, što ga vješto skriva,

Obara pravicu i čini me kriva.

Presudom zločinstvo kruni sada svoje.

I nije mu dosta što mi skrivio je,

Već u društvu širi on odvratno djelo,
 Koje niti čitat čak se ne bi smjelo,
 Knjigu što je vrijedna osude najveće,
 A taj nitkov mene za pisca joj meće.
 I Oronte, dakako, podmuklo se upre,
 Nastojeći šaptom da tu laž podupre!
 On, ko častan čovjek, koj na dvoru vrijedi,
 I iskrenost moja kojega pozlijedi,
 Koj' me protiv volje tu opsjedat stao,
 Ne bi li mu sud svoj o pjesmi mu dao,
 A čestito s njime kad postupat stadoh,
 Te niti istine nit njegov ne izdadoh,
 Zločinom mi lažnim on sramoti ime!
 Dušmanina smrtnog stekao sam time!
 I njegovo srce nikad prostit neće,
 Sto je njegov sonet bio loše sreće!
 Do đavola, eto, kakovi su ljudi,
 Na što su sve spremni od taštine ljudi!
 Pravičnost, poštenje! Baš da ih se stidim!
 Dosta je da trpiš sve spletke i jade,
 Bježim iz te šume, ostavljam te gade.
 Kad se ljudi kolju kao pravi vuci,
 Neću dalje živjet s vama, vi hajduci!

PHILINTE:

Odluka je pala ipak u brzini,
 Zlo nije toliko ko što vam se čini.
 Ta kleveti vaš što protivnik je širi
 Ne vjeruje nitko, neka vas 'to smiri;
 Sve optužbe lažne vrijeme već razara,
 I na kraju škode onom koj ih stvara!

ALCESTE:

Baš je njemu stalo, što se buka diže!
 Spreman je na zločin, kud vam oko siže.
 Njemu je za podlost otvoreno polje,
 Nakon tog će on se osjećat još bolje.

PHILINTE:

Dobro, al' to stoji: ljudi malo haju
Za svu njegovu buku, nit joj pažnje daju;
Nema, dakle, straha u ovom pogledu.
A glede procesa, to nije u redu,
Al' postupak taj se obnoviti dade,
I rješenje...

ALCESTE:

Neka što ih volja rade!

Makar kako kriva presuda mi bila,
Čuvat ću se, druga da je makne sila:
Odvise se vidi da se čini krivo;
Za sjećanje djeci nek ostane živo
Kao žig sramote, svjedočanstvo krasno,
Koje naše doba osvjetljava jasno.
Tisuća će odnijet dvadeset mi đavo,
Ali za te novce bar ću imat pravo
Da naravi ljudske nepravednost psujem,
I u mržnji vječnoj osvetu da snujem.

PHILINTE:

Ali ipak...

ALCESTE:

Ipak, ostajem pri svome,
Sto biste mi mogli još reći o tome?
Zar biste još mogli imati kuražu
Opravdat taj užas i svu tu bagažu?

PHILINTE:

Ne, o cijeloj stvari i moj sud je isti:
Sve je to intriga i interes čisti;
Da lukavstvo vlada, nije ništa nova,
Trebali bi drugog ljudi biti kova.
Al' zar u tom razlog dostatan već leži,
Odmah da iz društva njihovog se bježi?
Te nas ljudske mane zbilja mogu dirat,

O njima se daje i filozofirati
Za vrlinu poso ljepši nač ne mogu,
Otkad svi poštenja obukli bi togu;
I da sva su srca pravedna i mila,
Većina vrlina suvišna bi bila.
Ali kad je danas običaj da smije
Pravednoga teška nepravda da bije;
I kad se vrlina čista srca ne da...

ALCESTE:

Znam, da vaše riječi slađe su od meda:
Opravdanje lijepo za sve znate reći,
AT šteta za vrijeme i za lijepe riječi:
Za moje je dobro da odavle odem,
Jer i protiv volje ja jezikom bodem;
Mogao bih reći i što ljude vrijeđa,
I pretovariti brigama si leđa.
Dajte da u miru rečem Celimeni,
Sto me amo vodi, pa da sudi meni;
Sada će se ljubav njezina pokazat,
Jer u ovom času mora je dokazat.

PHILINTE:

Ajdmu k Elijanti čekat je dok dođe.

ALCESTE:

Ne, suviše brige kroz dušu mi prođe.
Otidite do nje, a meni će druga
Tu u mračnom kutu crna biti tuga.

PHILINTE:

U tom će vam društvu slabo vrijeme proći,
Možda Elijanta htjedne amo doći.

PRIZOR 2.

ORONTE, CELIMENA, ALCESTE

ORONTE:

Da, sad treba reći, ma i rječju kratkom,
Hoćete l' me vezom privezati slatkom.
Izjasnit se srce vaše treba glasno,
Jer štovatelj želi sve da bude jasno.
Ako moja ljubav srce vaše steče,
Tad razloga nema da joj to ne reče;
A sve što za dokaz vaše tražim pažnje:
Alcesteove riječi ne slušajte lažne.
Njegova nek' ljubav bude žrtvovana,
Neka bude prognan od ovoga dana.

CELIMENA:

Ali što je uzrok ovom vašem stavu?
Vi ste bar toliko pjevali mu slavu!

ORONTE:

Suvišno je tomu svako objašnjenje,
Potrebno je samo vaše čut mišljenje.
Birajte sad, molim: mene ili njega!
Odluka je vaša važnija od svega.

ALCESTE

izlazi iz kuta, u koji se bio povukao:
Jest, birajte! Pravo sad gospodin kaže:
Taj se njegov zahtjev s mojom željom slaže,
Istu brigu brinem, istu muku mučim:
Ljubavi vam dokaz želim da polučim;
Odluci napokon kucnula je hora:
Kom' će se priklonit, srce znati mora.

ORONTE:

Nipošto ne želim, dragi moj gosparu,
Da zbog moga žara budete na kvaru.

ALCESTE:

Nipošto ne želim, dragi moj gosparu,
Ljubomorom svojom vašem škodit žaru.

ORONTE:

Ako ljubav vaša njojzi vrijedi više...

ALCESTE:

Ako ona možda za vama uzdiše...

ORONTE:

Prisižem da drugdje potražit ću sreću.

ALCESTE:

Prisižem da više pogledat je neću.

ORONTE:

Gospođo, po volji izvolite zborit.

ALCESTE:

Gospođo, bez straha možete govorit.

ORONTE:

Treba samo reći koga srce ljubi.

ALCESTE:

Treba tek presjeći, pa da jedan snubi.

ORONTE:

Sto? Zar izbor ovaj toliko vas muči?

ALCESTE:

Sto? Zar vaša duša koleba i muči?

CELIMENA:

Bože, vaša žurba zbilja nema smisla,
I oba ste ludo u procjep me stisla!
Ja znam vrlo dobro, što mi reći treba,

Nije moje srce koje tu koleba,
Nije njemu teško ovog časa birat,
Zbog izbora neće ono se ženirat,
Ali to mu nije, priznajem, baš lako
U lice se vama izjasniti tako;
Ja bar tako mislim: neugodne riječi
Nezgodno je ipak ravno u brk reći;
Srce može kazat osjećaj svoj pravi,
A da zato ipak ne lupi po glavi;
Pa napokon ima i načina blažih
Da se vidi gdje se ljubav zalud traži.

ORONTE:

Iskrene se riječi ne bojim, kad velim;
Ja vas za to molim.

ALCESTE:

I ja tako želim:

Budite nam samo iskreni posvema,
Za obzire kakve razloga tu nema,
Štovatelje sve vam sačuvat se hoće,
Kolebanja nema tu i nejasnoće:
Sada treba reći odluku nam glasno,
I' će šutnja otklon izjavit nam jasno.
Što se mene tiče, ta će šutnja meni
Objasniti da sam gost vam neželjeni.

ORONTE:

Ja se s vašom srdžbom potpunoma slažem
I ja, gospodine, sve to isto kažem.

CELIMENA:

Mučite me samo mušicama svojim,
Zar ću da vam tako pravdu sada krojim?
Rekoh zašto neću činit vam po ćudi.
Evo Elijante, neka ona sudi.

PRIZOR 3.

*ELIJANTA, PHILINTE, CELIMENA, ORONTE,
ALCESTE*

CELIMENA:

Evo, sestro draga, dva čovjeka stoje
I silom priznanje hoće izvuć moje.
I jedan i drugi istim traže žarom
Da im ruku pružim pred Božjim oltarom.
Da odluku odmah tu pred njima stvorim,
I da drugom vrata zauvijek zatvorim.
Recite im, da l' se smije činit tako?

ELIJANTA:

Ja savjetnik nisam zato dobar jako.
Mislim da na lošu stigli ste adresu:
Otvoreni ljudi nsjdrsži mi jesu

ORONTE:

Izjasnit se treba, nema više šale.
Smicalice vaše tu vam slabo pale.

ORONTE:

Govoriti treba, eto vrijeme hiti.

ALCESTE:

Ili će nam jasna šutnja vaša biti.

ORONTE:

Jednom riječju, raspru dokončajte našu!

ALCESTE:

A ja ću i šutnju razumjeti vašu.

PRIZOR 4.

*ACASTE, CLITANDRE, ARSINOJA, PEILINTE,
ELIJANTA, ORONTE, CELIMENA, ALCESTE*

ACASTE:

Oprostite, gospo, što smo tako smjeli,
Samo jednu stvar bi objasniti htjeli.

CLITANDRE:

Našli smo vas ovdje baš u pravom času,
I vama se svima radi sad o glasu.

ARSINOJA:

Da sam i ja ovdje, čudite se samo,
No ta su gospoda povela me amo:
Došli su do mene i tužit se stali,
AT mi srce nisu uvjeriti znali.
U dnu svoje duše suviše vas štujem
I u takov zločin prosto ne vjerujem;
Očima ne mogu vjerovat što vidim,
I za prijateljstvo naše ja se stidim;
Pa sam htjela doći amo skupa s njima,
Od klevete da vas operem pred svima.

ACASTE:

Da čujemo, gospo, vaše blage riječi,
Kakvu ćete sada ispriku nam reći?
Vi Clitandreu pismo ovo pisali ste?

CLITANDRE:

A Acasteu ovo zar pisali niste?

ACASTE:

Gospodo, te crte poznate su svima,
I ne sumnjam ovdje da nas dosta ima
Koji smo ih mogli upoznati točno.
Ali čuti vrijedi, što tu piše sočno.

Vi ste zbilja čudan čovjek, kad osuđujete moju veselost, a predbacujete mi, da nikad nisam tako vesela, nego kad vi niste uza me. Ništa nije nepravednije; i ako odmah ne dođete da me zamolite za oprostjenje, neću vam to oprostiti za čitavog života. Naš veliki šepRTLj a Vicomte...

Šteta, nije ovdje.

Naš veliki šepRTLj a Vicomte, na koga se u prvom redu tužite, nije doista čovjek koji bi osvajao: otkad sam ga vidjela kako puna tri četvrt sata pljuje u zdenac da bi na vodi napravio kolobare, ne mogu imati dobro mišljenje o njemu. Što se tiče maloga Markiza...

Gospodo, to ja sam, bez taštine svake.

Što se tiče maloga Markiza, koji me je jučer dugo držao za ruku, taj je zbilja neznatna osoba; on je od onih ljudi koji nemaju ništa do ono malo vanjske dotjeranosti. A čovjek sa zelenim vrpcama...

Alcesteu:

Karta ide vama, moj gosparu¹.

A čovjek sa zelenim vrpcama me katkada i zabavlja svojim neočekivanim provalama i neotesanim grubijanštinama; ali stotinu ga puta smatram najneprijatnijim čangrizavcem na svijetu. A čovjek s bluzom...

Oronteu:

Predignite malo karte¹

A čovjek s bluzom, koji si je zabio u glavu da bude pjesnik unatoč mišljenju svih drugih, nesnosan je baš tako u prozi kao što je i u stihovima. Razumijete li, dakle, da se ja baš uvijek ne zabavljam toliko kako vam se čini; ja nalazim da vam velim više nego što bih željela u društvima kuda me odvlače; i da je to vrlo, vrlo ugodno kad se čovjek zabavlja s ljudima koje voli.

CLITANDRE:

A sad čujte mene!

Vaš Clitandre, o kojemu mi govorite i koji nastoji biti sladunjav, zadnji je za koga bih mogla osjećati sklonost. Pretjeruje ako vjeruje da je ljubljen, a vi ako ne vjerujete da vas ljube. Budite razboriti, a osjećajte poput njega: i nastojte me vidjeti to češće, da me oslobodite njegove nametljivosti.

Karakter nam krasni kažu crte ove,
A znate li, gospo, kako se to zove?
Sigurno će biti velika vam dika
Kad se vašeg srca svuda spozna slika.

ACASTE:

I ja bih vam mogo mnogu lijepu reći,
AT s prijezirom želim preko toga prijeći;
Ja ću vam pokazat da markizi mali
Vrednija su srca osvojiti znali.

ORONTE:

Sto? Zar za to obraz da mi se crveni,
Poslije svega, što ste pisali vi meni?
I to srce slabo za ljubav vam haje,
Ljudskomu se rodu cijelom obećaje.

Ako glup sam bio, više neću biti
Sad vas poznam dobro, to će da me štiti.
Hvala Bogu, srce sada mi se vraća,
Sto ga vi gubite, to je moja plaća.

Alcesteu:

S moje strane više zapreka vam nema,
Sretni bili s time što vam dama sprema.

ARSINOJA:

To je zbilja zgodna najcrnja, što pamtim,
Šutjeti ne mogu, moram da usplamtim.
Tom postupku vašem nigdje nema slična;
Ja kod drugih nemam interesa lična,
AT gospodin što je vašu sreću htio,
Zaslužan i častan čovjek uvijek bio,
I koji vas tako do ludila voli,
Zsr on...?

ALCESTE:

Pustite ga, gospo, on vas moli.
Svoju stvar uredit i ja sam ću znati,
I ne želim brige suviše vam dati.
Obranu tu vašu zalud srce gleda,
Za nagradu kakvu predobit se ne da;
I ja na vas nikad ne bih pomislio
Kad utjehu drugu potražiti bih htio.

ARSINOJA:

Hej, zar mislimo ste bavili se tima,
Da je komu stalo možda da vas ima?
Taština je duh vam prepunila mjerom,
Ako ste se takvom zanosili vjerom,
Otpaci te dame nisu takva roba
Da tko za njom žali još u naše doba.
Nemojte toliko gordi biti na vas,
Ljudi ko što ja sam niti nisu za vas;

Neka samo njojzi budu vaši plači,
Teško ćete ljepšu igdje vezu naći.

Ode.

ALCESTE:

Eto, prem, što vidjeh, mene ljuto peče,
Pustio sam svakog da što ima reče.
I ako toliko mogoh snage steći,
Mogu li bar sada...?

CELIMENA:

Sve možete reći.

Tužiti se na me, zašto nisam bolja,
Možete me korit, koliko vas volja,
Ja priznajem krivnju, i zbunjena duša
Neće isprikama branit se da kuša.
Bjesnila sam drugih ja prezrela mirno,
AT mi prema vama zločin srce dirn'o.
Vaše ogorčenje na pravu počiva,
I znam kako moram činit vam se kriva
Da sam vašu ljubav proigrala lako,
Te imate razlog mrziti me jako.
Činite to, s pravom!

ALCESTE:

Mogu l', nevjernice?

Zar ko junak mogu pogledat vam lice?
I makar da žarko mrzit želi duša,
Mogu l' naći srce spremno da me sluša?

Elijanti i Philinteu:

Vidite, što ljubav može nedostojna,
Poniženja moja pogledajte brojna!
AT to nije dosta, ja idem i dalje,
I sramoti čitav bacam se u ralje,
Da dokažem kako čovjek mudrac nije
I kako u svakom ljudsko srce bije.

Celimeni:

Da, ja sve sam spreman oprostiti, eto,
I u duši naći ispriku za sve to,
Slabosti ću ime svemu tomu dati,
Pokvareno doba ja ću krivcem zvati,
Ako vam se srce spremno je priklonit
Namjeri od ljudskog društva se uklonit,
I u moju pustoš, gdje živjeti hoću,
Pođete da ljudsku izbjegnemo zloću:
Na taj način samo vi ćete pred svima
Okajati krivnju što nanijestе njima.
Samo na taj način, poslije tog skandala,
Moja bi se ljubav opravdati dala.

CELIMENA:

Zar da mlada tako svijeta se odrečem,
I u pustoš grobnu s vama da utečem?

ALCESTE:

Ako srcu mome vaše odgovara,
Čemu da za druge još se ljude stara?
Zar uz ljubav moju još vam treba svijeta?

CELIMENA:

AT samoća plaši mojih dva'est lijeta:
Moja duša, mislim, nije dosta jaka,
I odviše plaši odluka je taka.
Kad bi moja ruka vama dosta bila,
Za takvu bih vezu još se odlučila;
I možda u braku...

ALCESTE:

Ne, sad ste mrski,
Još me više vrijeđa ovaj otklon drski.
Pošto niste spremni, velite i sami,
Naći sve u meni, a ja sve u vami,
Odlazite onda, i uvreda ova
Svih me veza s vama odrješuje s nova.

Celimena odlazi, a Alceste govori Elijanti:

Vaša je vrlina, gospo, krasa puna,
 A iskrenost divna najljepša joj kruna;
 Već je tome dugo što je mnogo cijenim,
 Čarima se i sad rado klanjam njenim;
 Dopustite zato, da iskreno velim,
 Okovima svojim sputat vas ne želim:
 Da vas nijesam vrijedan, to osjećam i sam,
 Vidim, eto, za brak da ja rođen nisam;
 I za vas bi bila počast premalena
 Srce što ga odbi manje vrijedna žena;
 Moja duša...

ELIJANTA:

Neka duša vas ne boli;

Ima čovjek koji ruku svoju moli.
 I prijatelj vaš bi, ne krzmajuć mnogo,
 Zamolim li za to, prihvatit je mogo.

PHILINTE:

Ah, ta to je više no što sam se nado,
 Krv ću za vas dati i svoj život rado.

ALCESTE:

Bog vam dao sreću ko mužu i ženi,
 Osjećaji vijek vam ostali pošteni!
 Nepravdama skršen, od svih izdan nada,
 Ja iz pakla idem, u kom zločin vlada;
 I možda ću naći gdje god kutić skriti,
 U kom čovjek častan još smije biti.

Ode.

PHILINTE:

Pohrlimo za njim! Jer tako mi Boga,
 Treba ga odvratit od nauma toga!

3IP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

JDK 821.133.1-2=163.42

dOLIERE

Izabrane komedije / Moliere ; preveo s
francuskog Slavko Ježić. - Zagreb:
Globus media, 2005. - (Biblioteka
Jutarnjeg lista. Najveća djela ; 20)

iaadržaj s nasl. str.: Tartuffe = Le
Tartuffe ; Mizantrop = Le misanthrophe.

SBN 953-7160-88-2

50124030